

קובץ גליונות

פרשת מקץ - חנוכה

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מרן רבינו הגדול
הגראמ"מ שך זיע"א

מרן ראש הישיבה
הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל

הגאון הצדיק
רבי ישראל אליהו וינטרויב
זצוק"ל

הגאון האדיר
רבי אברהם גנחובסקי זצוק"ל

הגאון הגדול
רבי שלום בן ציון פלמן זצוק"ל

הגאון הצדיק
רבי ראובן קרלינשטיין זצוק"ל

ויבלחט"א

מרן ראש הישיבה
הגראי"ל שטינמן שליט"א

מרן שר התורה
הגר"ח קניבסקי שליט"א

מרן פוסק הדור
הגר"ג קרליץ שליט"א

מרן רה"י
הגר"ג אדלשטיין שליט"א

מרן הגאון
רבי יעקב אדלשטיין שליט"א

מרן המשגיח
הגר"ד יפה שליט"א

דברי שיח

כאיל תערוג

פרי חיים

נשיח בחוקיך

גאון יעקב

משנת החפץ חיים

פניני דעת

דובב שפתיים

נפשו גחלים תלהט

פנינים משולחן רבינו

שלמים מציון

דרכי החיזוק

זכות הלימוד בקובץ לע"ג
יששכר דב ב"ר צבי המלי ז"ל
נלב"ע כ' חשוון תשכ"ז
תנצב"ה

לעילוי נשמת

ר' ירחמיאל חיים בה"ר אברהם מאיר הלוי זצ"ל

נלב"ע ז' טבת תשנ"ז

תנעב"ה

לקיים בנו חכמי ישראל
לאור מצבו של מרן רשכבה"ג
רבי אהרן יהודא ליב בן גיטל פיגא
נמשיך להעתיר בתפילה להחלמתו המהירה

לתרומות ולהנצחות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900

ניתן לתרום במכשירי "קהילות" בבתי הכנסת ברחבי הארץ,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות'

ולרשום קובץ גליונות וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 4311

ט' טבת	ויגש	ח' ניסן	ויקרא	י"ד תמוז	בלק
ט"ז טבת	ויחי	י"ב ניסן	צו - פסח	כ"א תמוז	פנחס
כ"ג טבת	שמות	כ"ו ניסן	שמיני	כ"ח תמוז	מטות מסעי
א' שבט	וארא	ג' אייר	תזריע מצורע	ו' אב	דברים
ח' שבט	בא	י' אייר	אחרי מות קדושים	י"ג אב	ואתחנן
ט"ו שבט	בשלח	י"ז אייר	אמור	כ' אב	עקב
כ"ב שבט	יתרו	כ"ד אייר	בהר בחוקותי	כ"ז אב	ראה
כ"ט שבט	משפטים	ב' סיון	במדבר - שבועות - נשא	ד' אלול	שופטים
ו' אדר	תרומה	ט"ז סיון	בהעלותך	י"א אלול	כי תצא
י"ג אדר	תצוה	כ"ג סיון	שלח	י"ח אלול	כי תבא
כ' אדר	כי תשא	ל' סיון	קרח	כ"ה אלול	נעבים וילך
כ"ז אדר	ויקהל פקודי	ז' תמוז	חוקת		

באי"ל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 185 | שנה ד' | פרשת מקץ | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

פרות יפות

שבע פרות יפות מראה ובריאות בשר (מקץ מא, ב) לכאורה יפות מראה הכונה למראה חיצוני.

וצ"ב מאי נ"מ בזה הרי העיקר הוא שהם בריאות וחזקות, ולהלן (פסוק כ') כשפרעה סיפר שהפרות השניות אכלו את הראשונות הזכיר רק שהם בריאות ולא שהם יפות, ועי' כלי יקר. ויל"ע בכהאי גוונא שאחד התחייב למכור לחבירו פרה יפה ולא נתן לו פרה יפה במראה האם זה מקח טעות?

ורש"י מפרש שזה סימן לימי השובע שהבריות נראות יפות זו לזו וכו'. ומש"כ באחו, מפורש במד"ר פ"ט ד' דבשעה שהשנים יפות הבריות נעשין אחים אלו לאלו, ותרענה באחו אהבה בעולם עי"ש והיינו דכשיש שפע בעולם הבריות חברים זה עם זה, ועי' עוד ברמב"ן.

כל החלומות הולכות אחר הפה

ויהי בבקר ותפעם רוחו וישלח ויקרא את כל חרטומי מצרים ואת כל חכמיה ויספר פרעה להם את חלמו ואין פותר אותם לפרעה. (מקץ מא, ח)

פרש"י פותרים היו אותם, אבל לא "לפרעה" שלא הי' קולן כנס באזניו ולא הי' לו קורת רוח בפתרון, שהיו אומרים ז' בנות אתה מוליד ז' בנות אתה קובר [מה שפתרו לו על בנות נקבות ולא על זכרים י"ל משום שפרעה ראה בחלום פרות, והרע"ב מפרש משום שפרות זה לשון פור'].

והנה בברכות (ג"ה ב') איתא: נ"ד פותרי חלומות היו בירושלים פעם אחת חלמתי וכו' והלכתי אצל כולם ומה שפתר לי זה לא פתר לי זה, וכולם נתקיימו בי לקיים מה שנא' כל החלומות הולכים אחר הפה, וכאן אצל פרעה לא נזכר שנתקיים אצלו גם פתרון זה שהחרטומים פתרו לו.

ובספר חסידים (אות תמ"ד) כתב: שהחלום הולך אחר הפה דוקא אם הי' הפתרון מעין החלום, ועי' מושב זקנים מבעה"ת שמה שהולך אחר הפה דוקא כשהפתרון מיושב אחר דעתו של חולם, ופתרון החרטומים לא נתיישב על לב פרעה אשר חלם.

חכמת יוסף בפתרון חלום

ונחלמה חלום בלילה אחד אני. (מקץ מא, יא)

ויל"ע מה צ"ל אני והוא, הרי במה שאמר ונחלמה חלום משמע 'שניהם', ומה מוסיף לומר שחלמו בלילה אחד?

ויל"ד דבא להוכיח שיש ליוסף כח אמיתי לפתור חלומות ואין כח פתרונו ע"פ חכמת זמנים וכדו', שהרי שניהם חלמו באותו זמן, ואעפ"כ הוא פתר להם ב' סוגי פתרונות.

הנהגות סותרות בבעלי מידות-רעות

וידדו אחי יוסף עשרה. (מקץ מב, ג) פרש"י: "ולא כתב בני יעקב, למלמד שהיו מתחרטים במכירתו, ונתנו לבם להתנהג עמו באחווה, ולפדותו בכל ממון שיפסקו עליהם".

והנה, כתב רש"י בהמשך: לענין האחווה הם היו חלוקים לעשרה, שלא

בחתימת זקן

ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירהו. (מקץ מב, ח) ופרש"י 'והם לא הכירהו - שיצא מאצלם בלא חתימת זקן, ועכשיו בא בחתימת זקן'.

כשרבנו למד בבריסק גידל את זקנו ולא גילחו, ובעת שברח לשווייץ הוצרך לגלח את זקנו, שבמדינה זו ובמצבו של רבנו שם לא היה שייך ללכת בצורה שונה.

ורבות מצטער ומקפיד רבנו שליט"א על כך שפירסמו תמונות מתקופה זו, שאנשים יכולים ללמוד בזה על דעתו שהתגלח בבחירות, ואצלו בשווייץ במצב שם היה זה מחמת חיי נפש ואין ללמוד מכך. ובבריסק הקפיד שלא לגלח, ופ"א נסע במיוחד לנחם בני משפחה א' שאביהם היו לו תמונות מתקופה זו והשמידם מחמת רצון רבנו, וכהכרת הטוב נסע במיוחד לנחמם.

לעילוי נשמת

הרה"ג ר' ישראל יואל ב"ר אפרים מיטלמן זצ"ל

ר"מ ישיבת דרכי שלום. אשר היה מקושר אל מרן שליט"א שנים רבות ומתייעץ עמו על כל צעד ושעל

נלב"ע ב' טבת תשס"ו

לעילוי נשמת הגה"צ ר' זושא בן רבי יחיאל זצ"ל

נלב"ע א' טבת תשס"ו

"ויאמר פרעה אל יוסף ראה נתתי אתך על כל ארץ מצרים" (מקץ מא, מא)

פרנס לשם שמים.

אסיפת אנשי ציבור - ליל י' כסלו תשנ"ח

רש"י מביא בפר' פנחס (פכ"ז פסוק כ"ב) על הפסוק ויקח את יהושע. לקחו בדברים והודיעו מתן שכר פרנסי ישראל לעולם הבא. רואים שאי"ז דבר פשוט ואפשר לזכות הרבה מאד עי"ז. אם עושים את הדבר כמו שצריך.

והגר"ח מוולוז'ין זצ"ל אמר על אביו, דחז"ל (חולין פט, א) אמרו שפרנס המתגאה על הציבור שלא לשם שמים אינו זוכה לבן ת"ת. אבל אמר שאביו היה פרנס הממונה על הציבור לשם שמים. וזכה לבן ת"ת שאפי' בימי התנאים היה נחשב לת"ת. וזה אמר על אחיו ר' זלמלע. ובעצם גם הוא עצמו הגר"ח זצ"ל, ועוד שלשה אחים היו כולם חמשה ת"ת גדולים שאין לשעה, ובעיקר הדגיש על אחיו ר' זלמלע.

נו! יש כזה דבר שאפשר לזכות כ"כ הרבה... ומצד שני אפשר ח"ו לאבד את זה, אם לא עושים לשם שמים, אז זה הפוך.

ה' יעזור שבאמת תזכו לעשות לשם שמים, ותצליחו במעשיכם, ותצליחו שיעזרו על ידיכם, ויעזור ה' לכם ולכל משפחותיכם בזה ובבא.

ברכה מיוחדת להרב מרד. שליט"א אתם צריכים באמת ברכה מיוחדת יותר מכולם, כי הכל עליך. ה' יעזור לך שבאמת תצליח, כמו שכתוב שכר פרנסי ישראל לעוה"ב, והעבודה באמת גדולה מאד. וכתוב בשו"ע (סי' ע) שהעוסק בצרכי ציבור יש דברים שהוא פטור מהם, ואפי' מתפילה, ויש מעשה עם הח"ח זצ"ל שבא לאיזה אסיפה, וה' שם רב אחד שאמה, שהגיע זמן מנחה, התבטא הח"ח ואמר, איך בין נעקומען צו דאוונען מנחה?! האם באנו לכאן כדי להתפלל מנחה, כי היו פטורים ממנחה מחמת שעוסקים בצרכי ציבור. ה' יעזור לך שתצליח!!

העולם יסתדר בלעדיך

הודיעו למרן על עסקן באחת המדינות שעסק בפעילויות ציבוריות רבות ולקח על עצמו את העול הציבורי בצורה בה הוא מפקיר את בריאותו, לדוגמא לעיתים תכופות אוכל ארוחת בוקר בחצות הלילה כמעט ולא ישן לא שותה, מעשן הרבה ע"מ לפרוק הלחץ שבו הוא נתון ועוד, ושולחוהו מארצו למרן באמתלא מסוימת וביקשו שמרן שליט"א ישוחח איתו על בריאותו.

העסקן הגיע למרן לגבי הענין הציבורי שלשמו בא, ואגב השיחה איתו שאל אותו מרן על הנהגותיו, וכששמע שאכן מפקיר עצמו אמר לו מרן וכי אתה חושב שכל העולם עומד עליך?

אותו עסקן אמר בפשטות [ותשובתו היתה לא מצד גאווה ליצנות וכו'] אלא באמת סבר שהמחויבות הציבורית מחייבת אותו להשקיע בצורה כאילו העולם עומד עליו.

אמר לו מרן: אני אביא לך ראייה שהעולם לא עומד עליך תאמר לי האם אחרי ה"מאה ועשרים שלך" העולם ימשיך להתקיים?

השיב העסקן, כן.

אמר לו מרן אם כך מכאן ראייה שהעולם לא עומד עליך ונתן לו להבין לבד שידאג לבריאותו (מזקנים אתבונן ח"ב עמ' 12-13)

נבול תבול...

שאלו על עסקן בצרכי ציבור עד כמה מחוייב להמשיך בעבודת הרבים, ורצו לטעון שכשמתעייף יותר מדאי, הרי הוא פטור. אמר מרן שליט"א אם רוצה להפסיק כשמתעייף, שלא יתחיל כלל... (פרי חיים)

גמרא או הלכה

בועידת דגל התורה נשאל רבנו: עסקנים שעוסקים כל שעות היום בצורכי הכלל והפרט, ונשאר להם שעה או מעט יותר ללמוד, מה עדיף שילמדו, גמרא או הלכה.

ושתק רבינו מעט, עד שאמר "ער וועט לערנין גמרא, וועט ער שוין וויסן דעם דין", אם הוא ילמד גמרא הוא כבר ידע את הדין! עוד שאלו אם עסקן צריך להתמקד יותר בצורכי הכלל או הפרט? וכששמע רבינו נאנח ואמר סאיז נישטא אזא שאלה... אין כזו שאלה... סתם ולא פירש.

ואמר רבינו לעסקן מסויים שהתלונן שיש לו שונאים, ויעץ לו רבינו שילמד שלש שעות ביום, ויסתלקו שונאיו...

דברי רבנו בכינוס מועצת גדולי התורה כסלו תשע"ג

בימינו יודעים שיש כל פעם גזירות חלילה וחס שבני הישיבות לא יוכלו להצליח, ובדרך כלל ב"ה יש הצלחה גדולה בישיבות והבחורים, כל הישיבות מתמלאות בבחורים שרוצים ללמוד. ואפילו הורים שפעם לא היו כ"כ וכו' היום הם שולחים את בניהם ללמוד תורה, ב"ה נתברו ספסלי. אבל מצד שני יש תמיד קשיים, וצריך מאד רחמים.

וזה אחד מהדברים העיקריים שצריך ללחום עם הרשעים, ולא הכונה ח"ו ללחום בדרכים לא נכונות, רק צריך לבקש. כי כמו שצריך לא להתגרות באומות, כך אין להתגרות עם אנשים אחרים שאין להם את ההשקפה מה שצריך [א"ה עי' שיעורי משמה"ל ערכין עמ' רמ"ב שהביא ד"ז בשם מרן ר' אלחנן בשם מרן

הגה"ע זצ"ל] רק צריך לבקש רחמים ולהתנהל אתם בטוב. ובזמן האחרון כל פעם ראו שתה"ל נציגות, וב"ה עד עכשיו ה' לנו נציגים שהתנהגו בטוב וביושר, ועי"ז באמת ה' הרבה פעמים הצלחה, אבל צריך תמיד לעמוד על המשמה, אי אפשר להרגיש שכבר הצלחנו, כי תמיד צריך לעמוד ולשמור מכל מיני גזירות, שח"ו החילוניים לא מבינים ורוצים לעשות דברים שהם נגד התורה, גם בענין הגירות וגם בכל מיני דברים, וצריך לעמוד על המשמה ועד עכשיו ב"ה עד כמה שאפשר הצלחנו לרסן קצת שלא יה' הגזירות כ"כ קשות.

וגם עכשיו צריך מאד רחמים, לכן נקוה שיכנסו נציגים חרדים שיגינו על התורה והמצות, וביניהם גם חדשים, עד עכשיו היו אנשים טובים, ועכשיו צריך להוסיף נציג.

מקור לראש העיר

כשהגיע ראש עיר חרדית למעון רבנו שליט"א, העיר לו רבינו שכעין מקור לראש עיר י"ל מדברי הגמ' בקידושין דף ע"ו ע"ב, במעשה עם רב ביבי ואושפיזכניה דרב אדא בר אהבה דהוו מינצו מי יעשה סדרותא דמתא, ועשה רב יוסף חלוקה, כי רב ביבי שהוא גברא רבא יעסוק במילי דשמיא, ופרש"י גבאי צדקה וכו', והשני יעשה מילי דמתא, ע"ש כל המעשה. (פרי חיים)

ונהנים ממנו עצה

רק את ההכרח

כשהקימו בית ספר של חינוך העצמאי בראש העין היה התנכלות גדולה מצד גורמים בעיריה, ולא ידעו עד כמה הם צריכים להתעקש. ורבנו הורה להם שיניחו קרוואן ולא יפחדו מקנסות וכדו', וכך עשו וקיבלו קנסות, ונעשה משפט ויצא במחיר מאוד נמוך של קנס. ולאחר מכן רצו להרחיב קצת יותר בשביל חדרים נוספים. אמר להם רבנו זה לא: כי רק על הכרח אפשר לסמוך שלא יקרא דבה, אבל על שאר הדברים שהם להרווחה כבר א"א לסמוך. (מפי הרב צ"ב שליט"א)

לבישת ציצית בלילה

רבנו שליט"א [כהיום] בדרך כלל ישן עם ציצית בלילה, מלבד בליל שב"ק שמכיון שלובש בשיעור הגדול זה מפריע ומוריד, אבל אי"ז בדוקא, ובשנים מוקדמות יותר היה נוהג להורידו בכל לילה.

ואמר רבנו: המג"א סימן נ"א ס"ק ב' כתב בשם האר"י שצריך לישן בלילה עם ציצית ומוכיח דאל"כ למה דוד לא הצטער בלילה על שאין לו מצוה אלא ע"כ שישן עם ציצית עכ"ד.

והנה למ"ד דכסות יום פטור בלילה מציצית מה הועיל שישן עם ציצית בלילה?

אלא ע"כ דכונתו היתה שיהא עליו לכה"פ דבר המזכיר בו שייכות להקב"ה ואע"פ שלא קיים בזה מצוה ממש, אמנם ברעק"א ובלבושי שרד בשו"ע כתבו שזה כדעת הרא"ש שכסות יום חייב בלילה בציצית, משא"כ לדעת הרמב"ם הוא ה' ערום בלילה ממצוות, ומ"מ להבנתם יש ראי' דדוד ס"ל שכסות יום חייבת בציצית בלילה וכדעת הרא"ש.

בסדינים

החזון איש עיגל את כנף הסדין, מחשש חיוב ציצית. וביאר רבנו טעמו שעיגל הסדין, מאחר שפעמים שהיה מתעטף בו כבגד מפני הקור אף במשך היום. וע"ע חזון איש או"ח סימן ג' ס"ק ל"ו. וסיפר רבנו: פעם הייתי אצל החזון איש, וראיתי שמתהלך בחדרו אנה ואנה עטוף עם שמירה, ושאלתי אח"כ את הגר"ש גריימן זצ"ל אם אינו חושש משום ציצית, וא"ל שכל הקרנות של השמיכות שבבית עגולות, שלא להיכנס לספיקות של ציצית. [ועי' באעלה בתמר או' י"א מה שציין בזה].

נקרע קצת

אמר רבנו בשם החזו"א, טלית קטן שנקרע קצת בכתף, כיון דרובו שלם לא חשיב כחסר וכשה.

וציין ע"ז מרן הגר"ח ק"ש שליט"א, (בהערות לס' אעלה בתמר או' י') 'אצלי היה כזה מעשה שנקרע לי הט"ק בכתף ושאלתי אותו מה לעשות? ואמר לי לפתוח ולהטיל את הציצית מחדש' ולמחרת בבוקר שאל אותי אם כבר סידרתי את זה?

והשבתי שעדיין לא סידרתי. ואמר לי שכעת נתחדש אצלו ההלכה שא"צ לפתוח, שלמד באותו הזמן הלכות ציצית וכתב את זה בספר חזו"א, וז"ל מרן ז"ל בספרו חלק או"ח סימן ג' סקי"ט ד"ה והנה והנה למש"כ דכל כתף צריך להיות מרובה על הפרוץ שבאמצע, יש לדון בנקרע קצת הכתף ואינו מרובה עכשו על הפרוץ אם הוא פסול.

ונראה דהוא כשר דקרע לא חשיב כחסר וכיון דרוב הטלית שלם הקרע אינו מפסיד וכש"כ דמותר לתפרו עכ"ל.

בשעת ק"ש

כשרבנו קורא את ק"ש אוחד בידו השמאלית רק את הציציות של שתי הכנפות הקדמיות [כדעת הגר"א במע"ר או' לט]. ובפרשת ציצית מעבירין לימינו ואוחז בידיו הימנית סמוך לכנפות, ובשמאלו אוחד את הציציות בהמשך [עי' משנ"ב סי' כ"ד] וכך מעבירין על עיניו ואינו מנשקן בק"ש כדעת הגר"א במעשה רב (שם). (רשימות הרב אהרן יב שליט"א)

ראית הציצית

מנהג רבנו שליט"א הרבה פעמים שכשעונה באנשים בשאלות פרטיות וכדו', מחזיק בידיו הק' את הציצית ומעיין בהם [א"ה ואין לנו עסק בנסתרות וכו', אמנם ראה בס' פע"ח (שער הציצית פ"ו) שהסתכלות בציצית בכל שעה היא תועלת גדולה לנשמה שלא תזדמן לה חטא, ותועלת גדולה להשגה, ועי' בס' שמירת הלשון בסוה"ס. ובס' קב הישר (פמ"ה) כתב "וכן קבלה בידי מן אנשי מעשה שאם היו יושבים בטלים מן המצוות היו ממשמשים בציצית והיו מסתכלין בהן, כי ההסתכלות בציצית היא ענין גדול ותקומה של השכינה בגלות"].

מכתבים הערות והוספות

הוספה בקונטרס חנוכה עמ' יז נכתב שרבנו מדליק נרות בער"ש 30 דק' לפני השקיעה והוא ט"ס וצ"ל 35 דק' לפני השקיעה.

ונשלח לנו ע"י הרה"ג רא"ג שליט"א דברי רבנו בתשובה לשאלה (י"ג אייר תשע"ג) מתי להדליק נרות שבת, אמר רבנו: לפני חצי שעה, ואני עושה שלושים וחמש דקות לפני השקיעה, אני משתדל על פי רוב אני עושה ככה, לפעמים לא איסתייעא מילתא. אבל בדרך כלל על פי רוב כן שלושים וחמש דקות לפני השקיעה.

וכן כשמתקשה בדבר בלימודו, נוהג רבנו תוך כדי מחשבה ועיון להחזיק בציצית, ולהפריד את הפתילים.

ויש לציין למה שכתב רבנו באילת השחר (שלח טו, לט) עה"פ וראיתם אותו, דיל"ע אם הכונה שיש מצוה לראות ובכל פעם שמסתכל מקיים מצוה, וכן במש"כ וזכרתם את כל מצות ה' יל"ע אם כתוב כאן מצוה שצריך לזכור את כל מצוות ה', או שהמצוות שזה יביא לידי דבר זה. ובסמ"ק מצוה כ"ח כתב: מצוה להסתכל בציצית דכתיב וראיתם אותו, וביסוד ושורש העבודה שער המזרח פ"ו כתב דמהרח"ו חושב זאת למ"ע מן התורה, ועי' מנחות ל"ח א'.

והנה זכירת כל מצוות ה', זה רק אם האדם נותן לב לזכורם וכל אחד יודע מרת נפשו דלדאבוניו אומרים פרשה זו ולא נזכרים במצוות, ואח"כ חוטאים כיון שאם לא רוצים לזכור לא זוכרים, דלא מכריחים אדם לזכור אלא שיש במצוה זו סגולה לזכור את כל מצוות ה'.

ובמנחות מד, א מובא מעשה באדם שעמד לחטוא בעבירה חמורה וטפחה ציצית על פניו ונמנע מהעבירה, דבכח מצוות ציצית להציל האדם ולהזכירו מצוות ה'.

ויתכן שזה לא רק ענין סגולי שע"י הציצית זוכרים את כל המצוות, אלא דכיון שמטיל ציצית בבגדו לזכור את כל המצוות ולובש לשם זה הוא יזכור, וכל פעם שרוצה לעשות איזה דבר יסתכל בציצית, וזה מזכיר שהוא מצווה במצוות וכמו מי ששייך לצבא המלך מלבושיו מזכירים לו שהוא חייל, גם לבישת ציצית צריך להזכיר שהוא עבד ה'.

מראשית הגז

לפני כשלושים שנה זכה רבנו לקיים מצוות ראשית הגז, והלכו תלמידיו מיישבתו גאון יעקב, וקנו מהכהן את הראשית הגז, וניקו את הצמר ועשו מזה ציצית, ורצו ליתנו מתנה לרבנו שליט"א. ואמר להם רבנו, שאמנם יש מעלה בציצית זו, שהרי איתעבד ביה מצוה חדא, אמנם הוא הרי אינו מקבל מתנות, ולכן אינו יכול לקבל מהם. והציעו לו: שיתן להם רבנו את הטלית הישנה במקום זו החדשה, ורק אז הסכים לזה. (מפי רבי מאיר פ. שליט"א)

ציצית קודם לברכת התורה

יל"ע מ"ט מותר להקדים בשחרית ברכת ציצית לברכות התורה, הרי תלמוד תורה תנדי יותר מציצית והוי ליה לאקדומי? ואולי יש לומר כמו דאע"פ שתלמוד תורה נגד כולן, מ"מ ת"ת נדחית מפני מעשה מצוה, ה"נ אין להקדים תורה לשאר מצוות. (אילת השחר זבחים צ"א, א)

להתחזק בציצית

למשפחה שהיו לה הרבה צרות רח"ל ושאלו את רבנו במה להתחזק, אמר רבינו: במצוות ציצית בכל פרטי' [ששקולה כנגד כל המצוות וכמבואר במנחות מג, א].

להינצל מעין הרע

אחד הנכדים שהרחיב את הדירה וחשש מעין הרע, שאל את רבנו מה מוטל עליו לעשות, ואמר לו שבגמ' בעירובין סד, א. מבואר שהחושש מעין הרע יקנה ס"ת.

ואולי תקנה דבר מצוה כמו ציצית חדשה ועי"ז ינצל מעין הרע.

קיפול הטלית

החזון איש קיפל הטלית כשהעטרה לצד הפנימי, כדי שהצד הנאה יהיה בפנים. וכן הוא גם מנהגו של רבינו לקפל טליתו לצד הפנימי.

רשימות כת"י על ס' בית מרדכי (הריס)

לסי' ח' מ"ב ס"ק י"ח. ציין למה שכתב בסדר ברכות (נדפס שמ"ב) שצריך להפרידם הציצית פירוד גמור.

בס' כ"א. ציין למו"ק דמה דאין שוכבין בציצית היינו כשהוא ערום לגמרי משום ביזוי מצוה, אבל אם לבוש אין לפשוט הציצית.

עולם הישיבות

ישיבת באר התלמוד

ישיבת באר התלמוד בירושלים הוקמה ע"י הגאון ר' יהודה כהן שליט"א [ראש ישיבת יקירי ירושלים] בשנת תשנ"ז, מכהן כרה"י בנו הגאון ר' חנוך כהן שליט"א [מח"ס עולת כהן]. (ישר כוח להבה"ח ע"ד רז נ"י על עזרתו המרובה בעריכת הדברים)

רבינו שליט"א הגיע לישיבה למסור שיחת חיזוק אור ל"ז טבת תשס"ו. כשנכנס רבנו אל היכל בית המדרש, התפעל מאד וקורת רוח נכרה על פניו, ואמר בהתרגשות, חז"ל אומרים (ברכות יז, ב) הני בני מתא מחסיא אביירי לב יניחו דקא חזו יקרא דאורייתא תרי זימנין בשתא ולא מיגייר גיורא מינייהו. מי שרואה את הבית מדרש כאן ולא מתפעל, זה אביירי לב! והתפעל מהעדניות והיראת שמים הנסוכים על פני התלמידים. רבנו שליט"א דיבר כעשרים וחמש דקות. ונביא כאן כמה דברים מהשיחה.

חיזוק הלימוד של הצעירים

ראשית נפתח בלימוד התורה שהקב"ה כ"כ רוצה, חז"ל אומרים (ילקוט ש"ה תתקפא) "ישקני מנשיקות פיהו" זה אדם שלומד תורה, ובפרט אלה שעדיין לא כ"כ נתלכלכו בחטא, שחז"ל אומרים (שבת קטז) שהעולם עומד על הבל פיהם של תשב"ה, א"ל ידי וידידך מאן, א"ל אינו דומה הבל פה שיש בו חטא להבל פה שאין בו חטא. בזמן שהפה נקי "שאינו בו חטא", אז הלימוד תורה שלו שוקל הרבה יותר, ממילא שצריך לעבוד לא חטא הבל פיהם מעמיד את העולם, ואע"פ שהם לא כ"כ מבינים בתורה. א"כ ככל שהאדם יותר צעיר, כל זמן שלא נתלכלך בחטאים כ"כ, בפרט בפה, ובכל החטאים, הוא שוקל מאד מאד, והקב"ה מאד מאד אוהב אותו.

כל אחד חייב להרגיש שהקב"ה אוהב אותו. בלי שום ספק, אם לא היה אוהב אותו, לא היה יכול לחיות רגע, גם על אנשים שנתלכלכו בחטא הקב"ה מרחם. אבל העיקר הוא: כמה שאדם יותר צעיר יש בו הרבה הרבה מעלות. כל הבחורים שלומדים כאן ובכל הישיבות, הקב"ה מאד אוהב אותם, רק הבן אדם לא מרגיש.

הרבה פעמים בחור חושב: מה יצא ממני... לפעמים הוא רואה שהוא לא כל כך מצליח, לא כל אחד מצליח, ואז הוא שבור. אבל זו טעות גדולה, כל אחד ואחד יכול להיות ת"ת, וכל אחד ואחד יכול להיות ירא שמים, רק שייקח את עצמו לידים, לא להתייאש, ולהרבות כמה שיותר לימוד תורה, כמה שיותר יראת שמים ושכירת המידות.

חיזוק בשמירת שבת

עוד דבר רצינו להגיד כאן, היא ידוע שאחד הדברים העיקריים של התורה זה השבת. עונש המחלל את השבת זה העונש הכי גדול. העבירה היותר חמורה חוץ מעבודה זרה זה שבת. חייב סקילה, ולכאורה מה הוא עשה? אבל כן, זה נקרא בגידה במלכות הקב"ה. "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ", בשמירת שבת הוא מגלה שהקב"ה אחד והוא ברא את הבריאה, והוא שחילל שבת הרי הוא בוגד בקב"ה, בוגד במלכות שמים, לכן עונשו חמור ביותר.

ממילא, השבת זה דבר שמאד צריך להתחזק בו, ואם אחד ישאל מה צריך להתחזק, אז אחד הדברים זה מה שמביא המשנ"ב מהיערות דבש מר' יהונתן אייבשיץ, אבל קודם נביא גמ' בשבת דף ק"ט: בעא מיניה רבי מר' ישמעאל בר' יוסי עשירים שבא"י במה הם זוכים, א"ל בשביל שמעשרין, שנא' עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר, שבבבל במה הם זוכין, א"ל בשביל שמכבדין את התורה, ושבשאר ארצות במה הם זוכין, א"ל בשביל שמכבדין את השבת.

זאת על ידי לימוד הלכות שבת

ואומר היערות דבש: "אשר הזהירני לומר בכל פעם ופעם, מי שלא למד הלכות שבת פעמיים ושלש [לא פעם אחת] לא יכול להמלט שלא ייכשל בחילול שבת". זה לא יכול להיות! גם באיסור דאורייתא הוא יכול להיכשל.

וכך גם מביא המשנ"ב (בהקדמה לה"ג) "וכבר העיד בנו הגאון בעל אורים ותומים בספרו יערות הדבש כי א"א כלל במציאות שיינצל מאיסור שבת אם לא ילמד היטב הדינים על בוריים היטב היטב". א"כ מאד מאד צריך לדייק, לדעת הלכות שבת, כי אחרת בעוונותינו הרבה נכשלים. איך אפשר להיכשל בענין של שבת אפי' בדברים של דאורייתא? הוא לא יודע, הוא פשוט לא יודע! זה לא תירוץ "לא יודע" כי מהשמים יתבעו!...

אדם שעבר עבירה בשוגג זה לא כ"כ פשוט. אדם לא יכול להגיד אני לא אלמד ולא אדע, אם אני אכשל אני שוגג. אין דבר כזה. קודם כל צריך ללמוד.

לעילוי נשמת

הרה"ג רבי משה נתן בן הר"ר אשר קרלינסקי

ליום היארצייט כ"ח בכסלו

נדבת בני המשפחה

ואם בכל אופן חלילה וחס נכשל בשוגג, זה עבירה גדולה מאד. וכתוב בגמ' מנחות (ו) א"ר שמעון בדין הוא שתהא חטאת טעונה נסכים שלא יהא חוטא נשכר, ומפני מה אינה טעונה, שלא יהא קרבנו מהודר. הקב"ה רוצה יותר שהקרבן שלו לא יהא מהודר, הוא לא רוצה אותו. אע"פ שעשה רק בשוגג ועשה וידי ותשובה ומביא קרבן, בכ"ז הקב"ה לא רוצה שהקרבן יהיה מהודר, למה? הוא עשה עבירה! בכלל, אם אחד לא לומד הוא כמעט מזיז, כך בודאי, אם הוא לא לומד הוא בודאי ייכשל, אלא אפי' אם כן לומד כ"כ זהירות צריך שלא ייכשל בעבירה של שוגג, שאפי' הקב"ה לא רוצה שיהיה לו קרבן מהודר, אף שהביא קרבן ועשה תשובה והכל, הוא לא רוצה שיהיה מהודר!...

עלינו לדעת שצריך להתחזק, ואפי' שאנחנו לא חושדים חלילה וחס שהבחורים של הישיבה חלילה ייכשלו באיסור שבת, אבל בכל"ה הרי רבי יונתן אייבשיץ אמר ש"אי אפשר", לא כמעט, "אי אפשר כלל במציאות שיינצל מאיסור שבת אם לא ילמד כל הדינים על בוריים" כך מביא המשנ"ב בשם היערות דבש!

לכן צריך לדעת שהשבת זה היסוד של כלל ישראל, כי בזה האדם מעיד שהקב"ה ברא את העולם. ולכן העונש הוא כ"כ חמור. חילול שבת זה כמו עבודה זרה. ממילא מאד מאד צריך להתחזק בזה. וזה יתן כח לבן אדם בכלל, שאם הוא יודע ה' שבת והוא נזהר בהם כמו שצריך, אז הכל משתנה. כל מעשי המצוות יהיה להם טעם, כל לימוד התורה יהיה עם טעם, ולא כמצוות אנשים מלומדה. א"א לבטל מצוות אנשים מלומדה, זה גם טוב, יותר טוב מכלום, אבל זה לא התכלית, התכלית היא שאדם ירגיש טעם של מצוה, טעם של יראת שמים, טעם של לימוד התורה. וכל אחד יהיה ראוי לזה אם רק ירצה להכניס בליבו אהבת תורה ויראת שמים. אז בודאי שכל אחד יעלה ויתעלה.

והקב"ה יעזור שכל אחד מכם וכל כלל ישראל, יעלו בתורה וביראת שמים, במעשה המצוות, בשמירת שבת, וכל הדברים הטובים, ונזכה לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן סלה.

השפעת החיזוק

לאחר דברי החיזוק של רבינו בישיבה, שבו הזכיר רבינו גם להתחזק בלימוד הלכות שבת נתאספו צוות ובחורי הישיבה לקביעת סדרים וחבורות בהלכות שבת בערש"ק בחברותות ומלגות.

לא בגלל זה

הייתה תקופה שנפטרו כמה הורים של בחורים בישיבה ר"ל. באו לשאול את רבנו אם יש כאן רמז משמים על איזו קפידה מיוחדת על הישיבה. רבנו ענה "החוטא בחטאו ימות", כל אחד שנפטר זה חשבון בפני עצמו, דברי תורה צריכים חיזוק תמידי - אבל לא דווקא בגלל מאורעות אלו.

ישיבת באר יהודה

מתוך שיחת רבנו בהיכל הישיבה בירושלים (תשס"ו)

בחורים, הגמרא אומרת (ברכות סב, ב) ארבעה דברים צריכים חיזוק אחד מהם זה תורה למי הכוונה שצריך חיזוק? וכי למי שלא לומד? מי שלא לומד מה יש לדבר איתו בכלל? הכוונה היא למי שכן לומד. ובכל זאת צריך חיזוק. וכאן הביא דברי הח"ח על אדם ובהמה תושיע ה'. ראה בס' ימלא פי תהלתך עניני תורה עמ' רצ"ב.

ורבנו הגיע פעם נוספת לישיבה ולא הגיע לידנו תוכן הדברים.

בשבועות הקרובים אנו עומדים לכתוב אי"ה אודות הישיבות: באר יעקב, בית מדרש גבוה ליקווד [ירושלים], בית מדרש עליון, בית מתתיהו, בית שמואל, בית שמעיה. מי שיש בידו ענינים מרבנו שליט"א הקשורים לישיבות אלו אנא יפנו אלינו בהקדם.

הודעה חשובה

במשך הזמן הקצר מאז שהתחלנו מדור זה של "עולם הישיבות", הצטבר תחת ידינו בס"ד חומר רב היקף בכמות ובאיכות שלא שיערנו כלל וכלל. ואם באנו לפרסם הכול נצטרך לזה כמה כרכים, לתעד נשיאת רבנו את הישיבות הק' בהרבה ענינים ואלפי שיחות שמסר בהם. אבל כמובן שהמצע קצר מלהשתרע בגיליון זה, לכן ההכרח לא יגונה, ונאלצים אנו לעת עתה להביא את הדברים בקצירת העומר ואי"ה עוד חזון למועד, להרחיב הדברים כראוי לכבודה של תורה. אנו מודים לכל אלה ששלחו לנו חומר רב, הכמות והאיכות. ומבקשים אנו שיוסיפו לשלוח מה שתחת ידם לתועלת הרבים בעתו ובזמנו ולזיכויים.

מרבין מרן בעל "אילת השחר" שליט"א

לעילוי נשמת חבדור חייק חיים בן ציון ז"ל בן יבלוזטיא חרדיג ר' אברהם צבי טוב שליט"א

הכסף לא יחסר....

נסיון הפרנסה, קיים כבר מאז גזירת הקב"ה לאדם הראשון בזיעת אפיד תאכל לחם, אלא שכל דור ודור עם נסיונותיו שלו. ואנחנו דומה נסיון דור קודם לדור שלאחריו, ותמיד צריך הכוונה מהו המותר ומהו האסור.

ואם שאלת הפרנסה ברוב רובם של המקרים היתה נוגעת יותר לגברים, באשר ריחים על צוואריהם, הרי שבדור - דורות האחרונים זכינו שחלק גדול מבנות יעקב לוקחות על עצמן את חלק הארי של עול הפרנסה, במטרה שהבעל יוכל לשבת וללמוד בהתמדה בלי הפרעות, אשרי חלקן. אך ממילא עלו וצמחו שאלות חדשות היכן מותר לעבוד והיכן אסור, מה מותר ללמוד ומה אסור. בי ברור "שהמטרה לא מקדשת את האמצעים", ועל אף שהמטרה היא עליזות ונשגבה, כדי לזכות ל"בית של תורה", אך אנחנו מתירה אפילו בקוצו של יו"ה, דבר שיש בו איזה צנצנוד וחשש אסור.

והנה בא היצר "בדלת האתוורת" - בהגדרת רבינו לפני כמה שנים על נשוא זה, ואומר לבנות ישראל בוא להגדיל את פרנסתכן באמצעים שונים, ובך תזכו עוד יותר בתורה של הבעל והצאצאים, ופורס לפניהן שטיח טהור - כביכול, וכך מוליכן חלילה וחס לשאול תחתית ה' ישמרנו.

וכי תאמרו האך נכל להבחין בין השטיח "הטהור" באמת ולבין השטיח הטהור המדומה... לזה העמיד לנו הקב"ה את חכמי הדורות, הצופים בעיני התורה - עיני הבדולח למרחוק, לראות להיכן מובילה הדרך, ועל פיהם, ורק על פיהם! נדע מהו המשך הדרך. וראו מהו סימן האתרון בספר "ברכת שמואל" על קידושין, תשובה בידון לימודי חול..

[א"ה במאמר המוסגר אחד המקצועות שאסרו רבותינו ללמוד בסמינרים. בעניי לא הבנתי מה רע בזה. אך לאתרונה ראיתי בעיני כמה חמור התוצאות כשיצאנו לשדה העבודה בתחום זה, ואין כאן מקום להאריך...]

ואחד הנסיונות של דורינו הוא ההכשרה לתארים וידע בלימודים שונים במקומות שונים, כדי להגדיל את אמצעי הפרנסה. ובאים רבותינו חכמי הדור שליט"א ואומרים "השם לך מעלות בהר ונגוע בקצהו..." אל תתקרב למקומות שאנחנו "בית יעקב", הדרך מסוכנת ומליאה מוקשים, כי לא זו הדרך אשר בחר ה'. עד שזעק השבוע מרן שר התורה שליט"א "זה חילול ה'".

וזכינו ב"ה שהתקיים השבוע כנס ענק לאלפי בנות הסמינרים בארץ הקודש, כדי לעוררן ולחזקן בנושא. ובחסדו ית"ש זכו שהאציל רבינו את ברכתו לכל הבנות היקרות המתחזקות ונוהרות מליפול ח"ו ברשת "האקדמיה". ובירכן "שיזכו כולן לזיווג טוב".

וכאן הוסיף רבינו משפט קצר הכולל הכל, כשנשאל ע"י נכדו היקר ידידנו הרב דוד שפירא שליט"א, מה אומרים לבנות שרוצות ללכת למקומות אלו כדי שתהיה יותר אפשרות לפרנסה, השיב רבינו "הכסף לא יחסר".

בואו ונלך בכח זה, ונזכה כולנו לראות הבטחתו של רבינו, כי "הכסף לא יחסר".

ועליו לזכור לזכרון כי פנלא פנבון אינו עני "אוסרי" ויתרון אגל כיראת לאים וכו', ואח"כ אצא פיכר אקום אפיתפס אנתן לא כדרגה פכאת... וכו', אלא כפ "פסק הלכה" כפיק כאו פאכות לכת. ופינ חולן אלפ ורכית וכו'. וכפי לכתכ רכין כאכתכו אסאין פרכ וול כאלות פויכו אפקאתו, וכו'. כידוע שהבית הזה נוסד מלפני כחמשים שנה ע"י הרה"ג הצ"ר יוסף אברהם וולף זצ"ל אשר שם לו לעיקר להתנהג עפ"י ההלכה וזה ע"י שכל דבר כקטן כגדול התייעץ עם גדולי החכמים והצדיקים שבדור. ע"כ. גאט אוארט לפלאלות פאתחפלות ככל בור, אסר פכ"פ את פכרצת פפאכפ כידי גבול אונתו פבור, ואפ לפס מכריזים "כפ פאלוחן ערוק" ופסוטפ אפוראתם כאלא נוא, פרי פוא עוכר עז פסק פאלוחן ערוק. ואח"כ יפאל אלאחז שיש לחולקים כי פפוראפ פיא "כאלית" אק איחידים אלנתנס פנ פככרים, וכפ טעות גאורא כאאר כאוכן אלנתי פרכפ פנאים אפפ קבאל לל רכין לאין פיתר אל איחידים".

והבטא פעם רבינו: ער דארף פרנסה, פארקויפט ער די נשמה, - הוא צריך פרנסה ומוכר בשביל זה את הנשמה...

בס"ד כ' טבת תש"ע לפ"ק

באנו בכמה מילים להתחזק בבטחון.

הנה ירמי' הנביא כ"ב מזהיר מלבטוח באדם, ולא נחה דעתו מספיק במה שמברך את הבוטח בהקב"ה, אלא גם מקלל ואמר ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרעו ומן ה' יסור לבו.

ובדרך כלל אין הנהגת הקב"ה ניכר לבריות, זה כדי שיהי' בחירה, ואע"פ שהבא לטמא פותחין לו והבא לטהר מסייעין אותו, זה לא רואין בחוש, מ"מ מזמן לזמן ניתן אפשרות לראות שמתקיים דברי הנביא שלא לשום בטחוני בבשר ודם.

ובזמן האחרון ראינו איך המצב הכלכלי של אנשי מדינות העשירות בעולם ירד פלאים, זה בא ללמד שאין לבטוח בשום דבר רק לקוות להשם.

מהעיקרים הגורמים קושי לבטחון בה' כיון שרוצים לחיות חיי מותרות, וכיון שצריך לזה הרבה, לכן מחפש בטחון באדם, כי לההכרח יש יותר אפשרות לבטוח בהקב"ה, ועל היותר מההכרח קשה לבטוח.

ואלה שעושים השתדלות לעשות אפילו דברים רחוקים מאד שאולי יוסיף להשיג מבוקשם, הוא מראה בזה שאין לו בטחון בהקב"ה.

והמשריש בלבו שאין דבר בלי עזר הקב"ה ועי"ז ישים רק בה' מבטחו, יזכה למה שנאמר ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב.

אהרן [יודא] לייב ב"ר נח צבי

~ ~ ~
עצת היצר...

דוגמא קטנה האיך שכל דבר צריך לשאול, כאשר נשאל רבינו בימים אלו בנוגע לפרנסה מסוימת שהציעו לאשת אברך, וחושש האברך שיגרם לו קצת ביטול תורה מזה, וראה רבינו בעיני קדשו שאין מקום לחשש זה, ואמר כי אדרבה "עצת היצר" היא מה שחושש בזה לביטול תורה, ועליו לקחת פרנסה זו.

~ ~ ~
שפע מים בנטילת ידי הכנהים

נשאל רבינו במה שאמר רב חסדא שנטל ידיו בשפע כדי שתבוא לו ברכה. והובא בשו"ע הל' נטילת ידים. האם גם בנטילת ידים לכהנים יש ענין זה של ברכה על ידי שיטלו ידים בשפע מים. ואמר דמסתבר דכיון שאינו מעכב את הברכה [דיכול לסמוך אל נטילת שחרית] אין בזה ענין של שפע. [וראה באילת השחר זבחים דף ק"י סוע"ב ד"ה ובעצם, שביאר רבינו מה ענין שפע מים דוקא בנטילת ידים. ומה שהוזכר שם בתוך הדברים ברכת כהנים, אין הכונה שיש ענין בנטילה זו ליטול בשפע].

~ ~ ~
ושם אשה גדולה...

בימים אלו נסתלקה לבית עולמה אשה גדולה מרת ביילא רוזנגרטן ע"ה אשת חבר להרה"ג ר' זאב זצ"ל אמו של ידידנו היקר הרב ר' יצחק שליט"א הקשור ומסור לרבינו בל"נ עשרות רבות של שנים, אשריו ואשרי יולדתו. וקשר זה הוא המשך לקשר הידידות העזה ששררה בין רבינו ילבעט"א ואביו המופלג זצ"ל. וכפי שכתב רבינו במכתב מיוחד ששיגר לו לפני ח"י שנים. לכב' ידידי עוז הרה"ג ר' זאב רוזנגרטן נ"י ולכל אשר לו אך טוב וברכה כל הימים, ומסיים ידידו... המקום ינחם אותו ואת כל המשפחה בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

~ ~ ~
כפיות לפונים אולי כנגד ע'איונות וספרים שונים, לאכזאים בכרים ארכינ, וחולכים לפני כותבם אלו אחראי ע'אופם. פני אופיע כלער כת רכים כי חול ע'אין "פרי חיים" ואותם חוכרות לכתבתי כפס אפדיא את שמי, אין לי שייכות לבכרים. ויכזו כולם לפתכרך ככל טוב.

גיליון מס' 209 | פרשת מקץ - חנוכה
תשע"ז שנה ד'

גליון זה יוצא לע"נ
הרב ר' יהושע אליקים
ב"ר יוסף הכהן ז"ל
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרחן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

דבר העורך

נאמר בגמ' שבת (כ"ד א') שבימי חנוכה מזכירים בכל הג' תפילות "על הניסים", ודווקא בברכת מודים שבשמונה עשרה ולא בברכה אחרת, משום שעל הנסים הוא הודאה, ואין מקום מתאים להודות בשמ"ע יותר מברכת מודים. וראה גם במשנ"ב סי' תר"ע סק"ב שאת הסעודות שמרבית בהם בחנוכה קבעו להלל ולהודות "ונראה הטעם דלא קבעו כאן לשמחה כמו בפורים, כי בפורים היה הגזירה להשמיד ולהרוג את הגופות שהוא ביטול משתה ושמחה, ולא את הנפשות וכו' משא"כ במעשה דאנטיוכוס שלא גזר עליהם להרוג ולהשמיד רק צרות ושמדות כדי להמיר דתם, כמו שאנו אומרים "להשכיחם תורתך ולהעבירם מעל חוקי רצונך" ואם היו ישראל מכניעים להם להיות כבוסים תחת ידם ולהעלות להם מס וחוזרים לאמונתם ח"ו לא היו מבקשים יותר, אלא שהגביר הקב"ה יד ישראל ונצחום לכך לא קבעום אלא להלל ולהודות לבד, כלומר כיון שהם רצו למנוע אותנו מזה וכו' לכך אנו מודים ומשבחים לו על שהיו לנו לאלוקים ולא עזבנו מעבודתו".

אין יותר מתאים מימי הלל והודאה זו, להודות להש"ת על הזכות להפיץ תורת רבינו מרן שליט"א ברחבי תבל, ובקרוב אנו זוכים לציין שנה חמישית לעת התחיל להופיע הגליון השבועי, כשכל הזמן רבים מבקשים להוסיף עוד ועוד ד'ת וחדושים מתורת מרן שליט"א, ועי"ז ב"ה התווסף הרבה תורה וחדושי תורה בקרב ציבור בני התורה, נישא תפילה שלא יצא תקלה ומכשול מתח"י, ונזכה להמשיך הלאה להפיץ את דברי התורה עוד ועוד.

בברכת שבת טובה
וחנוכה חמה
יצחק אברהם אברהם (א"ב)

מעניני חנוכה

אם הדליקו נר חנוכה בבית המקדש

הנה חנוכה ניתקנה בזמן בית שני כשהחשמונאים כבשו את היוונים וקבעו לשנה הבאה ח' ימי חנוכה, כמו שאיתא בשבת (כ"א ב) וכו"כ הרמב"ם (בפ"ג מחנוכה ה"א) שהיה יותר מר' שנה לפני החורבן. ויש לעיין אם הדליקו נר חנוכה בביהמ"ק. והנה בביהמ"ק עצמו מסתבר שלא הדליקו, ואולי יש בזה בל תוסיף שהיה שם המנורה, אע"ג דשלמה עשה עשר מנורות ואיכא למ"ד (במנחות צ"ט, א) שעל כולן היו מדליקין, היינו משום דכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל, אבל בלשכות שהיו אוכלים מנחות וקרבתנות וגם היו צריכים להיות כל הלילה להשגיח על הקטרת האימורים, וי"ל שהיו מדליקין על פתח הלשכות, ולא סמכו על קמדלקי עלי בגו ביתאי, כיון שאכלו שם ביום זה ורצו לשמוע הברכה, ועוד כהן שאין לו אשה איך יצא. ובוודאי שיכולין להדליק שם אע"פ שלא אכלו כמו שאנו מדליקין בביהמ"ס, וכ"ש שאכלו וישנו שם זקני בית אב ופרחי כהונה. ועי' ברמב"ם (פ"ח מבית הבחירה ה"ב) שבע"ש היו מדליקין שם נרות, וצ"ע.

(דרך חכמה: כלי המקדש פ"ז ה"ח בביאה"ל ד"ה שמונת)

שמונת ימי חנוכה

נראה דלכך תיקנו ח' ימים, אע"ג שביום הראשון לא היה נס (כמו שהקשה הב"י), שלא יבואו לעשות מנורה של ז' קנים דאסור מדאוריתא, וכן שמעתיה בשם מר"ח זצ"ל.

(דרך חכמה: בית הבחירה פ"ז ה"י בביאה"ל ד"ה של ח' קנים)

עלי שי"ח

"רבינו אהרן יהודה ליב בן גיטל פינא"

בתחילת השבוע סיפרו לרבינו שליט"א על חולשתו הגדולה של מרן הגרא"ל שליט"א, ושאלו אם ראוי לפרסם ביהכ"ל התורה שיעתירו לרפואתו, נענה ואמר: עדיין לא לפרסם. בהמשך - כשאושפז בבית הרפואה מעייני הישועה למעקב, הורה רבינו שליט"א כי ראוי לפרסם כדי שציבור בני התורה יבקש רחמים בעדו.

והוסיף רבינו ואמר כי מובא במדרש (קה"ר פרשה ג' ס"ט ד') שהצדיקים הקב"ה מוסיף להם ימים, ולכן תמיד אפשר לבקש עבורם שיאריכו ימים א"ה.

ואמר רבינו שמה שמבקשים בכל שמונה עשרה בברכת על הצדיקים "ועל זקני עמך בית ישראל" אין הכוונה לזקנים סתם אלא לזקני הדור שהם גדולי ישראל שנמצאים איתנו בכל דור, שעליהם אנו מבקשים באופן מיוחד בכל תפילה, ואכן בחסדי ה"ת כפי ששמענו ב"ה יש שיפור במצבו של מרן הגרא"ל שליט"א.

ובנותן טעם להוסיף, כי בימים האחרונים הביאו לרבינו שליט"א את הספר החדש על מרן רבי אהרן ליב, וכשקיבל רבינו את הספר לידי עיניו בו הרבה ולא הניחו עד שגמר לעיין בו.

אחד המעשים הנפלאים המובאים שם, הנו על הקפדתו של מרן רבי אהרן ליב שלא להשתמש בחשמל המיוצר בשבת על ידי יהודים, בשבת אחת בטעות נשאר החיבור למערכת החשמל הרגילה, הנוכחים החליטו בבית רבינו שלא לספר לו על כך שלא לגרום לו צער גדול, והנה הם שמו לב לתופעה מעניינת: באותו ליל שבת נפלה על רבינו עייפות גדולה שלא כהרגלו, והוא התנמנם על הסטנדר במהלך לימודו, כך יצא שהוא לא קרא לאור החשמל באותו ליל שבת.

לאחר מעשה סיפרו את הדברים לרבינו הגר"ח שליט"א והוא הגיב: "בודאי מן השמים הביאו על הגרא"ל את העייפות הגדולה כדי למנוע ממנו שימוש בחשמל שאינו כשר".

קראת קודש ממרחן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

בס"ד ערב חופה תשע"ז

ימי חטכה הוקבעו להלל והודאה וכל המשתמש באור תורה אור תורה מחיהו כדאמר"י שלהי כתובות לכן מן הראוי להתחזק מאד בימים אלו בלימוד התורה ובהתמדתה ועי"ז נזכה בימים מסוגלים אלו לקניי התורה ולחיים ארוכים

א"מ ק"ק ק"ק

מעניני חנוכה

בימים הם בזמן הזה

רבנו כתב פרט נכבד ביסודות האמונה בשם אביו מרן הקהילות יעקב זצ"ל,
בענין הניסים שעמנו בכל עת וזמן, ואלו דבריו:

איתא בסוטה (מ"ו ב') ותצאנה שתיים דובים מן היער רב ושמואל חד אמר נס וחד אמר נס בתוך נס, מ"ד נס יער הוה דובים לא הוו, מ"ד נס בתוך נס לא יער הוה ולא דובים הוו. וליהוי דובים ולא ליהוי יער ומשני משום דבעית.

ולכאורה יפלא מאד דאחרי דבאמת הדובים לא היו ונעשו בריאה חדשה הלא ה' יכול לבראות ע"פ נס בריה כזו שאינה יראה להזיק אפילו כשאינה סמוכה ליער, ול"ל לברוא יער, כדי שהחיה לא תתירא להזיק. ויש לפרש על פי המבואר שם שאותן נערים שקילסו באלישע היה מפני שהמתיק את המים ועל ידי זה אבדו פרנסתם להביא מים ממקום אחר ולמכור שם, וזהו שאמרו שהקרחת עלינו את המקום, ואילו היו מאמינים שהכל בידי שמים היו יודעים שלא הפסידו כלום כי היד ה' תקצר והלא מה שנגזר להם מראש השנה ודאי ישיגו וכשנגזר שתהא קרחה ממילא היה נקרת גם בלא אלישע, אולם אמונתם היתה רפויה, והנה כל החסרון האמונה ובטחון בהש"ת הוא מפאת שהאדם רואה עולם כמנהגו נוהג על ידי סיבה ומסובב [והוא מש"כ ואנכי הסתר אסתיר פני שלא יראה ניכר השגחת הש"ת עלינו] ועל כן חושב שהקב"ה הניח עולמו להאדם וכל דאלים גבר, אולם באמת הכל השגחת הש"ת והכל נגזר על האדם בראש השנה והטבע באמת הוא נס כלומר מעשה הקב"ה וגזרתו, ומה שהכל נשתלשל על ידי סבה ומסובב ונראה טבעי זה הוא עצמו ג"כ נס כלומר מהש"ת והשגחתו הוא שיהא הכל נראה כהנהגה טבעית כדי שיהא הבחירה חפשית אצל האדם וכנודע, ונמצא שכל הנהגת הש"ת בעולם הוא נס בתוך נס שהנס השני הוא שלא יראה ניכר הנס הראשון דהיינו ההשגחה, וזהו שבא העונש לדובים להראות בזה, שהעונש הא ראו בחוש שהוא מן השמים שהרי היה נס ומ"מ נעשה עוד נס מהיער כדי שיהא העונש נעשה על פי הטבע של הדובים [דאחר שנעשה הנס דבריא דובים היו מזיקים באופן שיהי' יער שנעשה בנס כדי שההזיק יהי' טבעי]

(טעמא דקרא מלכים ב' ב')

מעניני המרשה

חלומות שוא ידברון

סיפר רבינו שליט"א: היה יהודי שהתפלל אצל החזו"א, ושאל פעם את אבא זצ"ל כתוב "חלומות שוא ידברון", והנה הוא חלם שאחיו מת ולאחר זמן התברר ונודע לו שאכן בדיוק באותו לילה מת אחיו... והשיבו אבא ז"ל: הרי הדבר דומה למה שאומרים על אחד שהוא שקרן, וכי אינו מדבר אף פעם אמת, וכשאומר שרוצה הוא לאכול האם גם זה שקר, אלא הכוונה שהוא רגיל לדבר שקר, אבל יכול לדבר גם פעם אמת, כך גם כאן, חלומות שוא ידברון, ואי אפשר לסמוך עליהם, אבל בוודאי יתכן שיש בהם פעם אמת!

סיפר רבינו שליט"א: פ"א חלמה אחת מהבנות בבית אבא זצ"ל על שכן שנפטר, ואבא ז"ל ציוה לה לעשות הטבת חלום. לאחר זמן קצר נפטר השכן, לא תמיד עוזר "הטבת חלום".

אבא זצ"ל סיפר לי, כי בנו של ר' מנשה מאיליא זצ"ל חלם חלום שישע לים ויטבע בו, וסיפר זאת לרבו ר' יצחק מוולאז'ין זצ"ל, ואמר לו רבו: דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין, והטיב לו החלום. סוף דבר היה שנסע לים ונטבע... כשסיפרו זאת לרבו אמר: כנראה יש פעמים שצריך לחשוש לחלום...

כשרואה את רבו בחלום

אמרתי לרבינו שליט"א מה שסיפר הר"ר יונה ברומברג, שהמשיגח דמיר זצ"ל לפני פטירתו היה חולה כמה שבועות, והנ"ל היה אצלו לשמור עליו, בחור אחד היה בפנים והוא היה בחוץ, והנה בליל שבועות לפתע אמר המשיגח שראה את רבו בחלום, וכי זה סימן רע, וביקש שיבואו לביתו להתפלל כדי שישמע ברכת כהנים. ושאלתי אם יש לזה מקור? תשובה: במסכת בכורות (דף נ"ו ע"א): א"ר אלעזר ר' יוחנן חזאי בחילמא מילתא מעליא וכו', וברש"י שם: "הלילה נראה לי ר"י בחלום, והואיל ונראה לי יודע אני בו שאומר היום דבר טעם", אם - כן נמצא שזו מעלה!

דברי חלומות

שאלה: אשה אחת ראתה את אביה בחלום והראה לה מחברת שכתוב שם שחייב כסף להוצאת ספרים מסויימת, הוא היה רגיל להשתמש בספר פלוני. לפני כשנה הוציאו שוב את הספר הנ"ל והיו המול"ם בקשרים עם האבא, ביררו אצלם ואמרו שאינו חייב כלום. באותו לילה גם בעלה ראהו בחלום, וזה היה דבר לא רגיל אצלו. האב היה זהיר מאד בדיני ממונות, ושואלים מה לעשות?

תשובה: דברי חלומות אין לחשוש. יש לפעמים שיש בו ממש, אבל כאן כבר ביררו וא"צ לחשוש כלום. סיפר לי אבדך בביהכ"ס מעשה יפה, אביו נפטר ובא אליו בחלום שהוא, האב, חייב לפלוני כ' וכך כסף. הלך הבן לפלוני ורצה לפרוע חוב אביו, שאלו המלוה: מנא לך הא, הרי אף אחד אינו יודע מזה? וסיפר הבן שאביו הגיע אליו בחלום. כנראה שהיה זהיר מאד בדיני ממונות, ונתנו לו מן השמים רשות לזה.

(דרך שיחה)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות וש"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

נשיח בחוקיר

עלון שבועי על פרשת השבוע ועניני השעה
מתורתו של מרן פוסק הדור רבינו **נסים קרליץ שליט"א**
גליון מס' 147 • חנוכה תשע"ז

הלכות חנוכה ממרו פוסק הדור רבינו נסים קרליץ שליט"א

הדלקה בחלל הפתח
מח. המדליק בתוך חלל הפתח ג"כ הוא בכלל הטפח הסמוך לפתח, וא"צ שיהי' סמוך דוקא למשקוף.
שהחיינו בהדלקה בבית הכנסת
מט. בהדלקת נר חנוכה שבבית כ"נ, אם כל הציבור הדליקו בביתם, אין מקום לברך שוב שהחיינו.
הדלקה באולם שמחות
נ. אולם שמחות וכדו' שמתאספים שם בנ"א ומתפללים שם ערבית לא תקנו חז"ל להדליק שם נר חנוכה.
הדלקה במקום קבוע להתפלל
נא. מקום קבוע שמתפללים שם מעריב מדליקים שם נר חנוכה.
הדלקה בכולל שלומדים ואח"כ מתפללים
נב. בית מדרש או כולל שלומדים בו ויותר מאוחר מתפללים בו ערבית, ידליקו מיד שמתאספים שם.
חשד בחלון ופתח
נג. בית שיש בו פתח לרחוב אחד וחלון לרחוב אחר, א"צ להדליק בשניהם, דדין הדלקה משום חשד הוא רק בב' פתחים.
הדלקת קטן לפטור מחדש
נד. במקום שצריך להדליק נר נוסף משום חשד, מספיק לזה הדלקת קטן שהגיע לחינוך.
חשד בזמנינו
נה. בזמנינו כיון שמדליקים במקומות שונים ובזמנים שונים אין דין הדלקה מפני חשד.
מי שלא יכול להדליק בזמן
נו. מי שאינו יכול להדליק בזמן הדלקת הנרות, יעשה שליח שידליק בזמן ועדיף משידליק בעצמו מפלג המנחה.
מי שיכול להדליק רק מאוחר
נז. עדיף שימנה שליח שידליק בזמן ההדלקה, משידליק בעצמו מאוחר בלילה.
הנוהגים כר"ת במוצ"ש
נט. הנוהגים בכל מוצ"ש בזמן יציאת השבת כשיטת ר"ת ינהגו כן גם במוצ"ש חנוכה.
מנהג החזו"א בזמן הדלקת הנרות
ס. מרן החזו"א נהג להדליק נרות חנוכה י"ח דקות לאחר שקיעת החמה.
איסור לימוד קודם זמן ההדלקה
סא. הנוהגים כהחזו"א להדליק כעשרים ד' אחר השקיעה, יש להם להחמיר מלימוד קודם ההדלקה מזמן שקיעת החמה.
לימוד הלכות חנוכה קודם זמן ההדלקה
סב. מותר ללימוד הלכות חנוכה אף שהגיע זמן ההדלקה, דעי"ז יזכור שצריך להדליק.
אכילה באשה קודם זמן ההדלקה
סג. אשה שבעלה מדליק בשבילה, לא תאכל קודם ההדלקה, כיון שהיא נמצאת במקום ההדלקה.
הדלקה בשמן שאינו ראוי לאכילה
סד. אפשר להדליק לכתחילה בשמן המיועד למאור ולא לאכילה, דשמן מר כשר למנורה במקדש ובנר חנוכה א"צ יותר מכך.
אמירת על הניסים בערב שבת חנוכה
סה. המדליק נר ראשון של חנוכה שחל בערב שבת, ואחר ההדלקה מתפלל מנחה לא יאמר על הניסים.
ראה אחר ההדלקה שהתריסים סגורים
סו. הדליק נרות חנוכה בשעה שהתריסים סגורים ומסתיר את הנרות לרה"ר ושוב פתחו, יש לדון שיוצא יד"ח דההדלקה היתה במקום הראוי ואח"כ יש פרסומי ניסא.
הדלקה במקום שלומדים
סז. הדין להדליק נר חנוכה בבית המדרש, הוא רק במקום שמתפללים בו בדוקא.
ביהכ"נ שיש בו חדרים נוספים
סח. ביהכ"נ מרכזי שיש בו חדרים נוספים לתפילה שיש בהם ס"ת, יש להדליק נר חנוכה בכל חדר.
הדלקה לימיו ארון הקודש
סט. ביהכ"נ שמתפללים בו לכיוון ירושלים שהוא לפעמים לצפון או לדרום, המנהג שמדליקים לימין ארון הקודש אפי' שאינו לדרום העולם.
ביהכ"נ שיש בו כמה מנינים
ע. ביהכ"נ שיש בו כמה מניני מעריב יכולים להדליק בברכה בכל מנין ומנין, ואם נשאר מהמנין הראשון יוצאים בזה יד"ח.

מי שנעשה בר מצוה בחנוכה

עא. מי שנעשה בר מצוה בימי החנוכה ונוהג להדליק בשקיעה, א"צ להמתין ולהדליק בצאת הכוכבים.

הדלקה מפלג המנחה

עב. אם צריך לצאת מהעיר קודם זמן ההדלקה, יכול להדליק מפלג המנחה, ואי"ז נחשב שעוקר מביתו.

שימוש בנותר מהשמן

עג. שמן שנותר מההדלקה יכול להשתמש בו למצוה אחרת, וכן להדליק ממנו ביום השני את הנר השני.

ברכה במדליק אחר זמן ההדלקה

עד. כשמדליק בתוך החצי שעה של זמן ההדלקה מברך אע"פ שאין אנשים ברה"ר, וכן כשמדליק בביתו יחידי.

הדלקה בחשמל

עה. הנמצא במקום שאינו יכול להדליק נרות, אינו יכול להדליק מנורת ליבון בברכה, ויכול להדליק בלא ברכה וזכר למצוה.

שמן שהיה תחת המטה

עו. שמן שהיה תחת המטה שישנו עליה, ששורה ע"ז רוח רעה, כשר להדליק בו נר חנוכה.

הנאת חימום מנר החנוכה

עז. אין להתחמם מחום הנרות, וכן אין לחמם אוכל על בית החנוכה דהוא ג"כ הנאה שאין להנות מהנ"ח.

הנאה מריח נרות החנוכה

עח. נרות חנוכה המפיצות ריח נעים בזמן שדולקות, מותר להנות מהריח דלא הוקצו אלא מהנאת האש ולא ממה שמעורב בתוכו.

הדליק במקום הרוח

עט. הדליק במקום הרוח ולא כבתה יתכן שלא יצא יד"ח וצריך לחזור ולהדליק בלא ברכה.

הדלקה בכוסיות שצריכות טבילה

פ. כוסות יין שמייעדין לשתיית יין שעדיין לא הטבילם, אסור להשתמש בהם להדלקת נר חנוכה ולשאר שימושים.

ברכה בשליח להדליק

פא. אם הדליק נרות עבור עצמו, ואח"כ שלחו חבירו להדליק עבורו יברך את השני ברכות.

בני ישיבה מבני ספרד בהדלקה

פב. לפי דעת החזו"א גם בני ישיבה מבני ספרד צריכים להדליק בעצמם נרות חנוכה.

הדלקת נכד עבור סבתו האלמנה

פג. אלמנה שהגיע אליה נכד אין יוצאת בהדלקתו ולא יועיל להשתתף עמו בפרוטה, כיון שהיא עיקר הבית ואין יכולה להיטפל לאורח. ויכולה לעשותו שליח והוא ישתתף עמה בפרוטה.

להעיר בני ביתו להדלקה

פה. הבא לביתו מאוחר בלילה וצריך להעיר בני ביתו שיוכל להדליק בברכה, מספיק שיעיר את אשתו לזה.

רחבת ישיבה דינה כרה"ר

פו. רחבה של ישיבה שעוברים שם בחורי הישיבה, נחשב לרה"ר לענין נ"ח, אע"פ שלא עוברים שם אנשים מבחוץ.

גדר טפח הסמור לפתח

פז. טפח הסמור לפתח הוא מקצה הכותל שבו הפתח, וא"צ דוקא מהמשקוף של הדלת ממש.

אופו ההדלקה בחלון

פח. המדליק בחלון ביתו, יכול להדליק בתוך ביתו באופן שנראה מהחלון.

חלון שאין ניכר מספר הנרות

פט. שמשות חלון שניכר דרכו נרות החנוכה אבל אין ניכר מספרם, אי"ז מעכב בפרסומי ניסא.

שמש אחד לשני חנוכיות

צ. שנים שמדליקים בבית חנוכיה אחד, מספיק שמש אחד לשניהם.

בן ישיבה לאכול בחדרו בערב חנוכה

צא. בני ישיבה האוכלים סעודה אחת ביום בחדרם לקובעו למקום אכילה לחנוכה, א"צ לאכול גם בערב חנוכה לצרך זה.

האוכל אצל הוריו וישן בביתו

צב. נשוי שמתארח אצל הוריו רק לסעודת השבת וישן בביתו ומדליק בביתו, מ"מ יאכל מעט בביתו לקובעו נמי לאכילה.

בן ישיבה שנוסע לשבת לביתו

צג. בני ישיבה שנוסעים להוריהם לשבת, ידליקו בבית הוריהם גם במוצ"ש אע"פ שחוזרים מיד לישיבה.

היוצא מהעיר קודם ההדלקה

צד. הצריך לנסוע מביתו קודם זמן הדלקת נ"ח להתאכסן בעיר אחרת אם יגיע לשם קודם זמן ההדלקה ידליק שם. ואם לא, ימנה שליח או שידליק מפלג המנחה.

מעריב במוצאי שבת חנוכה

צה. במוצ"ש חנוכה מתפללים מעריב בזמן הרגיל ככל מוצ"ש, וכן נהגו אצל החזו"א, רק שלא אמרו ויתן לך בתפילה.

הבדלה או הדלקה מה קודם

צו. הדלקת נרות במוצ"ש, אם הם מוכנים בפתח ביתו ידליקם קודם הבדלה דאין מעבירין על המצוות, ואם לא יבדיל קודם.

ההנהגה בשיירי הפתילות

צז. שיירי הפתילות מחנוכה לא יזרקם בבזיון לאשפה אלא ישרפם או יעטפם בכבוד כתרומה ויזרקם.

בן ישיבה אבל לאכול במסיבת חנוכה בישיבה

צח. בחור ישיבה שהוא אבל, מותר לו לאכול בחדר אוכל של הישיבה במסיבת חנוכה, דזה ביתו, ורק שלא ישתתף בריקודים.

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

283

שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א

הלשון בו דברי מוסר וחיזוק לשמירת הלשון, ויש בו גם שער התורה, ושער התבונה, הרבה דברי מוסר המשפיעים מאד.

ובספר אפיקי ים (חלק שני בתחילת הספר) מביא מאחד הרבנים בדור הקודם, שמי שילמד בספרי החפץ חיים, זה ישפיע עליו מאד, ויקבל השפעה עצומה מזה. כל ספרי החפץ חיים משפיעים מאד, כגון שם עולם, נדחי ישראל, אהבת חסד, ושאר הספרים שחיבר, שיש בהם דברי חיזוק לתורה ולמידות טובות. זהו זיכוי הרבים ביראת שמים.

משנה ברורה

ואחר כך הוציא לאור גם את חיבורו הגדול 'משנה ברורה' – לזכות את הרבים בהלכה למעשה. יש הרבה שיטות בהלכה, כגון מנן אברהם, ט"ז, הגרי"א, חק יעקב על הלכות פסח, שולחן ערוך הרב, ועוד הרבה פוסקים ראשונים ואחרונים, וקשה לדעת את ההלכה למעשה בכל ענין וענין, ולצורך כך חיבר את המשנה ברורה, כדי שידעו את ההלכה בחלק אורח חיים הנוגע למעשה יום יום.

לכן באמת חשוב מאד ללמוד משנה ברורה, הלכות תפילה, וברכות, וברכת המזון, ושאר הלכות הנוגעות למעשה דבר יום ביומו.

משנה ברורה הוא ספר חיוני מאד לדעת מה לעשות בכל יום ובכל רגע, מה לעשות ומה לא לעשות, וכן דברים הנוגעים למחשבה, מה לחשוב ומה לא לחשוב, מה צריך לחשוב ומה אסור לחשוב, כיצד לנהוג במעשה בדיבור ובמחשבה, הכל מפורש במשנה ברורה.

ושם כתוב גם על לימוד המוסר (משנ"ב סימן א' ס"ק י"ב, ובסימן תרי"ג ס"ק ב') שיש חיוב ללמוד ספרי מוסר. אדם שאינו לומד מוסר נכשל בהרבה דברים, ומי שלומד מוסר זוכה לחיים מאושרים, לא רק שאינו נכשל בחטא, אלא הוא גם חי חיים מאושרים!

עצות בדברי חז"ל

ונזכיר דבר ששייך לאמונה. סיפר לי אדם שרצה לבנות סוכה, והיו לו קשיים מחמת שכנים וכיוצא בזה, וחשב עצה לפי מה שאמרו חז"ל (שבת כג, ב) הזהיר במזוזה זוכה לדירה נאה, וגם סוכה הרי היא דירה, אמנם היא דירת עראי, אבל היא דירה, דירה של מצוה, והלך ובדק את המזוזות או שעשה הידור אחר במצות מזוזה, ומיד נעלמו כל הקשיים, וכבר יש לו סוכה נאה, סוכה נוחה מאד.

עוד מצינו בדברי חז"ל עצה לרפואה (שם ק"ט, ב) חמין במוצאי שבת מלוגמא, פת חמה במוצאי שבת מלוגמא, היינו שדברים אלו הם רפואה לבריאות הגוף. אלו הן עצות על פי דברי חז"ל.

לא לצפות לתמורה

והנה יש עוד דבר שהוא נגד הטבע, כשאדם עושה טובה למישהו, דרך הטבע הוא שמרגיש שמגיע לו תודה, ופעמים שמצפה שמקבל הטובה ישיב לו כגמולו הטוב, ויחזיק לו טובה, בין בטובה גשמית ובין בטובה רוחנית, הוא מחכה שירגישו כי צריכים להודות לו על הטובה שעשה, ולפעמים גם מבקש שיתנו לו תמורה. אפילו אם בשבילו זה טרחה קטנה מאד, ולשני זו טובה גדולה, הטבע הוא שמחכה ומצפה לקבל כבוד או תמורה אחרת על מה שעשה.

ואף על פי שהוא מפסיד בזה עולם הבא, הכבוד מושך אותו יותר, ובאותו הזמן הוא שוכח מהעולם הבא. מו"ר הגה"צ ראי"א דסלר זצ"ל היה רגיל להזכיר דברי הגמרא בנדרים (לב, ב) דבשעת יצר הרע לית דמדבר ליה ליצר טוב, היינו שבשעה שהיצר הרע שולט ומפתה את האדם, אין זכר ליצר הטוב. זהו כוח היצר הרע!

* וזה לשונו שם: ללמוד בכל יום ספרי מוסר, ובפרט בספרי חפץ חיים ושמירת הלשון, והלומדים עם חבורה יקבעו לפחות איזו פעמים בשבוע ללמוד בהם, כי אין קץ להתועלת היוצא מה כאשר ראינו בחוש, ע"כ.

סכנת הפרסום

יש דבר שהוא טבע האדם, אבל הוא טעות גמור. אדם בטבעו רוצה להיות מפורסם, ואוהב את הפרסום. כל אחד שיש לו מעלות, כגון שהוא חכם, או בעל מידות טובות, או שהוא ירא שמים, או למדן, בדרך הטבע הוא רוצה שיכירו את מעלותיו ויחשיבו אותו.

אבל האמת היא שפרסום מזיק לאדם, וכך מפורש בגמרא (סנהדרין יד, א) רבי זירא הוה מיטמר מלמיסמכיה, היינו שהסתיר עצמו ולא רצה שיסמכוהו, כיון ששמע מרבי אלעזר שאמר 'יהי קבל וקיים' – קבל פירושו חושך בארמית, היינו שכדאי להיות נסתר בחשיכה, שלא יכירו אותו ולא ידעו מהמעלות שלו, ועל ידי זה יהיה קיים.

ואילו אם יהיה מפורסם לא יהיה קיים, כי הפרסום מסוכן ומזיק ויש בו עין הרע. הרבה אנשים לא מבינים את זה, ורוצים שיפרסמו אותם. אדם מטבעו רוצה להיות מפורסם, ורוצה שידעו את החשיבות שלו, וכששומע שמחשיבים אותו הרי הוא שמח בזה, אבל האמת היא שאם לא היו מחשיבים אותו היה יותר טוב.

הנהגת החזון"א

אפילו בחידושי תורה, החזון איש הדפיס את ספריו בעילום שם, רק רמז את שמו בראשי תיבות חזון אי"ש. וכן הכתובת להשיג את הספר לא הייתה כתובת שלו. ונזהר מהפרסום ככל יכולתו.

ובאמת מתוך ספרי החזון איש ניכרת גדולתו וגאונותו בתורה, ושמעתי כי כשהוציא את ספרו הראשון ביקש לקבל עליו הסכמה, ושלח את הכתבים לאחד מהגדולים שיעבור עליהם, ועיין בהם אותו גדול ואמר כי אינו מוכן לתת הסכמה לספר זה, שלא יתכן שחיברו אחד מבני דורנו, ובדאי חידושי התורה האלו אינם של המחבר, אלא לקחם מאחד מגדולי הדורות הקודמים, לפני כשלוש מאות שנה, והעתיקם וחיברם על שמו... ואמר החזון איש כי דברים אלו מספיקים לו, ובזה כבר קיבל הסכמה טובה מאד על ספרו.

כך הסתיר את עצמו, ולא פרסם את שמו בספריו, כדי שלא יידעו שהוא המחבר, ויחשבו שזה באמת חיבור של אחד מהדורות הקודמים. זה היה רצונו, שלא יכירוהו, ולא ידעו את חשיבותו.

ספרי החפץ חיים

והנה בדרך כלל בהסכמות כותבים על המחבר הרבה שבחים ותארים כגון הגאון, הגדול, וכיוצא בזה, וידוע כי החפץ חיים כשהדפיס את ספריו שקיבל עליהם הסכמות, השמיט חלק מהתארים שכתבו עליו, ובמקום זה כתב וכו', כי לא רצה שיחשיבו אותו כל כך, והעיקר הוא שיחשיבו את הספר, לא את המחבר.

ומה הייתה המטרה של הספר? לזכות את הרבים! כידוע שהחפץ חיים לא הדפיס סתם חידושי תורה, רק דברים שהציבור צריך.

והספר הראשון שחיבר בצעירותו היה 'חפץ חיים', ובתחילה לא פרסם שמו על הספר, והוציאו בעילום שם, והיו רבים שלא ידעו את שמו האמיתי, לכן קראוהו 'חפץ חיים' – על שם ספרו.

והמטרה בזה הייתה לזיכוי הרבים, כמו שכתב בהקדמתו שם כי חורבן בית המקדש היה מפני שנאת חנם, ולשון הרע גורם הרבה שנאת חנם, ומחמת זה נמשך החורבן עד היום, לכן התחיל עם זיכוי הרבים מלשון הרע, לתקן את חטא החורבן ולקרב את הנאולה.

והדפיס גם ספרים באידש, ראיתי את אחד הספרים שהוציא לאור (גדר עולם) שהעתיקו בעצמו ללשון אידש, והדפיס בראש הדף בלשון הקודש, ובתחתיתו בתרגום לאידש, כדי שגם אנשים פשוטים ונשים יבינו את מה שכתוב שם. הכל בכוונה לזכות את הרבים.

וחיבר שני חלקים, חלק ראשון 'חפץ חיים' הוא כמין שולחן ערוך על הלכות לשון הרע, ובו כל ההלכות הנוגעות לזה, וחלק שני 'שמירת

אהבת חסד

ובאמת מי שמיטיב לחברו מתוך אהבת חסד, בלא לצפות לקבל תמורה, מן השמים יתנו לו מידה כנגד מידה, ויזכה לחיים טובים בעולם הזה, וגם בעולם הבא, כיון שהוא עושה לשם שמים מתוך אהבת חסד, אבל מי שעושה לשם תמורה, על מנת לקבל כבוד ושאר הנאות העולם הזה, הרי הוא מפסיד הכל. זוהי המציאות, שרבים טועים בה, ולא יודעים את האמת מה טובת האדם.

רבינו יונה כותב בשערי תשובה (ג, יז) "כי חייב אדם לטרוח בדרישת טוב לעמו ולשקוד בעמל נפשו על תקנת חברו אם דל ואם עשיר, וזאת מן החמורות ומן העיקרים הנדרשים מן האדם שנאמר הגיד לך אדם מה טוב ומה השם דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד". הקב"ה 'דורש' מהאדם להיטיב עם זולתו, וצריך 'לטרוח' בזה, לעשות חסד מתוך 'אהבת חסד', בלי לבקש תמורה על מעשיו.

הדרך להתעלות

ומסתבר שהיצר הרע הזה קיים אצל כל אחד ואחד, כי זהו הטבע שאדם רוצה שיכבדו אותו ויחשיבוהו ויעריכוהו על מה שעשה, ואין זה פשוט לעקור את היצר הרע הזה ולהתגבר עליו, צריכים לזה זכויות, והזכויות הם תורה, ותפילה, ומוסר, להתבונן ולפקח על דרכיו, וללמוד ספרי מוסר, בפרט מסילת ישרים. כבר סיפרתי שמרן הגרי"ז זצ"ל היה לומד בכל יום פרק מסילת ישרים, וכשגמר חזר שוב ללמוד מתחילת הספר. זוהי הדרך להתעלות ולקבל מדרגות.

כל אחד יכול

כל אחד יכול לזכות למדרגות הגבוהות ביותר, כמו שכתב המסילת ישרים בסוף הספר "יכול להיות חסיד גמור איש שמפני צרכו הוא בעל מלאכה פחותה, כמו מי אשר לא יפסוק מפיו הלימוד", אפילו מי שהוא בעל מלאכה פחותה, כגון סנדלר או פועל ניקיון, יכול להתעלות למדרגות גבוהות מאד, עד למדרגת רוח הקודש! ידוע שבתל אביב היה סנדלר רבי משה יעקב רביקוב זצ"ל, שהיה בעל מופת, וגדולי תורה הגיעו אליו לבקש ברכות, שהיה בעל מדרגה, וברכותיו היו מתקיימות, וגם היום יש שהולכים להתפלל על קברו בזכרון מאיר.

בידינו להתעלות ולהשיג מדרגות במעלות העליונות, יהי רצון שנוכח לכל המדרגות שאפשר להשיג בסייעתא דשמיא!

*

הזכות להצלחה בתורה

דברים שנאמרו בשיעור היומי בישיבת פוניבז'

יש דבר חשוב שהוא זכות להצלחה בתורה. הסבא מסלבדקא אמר כי לפעמים רואים נייר מושלך על הארץ, וחושבים אולי זה דף שטעון גניזה, שנפל מתוך ספר קודש, ומתכופפים להרימו, ולאחר שמרימים

רואים כי זו סתם חתיכת נייר. בדרך הטבע משליכים את הנייר לארץ בחזרה, אבל אם מתבוננים, הרי כשמשליכים גורמים שאחר כך כשיעבור שם אדם אחר, יצטרך גם הוא לטרוח, להתכופף ולהרים לבדוק אם זה טעון גניזה, ונגרמת לו טרחה בחינם.

ומצד אהבת הבריות החיוב הוא למנוע טרחה מאחרים, ויש לקחת את הנייר ולהניחו במקום אחר, כדי שלא יצטרכו אחרים לטרוח בזה. כך אמר הסבא מסלבדקא בנוגע למנוע טרחה מאחרים.

כל שכן מי שהוא בעצמו גורם את הטרחה, כגון כשמוציא ספר מן הארון לעיין וללמוד בו, ופעמים שהלומד משאיר את הספר אצלו גם לאחר שגמר לעיין, ובינתיים באים אחרים שמחפשים את הספר, ומבקשים גם הם לעיין בו, ואינם יודעים היכן הוא מונח.

זכורני משנים קדמוניות, שהיה בישיבה רק כך אחד או שניים של רשב"א, והיה ממונה מיוחד על זה, שמי שהיה צריך היה ניגש אליו ומקבל את הספר, וכשגמר מיד היה מחזיר לממונה.

אמנם היום ברוך השם יש יותר ספרים, אבל עדיין זה לא מספיק לכל אחד ואחד, ומצוי שלפעמים מחפשים ספר מסוים ואינו מונח בארון, כי הוא נשאר במקום אחר שלא בשימוש.

והנה ראשית גורמים בזה טרחה לאחרים, שיצטרכו לטרוח לחפש היכן מונח הספר, וגם גורמים בזה ביטול תורה, ואילו כשמחזירים את הספר למקומו מיד בגמר השימוש, אזי אדרבה, זהו חסד עם אחרים, וגם מניעת ביטול תורה, והרבה זכויות יש בזה!

אהבת הבריות היא זכות להצלחה בתורה, והרבה מהדברים שהתורה נקנית בהם [הנוכחים באבות פרק שש] הם ענייני מידות טובות, ובהם אוהב את הבריות, משמח את הבריות, ענווה, ועוד הרבה ענייני מידות טובות שהם זכות להצלחה בתורה. לכן זה כדאי, מלבד שזה חיוב הרי זה גם כדאי! להתנהג בהנהגות כאלו של אהבת הבריות.

ואמנם אהבת הבריות היא מדרגה, ובאבות פרק ששי נזכר קודם "אוהב את המקום" ואחר כך "אוהב את הבריות", מפני שיותר קל לזכות לאהבת המקום, כי מי שהוא בעל אמונה מרגיש שכל מה שיש לו זה מן השמים, וממילא מתעוררת בו האהבה ורגשי הכרת הטוב שצריך לעשות רצון השם, אבל אהבת הבריות הרי חברו לא עשה לו שום טובה, ואף על פי כן גזירת הכתוב היא "ואהבת לרעך כמוך".

וכתב במסילת ישרים פרק י"א שצריך להיות 'כמוך ממש', וכבר אמרו (ירושלמי נדרים ט, ד) ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, היינו שזה כלל גדול להצלחה בתורה, אהבת הבריות.

קל וחומר שיש להיזהר מלשון הרע, שהוא ההיפך מאהבת הבריות, וכמאמרם (שבת לא, א) דעלך סני לחברך לא תעביד, ורק עם אהבת הבריות ומידות טובות זוכים להצלחה בתורה.

דברים שנאמרו לכינוס בנות ישראל לחיזוק החינוך הטהור

התורה מחייבת כל אחד ואחד, אנשים ונשים, צעירים וצעירות, התורה מחייבת אותם לקיים תר"ג מצוות, מצוות שבמעשים, וגם מצוות התלויות בלב, יראת שמים, כמו שכתוב (דברים י, כ) את השם אלוקיך תירא, ומידות טובות, אהבת הבריות, כמו שכתוב (ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך כמוך. זה התורה מחייבת.

ומי שהולך בדרך התורה, מי ששומר תורה ומצוות וגם מקיים, מן השמים נותנים לו את פרנסתו, מן השמים נותנים לכל אחד כדי פרנסתו, בראש השנה יכתבון וביום צום כיפור יחתמון, מי יעני ומי יעשר, מי ישלח ומי יטרף, והכל נגזר לפי הזכויות של כל אחד ואחד. גם שידוכים טובים עושים לפי הזכויות. וגם חיים טובים ומאושרים, הכל תלוי לפי הזכויות, וידוע שהחיים הכי מאושרים הם חיי תורה ומצוות, החיים הכי מאושרים שיש בעולם, 'אשריך בעולם הזה' זה רק על ידי חיי תורה ומצוות. אלו הם החיים הכי טובים. ופרנסה ושידוכים זה הכל בידי שמים לפי הזכויות.

המסגרת של 'בית יעקב' היא המסגרת השומרת על כל הדברים האלה, ומה שחוצץ למסגרת בית יעקב זה מסוכן מאד לירידה רוחנית, וזה דבר חמור מאד, וזה גורם לחוסר הצלחה בכל מה שצריך. מן השמים יתנו שכל הבנות ההולכות בדרך התורה יצליחו, ויעשו שידוכים טובים, ויהיה להם חיים טובים ומאושרים, פרנסה וכל מה שהם צריכים, ויראו דורות ישרים מבורכים בעזרת השם. ובזכות זה נזכה לגאולה שלמה, בזכות נשים צדקניות יזכו לגאולה!

נדבת ידידינו הרב שמשון וינבך הי"ו
לרגל השמחה במעונו
בהולדת בתו שתחי', יזכו לגדלה
לתורה לחופה ולמעשים טובים!

מוקדש בברכה לחתן המופלג
הרב מאיר שבח נ"ו לרגל שמחת
נישואיו בשעט"מ, יזכו לבנות בית
נאמן בישראל בנין עדי עד!

לע"נ מרת בלומה חיה רחל
בת ר' יששכר דב ע"ה
נלב"ע כ"ה כסלו תשנ"ו - תנצב"ה
נודב על ידי בני המשפחה

לעילוי נשמת
הרה"ג ר' חנא מנחם מנדל
בן ר' יחזקאל שרגא וינבך זצ"ל
נלב"ע כ"ז כסלו - תנצב"ה

חיזוק התורה בימי החנוכה

לקט מדברים שאמר רבינו שליט"א בזמנים שונים

תורתך, ובני חשמונאי גברו והעמידו את התורה בישראל, וממילא זהו זמן המסוגל לתורה, ודווקא מפני שהזמן מסוגל לתורה, גם היצר הרע מתגבר בו יותר, כמו שכתוב "זה לעומת זה עשה האלוקים".

☆

הנה יש כאלה שלומדים בחנוכה עם אותה ההתמדה כמו בכל השנה, ויש כאלה שקשה להם ללמוד בחנוכה, ודבר זה תלוי באיזה אופן עוסקים בתורה כל השנה, ועד כמה שמחים בלימוד התורה. אנו אומרים בעל הניסים וזדים ביד "עוסקי" תורתך, היינו כמו אדם שיש לו עסק לפרנסתו, כשמגיע זמן של שמחה משפחתית שמוכרח לסגור את החנות, הוא עושה זאת בלית ברירה, ואינו שמח במה שסוגר את החנות, כי בכל רגע הוא יכול להרוויח יותר, וכל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול.

כך גם עסק התורה, מי שמבין את ערך וחשיבות התורה ממילא הוא מנצל בשמחה כל רגע שיכול ללמוד, שאפשר להרוויח עוד ידיעה ועוד הבנה, וחבל לו להפסיד את הרווח הזה, וגם בימי החנוכה, וכי בחנוכה סוגרים את החנויות? הרי תמיד רוצים להרוויח, ואדרבה כתוב בספרים שהימים מסוגלים לתורה, לכן ודאי שיש לנצלם כראוי.

☆

ידוע שימי החנוכה אצל חלק מהציבור יש בהם רפיון מתורה, ומי שמתחזק בזמני רפיון שכרו גדול מאד כמו שאמרו חז"ל (ירושלמי סוף ברכות) אם ראית את הבריות שנתייאשו ידיהם מן התורה מאד עמוד והתחזק בה ואתה נוטל שכר כולם מאי טעמא הפרו תורתך עת לעשות להי, והיינו בזמן ש"הפרו תורתך" שהציבור מתרפים מלימוד התורה, אז זה העת לעשות להי להתחזק יותר בתורה, ומי שמתחזק באותו הזמן הרי הוא ממלא ומשלים את הכבוד שמים שחסר בעולם, ולכן נוטל שכר כולם, וככל שהניסיון גדול יותר, כך גם שכר ההתגברות גדול יותר.

☆

יש כאלה שחושבים שימי החנוכה הם כמו בין הזמנים, אבל זה לא נכון, והוא דבר חדש שמעולם לא היה עד כדי כך. בכל השנים סדרי הישיבה והשיעורים נמשכו כרגיל בימי החנוכה, ואפילו יותר מזה יש כאלה שמקדימים את תחילת הלימוד בסדר שני כפי שיעור הזמן שצריכים להפסיק להדלקת הנרות, שלא יהיה על חשבון הלימוד, וצריכים להשתדל כל אחד לפי כוחו שלא יהיה רפיון ופריקת עול בימים אלו.

☆

בעקבות האסון בכרמל בימי החנוכה תשע"א, אמר רבינו שליט"א: ידוע שבבין הזמנים תמיד היו אסונות רח"ל, ויש הרבה מכתבים מגדולי הדור להתחזק בתורה בבין הזמנים, ובי"ה בשנים האחרונות יש יותר חיזוק ונפתחו הרבה ישיבות בין הזמנים, ולומדים בבתי מדרשות, ובזכות זה כמעט שאין אסונות, והנה בחנוכה יש כאלה שעושים "בין הזמנים" בלי ישיבת בין הזמנים, וזה דבר גרוע ואיום שיש בטלה כזאת, שחסר זכות התורה, וכל המתחזק בימים אלו זכותו גדולה שמגן על הדור.

☆

ימי החנוכה, זהו זמן שצריך להיות חיזוק בכל סדרי הישיבה, בסדר ראשון כמובן, וגם בסדר שני, שיוצאים באמצע להדלקת הנרות, לא צריכים להפסיק מן הלימוד הרבה זמן, אלא מדליקים נרות ואומרים פיוט מעוז צור, ומיד חוזרים ללמוד. ובאמת מעוז צור אינו שייך דווקא להדלקת הנרות, ובסידור נכתב שהוא יזמר לחנוכה, לא זמר מיוחד להדלקת הנרות, ואין ענין שזה יהיה דווקא בשעת ההדלקה על חשבון הלימוד, אלא אפשר גם במשך היום, בסעודת ערבית או בצהריים, כפי ששרים ומירות של שבת בשעת הסעודות, ושמעתי על מרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל שאחד בא לראות מה הוא עושה בהדלקת הנרות, וראה שהוא יושב ולומד, וכשהודיעו לו שהגיע הזמן, ניגש והדליק, ומיד חזר לתלמודו.

הנה כבר כמה שנים שנהגו בישיבה ובעוד כמה מקומות דבר טוב שלא לעשות בין הזמנים בחנוכה, וכל סדרי הישיבה מתקיימים כרגיל, כל השיעורים, סדרי הלימוד, התפילה והמוסר, בלי שום שינוי, וגם בשבת חנוכה נשארים ללמוד בישיבה, ומי שרוצה לנסוע לביתו מקדים נסיעתו לשבת שלפני חנוכה, או בשבת שלאחר חנוכה, ושמעתי שגם הרבה הורים מבינים זאת שאין לבטל סדרים בימי החנוכה.

והענין בזה מפני שבחנוכה היו גזירות על התורה, וכפי שאנו אומרים בעל הניסים כשעמדה מלכות הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך, והיינו שביקשו לבטל תורה מכלל ישראל, ולהעבירם מחוקי רצונך, שרצו לבטל את החוקים המחויבים מצד רצונו של הקב"ה, ואילו המשפטים שבין אדם לחברו לא ביקשו לבטל מפני שזה היה מובן להם מצד השכל, אבל חוקי רצונך שחייבים מפני ציווי הקב"ה רצו לבטל, ובדרך נס לא עלתה מחשבתם בידם ובזכות מסירות נפשם של החשמונאים בחנוכה נשארה התורה בכלל ישראל, אם כן חנוכה הוא הזמן של חיזוק התורה.

ועוד בעל הניסים מסרת וכו' טמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך, יש לפרש שכל אחד מכוון כנגד חברו, טמאים היינו עובדי עבודה זרה, וטהורים היינו בעלי אמונה, רשעים היינו בעלי מידות רעות, וצדיקים היינו בעלי מידות טובות, וזדים הם אלו שמבקשים לעקור תורה מכלל ישראל וכמו שאמר דוד המלך (תהלים קיט, נא) "זדים הליצוני עד מאד מתורתך לא נטיתי", והיינו שהזדים מבקשים לנתק את כלל ישראל מהתורה ואינם מצליחים, ובחנוכה זהו הזמן שנמסרו זדים ביד עוסקי תורתך, ולא עלתה בידם לבטל תורה מישראל.

והב"ח או"ח סימן תר"ע ביאר ההבדל בין חנוכה לפורים, שבפורים עיקר הגזירה הייתה להשמיד להרוג ולאבד, וביקשו לאבד את הגופים, ולכן קבעו את ימי הפורים למשתה ולשמחה זכר לנס שהיה על הגופים, אבל בחנוכה עיקר הגזירה הייתה על רוחניות להשכיחם תורתך ולאבד את הנשמה, ולכן לא קבעו בהם משתה ושמחה אלא להודות ולהלל, והיינו שמחת הנשמה, להודות ולשבח להשי"ת על הניסים שעשה לאבותינו.

☆

הרמב"ן בפרשת בהעלותך כתב שנרות חנוכה הם כנגד נרות המנורה שמרמזים על אור התורה, ונרות המנורה מרמזים על תורה כמו שכתוב "כי נר מצוה ותורה אור", ויש לפרש כי נר הוא הפמוט או השמן, ואור היינו האש המאיר, וכך הוא היחס בין תורה למצוות, שהמצוה היא כמו נר, והתורה היא האש בעצמה (עיין נפש החיים ד, ל), שהתורה חשובה יותר מכל המצוות, וביאר הרמב"ן שם כי זהו שאמר הקב"ה לאחר הכהן שלך גדולה משלחם שאתה מדליק ומיטיב את הנרות, היינו נרות חנוכה, שנס חנוכה נעשה על ידי בני חשמונאי מזרעו של אהרן, והם העמידו את התורה בכלל ישראל, והתורה חשובה יותר מקרבנות הנשיאים.

☆

כתב השלי"ה הק' שימי החנוכה הם ימים המסוגלים להתמדת התורה יותר מבשאר ימים, אמנם כתב שם כי רוב העולם אינם מקיימים את זה, ומרגישים שימי החנוכה הם זמן של פריקת עול ח"ו, וידוע ממרן החפץ חיים זצ"ל שהיצר הרע מחפש תמיד מצוות שלא ללמוד תורה, וממציא כל מיני המצאות ומנהגים כדי שיוכל לבטל תורה, אכן הרי יש מיעוט שכן מתחזקים בימי החנוכה, ובדאי עדיף להיות מאותו המיעוט, וכפי שאמר רבי שמעון בן יוחי (סוכה מה, ב) ראיתי בני עלייה והם מועטים, אם אלה הם אני ובני מהם, אם שניים הם אני ובני הם, אפילו אם בני העלייה הם מיעוט, כדאי להיות מהם, ובזה זוכים לאושר האמיתי!

☆

הנה דברי תורה צריכים תמיד חיזוק, אך יש זמנים שצריכים יותר חיזוק, כגון בימי החנוכה, כבר כתוב בקדמונים שבחנוכה היה פחות התמדה בתורה, ביחוד אצל צעירים כך הטבע שעושים מסיבות בחנוכה ולא לומדים בהתמדה כמו בכל השנה, אבל באמת כתוב בספרים שהימים האלו מסוגלים יותר להתמדת התורה, כיון שבחנוכה הייתה הגזירה להשכיחם

מכתבו האחרון של מרן הגר"ש ליבוביץ זללה"ה אשר נכתב אשתקד לתלמידיו בישיבת פוניבז'

לחיזוק התמדת התורה בימי החנוכה

בס"ד

יום א' כסליו התשע"ו

בברכה שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם "בזמן הזה" העירו בזה מהו בזמן הזה בשלמא בנס פורים שהגזירה הי' השמדת עם ישראל אז גם בזמן הזה יש קיום הנס שעם ישראל קיים, אבל בנס חנוכה מה קיום הנס יש בזמן הזה שאנו בגלותינו בלא קיום הדלקה בביהמ"ק כלל, וצ"ל עפ"י הרמב"ן על התורה (ריש בהעלותך) שבי' במה שניחמו הקב"ה לאהרן הכהן שחלשה דעתו שלא היה עם הנשיאים בחנוכה המזבח ואמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומיטיב הנרות, והק' הרמב"ן מה ניחום יש בהדלקת הנרות בדווקא יותר משאר העבודות שעשה אהרן הכהן, ותי' דאיתא במדרש רבה דניחמו בזה דכל הקורבנות נוהגין רק שביהמ"ק קיים לא כן הנרות לעולם יאירו והוא נרות החנוכה שנוהגת אף לאחר החורבן בגלויותינו, ומעתה מבואר הלשון בזמן הזה שקיום אור הנרות הוא גם בזמן הזה ממש.

והנה כבר עמדו בזה בהחילוקים במצות נר חנוכה שיש עיקר החיוב ומצות מהדרין והמהדרין מן המהדרין שתיקנו חז"ל דוקא במצוה המסוימת של נר חנוכה מה שלא מצינו בשאר המצוות, וצ"ל דכיון שהמנורה מכוון נגד התורה וכמו שכתוב במשלי כי נר מצוה ותורה אור כלומר נר מצוה כמו שנה הוא הדרך להאיר כר המצוה היא דרך החיים להאיר אבל תורה מכוון נגד קיום האור ממש דתורה הוא קיום החיות של האדם ממש וכן איתא בגמ' הרוצה להחכים ידרים וסימנך מנורה בדרום ועוד איתא שהרגיל בנר הווין לו בנים ת"ח, ומעתה כמו במצוות ת"ת עצמה יש בו חילוקים בגוף קיומה וכמו שכתב בזה מרן זקני זיע"א בברכ"ש עפ"י דברי הר"ן בנדרים ד' ח' ודברי הגר"א זיע"א בריש מס' פאה בשנות אליהו ועליהם בנה דברי' דלא דמי חיוב כל רגע של ת"ת לחיוב כל רגע של ציצית דמצות ציצית יש כל רגע ורגע יש חיוב בפני' לא כן מצות ת"ת הוא חיוב אחד על כל היום והחיות הזה אין לה שיעור וכל מה שלומד בהיום מרחיב בגוף קיום המצוה, וזהו מש"כ הר"ן בביאור הגמ' בנדרים דאי בעי פטר נפשי' בק"ש שחרית וערבית דודאי אין זה פטור ממש דהא ת"ת אין לה שיעור ומחויב ללמוד כל היום אלא דכשאנו לומד כל היום לא ביטל גוף העשה ממש אלא רק לא קיים כל קיום מצוותה דהוא ללמוד כל היום. וע"כ גם במצוות נר חנוכה יש חילוקים במידת קיום מצוותה והמהדרין יותר בקיום האור מרחיב בגוף קיום מצוותה.

בעומדינו בימים סגולים אלו ימי החנוכה שאנו מהמהדרין מן המהדרין לקיום האור שהוא מכוון נגד התורה בודאי צריך שיהי' מכוון נגד תורה מהודר מכל ובימים אלו צריכים בני בישיבה היקרים המהדרין מן המהדרין כל ימות השנה ביגיעת התורה באהבה להוסיף שיהי' מהודר מכל וכפי שכבר נתייחד מקדמת דנא בהשיבה הקדושה להרבות בלימוד התורה בימים נשגבים אלו, ומכח קיום אור המצוה נזכה כולנו בסד"ש לזכות כל השנה באור התורה ובתשועת עולמים.

י"ח אלול תש"נ

דברי אמת

מאמרי חיזוק השקפה והדרכה
מזקן המשגיחים
מרן הגר"ד יפה שליט"א

גיליון מס' 14 ■ מיקץ - חנוכה

קנאת מלכות יון ואומות העולם בישראל

אומות העולם מכירים גם הם בעליונותנו מאז שקיבלנו את התורה האלוהית, ומחמת קנאתם הם עושים כל שביכולתם לבטל מאתנו את המעלה הזאת, יש שמנסים לבטל בכח החרב, יש שמנסים לבטל באמצעות פיתויים וויכוחים.

מסיים הרמב"ם: "וכלם לא יצליחו. שהקב"ה בישר אותנו ע"י ישעיהו הנביא, שכל מי שיתכון לסתור דתנו ולמעט דתנו בכלי זין - ישבר הבורא כלי מלחמתו ולא יצלח. וכמו כן, כל טוען שיתכון לבטל מה שבידנו, בטענות ובקושיות - לא תתקיים עצתו, כמו שנאמר (ישעיהו נ"ד): 'כל כלי יוצר עלייך לא יצלח וכל לשון תקום עליך למשפט תרשיע'".

התגשמות הבטחת התורה - "לא מאסתם ... לכלותם"

והנה, על פי דרך הטבע, לא היתה שום סיבה שמזימת הגויים לא תצלח. שהרי גם ממלכות אדירות כדוגמת אשור, בבל, רומי ופרס, שהיו שליטים על העולם כולו והנחילו את תרבותם לכל העמים, נמחקו במהלך השנים מבימת ההיסטוריה. על אחת כמה וכמה שהיה צפוי, חלילה, עתיד מעין זה לעם ישראל, שמאז היותו לעם עמד מול אויבים אדירים שניסו להכחידו, כדוגמת סנחריב, נבוכדנצר וטיטוס, ועוד יותר החמיר מצבו של העם לאחר שנכבשה הארץ על ידי מלכויות בבל ורומי, ושארית הפליטה של העם היהודי גלתה גולה אחר גולה, והייתה נתונה למרמס תחת רגלי שליטים ועמים עריצים, אשר רכשו ליהודים שנאה אין קץ, וחפצו בכל מאודם להשמידם או לעקור דתם.

הגאון ר' חיים מבריסק המחיש את מצב היהודים בגלות, באומרו על דרך החידוד, שגוי שאינו מכה יהודי לא כדאי להעסיקו כפועל, שהרי בודאי שהוא שונא יהודים ומעוניין להכות בהם, ואת היכולת להכות גם כן יש לו, ואם למרות זאת הוא אינו מכה אין זה אלא מחמת עצלותו, ופועל עצלן בודאי שלא כדאי לשכור...

ולמרות זאת, בעוד שממלכות אדירות נפלו ולא נותר מהם מאומה, עם ישראל, המוקף בשונאים מכל עבר ככבשה בין שבעים זאבים, חי וקיים.

אין זאת אלא משום שאנו מובטחים ועומדים על ידי התורה הקדושה (ויקרא כ"ו): "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתם ולא געלתם לכלותם להפר בריתי איתם כי אני ה' אלוהיהם" - התורה מבטיחה, שאף כשעם ישראל יהיה בגלות אצל אויבים שהם רוצים וגם יכולים לכלות את ישראל, הקב"ה לא יתן לכלותם.

[שמעתי מהרב דסלר זצ"ל, שבהבטחה "שלא מאסתם ולא געלתם לכלותם" כלול, שגם כאשר נפשו של אדם פרטי מישראל תהיה בגלות אצל כוחות הטומאה, לא יהיה לכוחות

"בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך..." הנה תכלית גזירות מלכות יון היתה להשכיח תורה מישראל, ואילו הסכימו ישראל לעזוב את התורה ולהעלות להם מס, לא היו היונים מבקשים יותר. האם למלכות יון הייתה סיבה מיוחדת, יותר מלאומות אחרות, להשכיח תורה מישראל?

המהר"ל (בחבורו 'נר מצוה') כותב על כך שמלכות יון התייחדה משאר האומות בכך שהייתה לה את מעלת החכמה יותר מלאומות האחרות. מסיבה זו, נראתה מלכות יון לדניאל בחזיון הלילה בדמות נמר, כי ליוון הייתה את תכונת העוזות - תכונה הנצרכת להשגת חכמה, כדברי חז"ל: "לא הביישן למד".

ואומר המהר"ל, שמעלת החכמה של מלכות יון, היא זו שעוררה בהם רצון מיוחד לעקור התורה מישראל, כי ליונים הייתה את מעלת החכמה האנושית, אך לא היה ביכולתם להשיג את חכמת התורה "שהיא שכל אלוקי והיא יותר חכמה ויותר עליונה מהחכמה האנושית שהיה להם", ומשום כך הם התקנאו בישראל ורצו לבטל התורה מהם, כי אין החכם מתקנא אלא בבני אומנותו.

ואמנם, אף שקנאת היונים בישראל היתה חזקה במיוחד, מ"מ הקנאה בישראל לא הייתה נחלתם של היונים בלבד. הרמב"ם כותב ב'איגרת תימן' (הגה"ק ר' אלחנן וסרמן הי"ד כותב באגרתו לאנשי פא"י, "שאם כל דברי הרמב"ם קודש, אגרת תימן ואגרת השמד הם קודש קודשים"), שמאז שנתנה תורה ועד עתה, אין לך דור שלא קמים עלינו ומבקשים לבטל מאתנו את התורה, מחמת קנאתם בנו.

"בכל דור ודור קמים אויבים לעקור תורתנו"

חז"ל הרמב"ם באגרת תימן: "ומפני שיחד אותנו הבורא במצוותיו ובחוקותיו ונגלתה מעלתנו על זולתנו, כמו שנאמר: 'ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים', התקוממו כל האומות עלינו בעצת קנאה ורשע, ונחלצו כל מלכי הארץ לעורר עלינו שטנה ואיבה. ואין לך זמן, מאז שנתנה תורה ועד עתה, שכל מלך עכו"ם, או איזה שר וקצין, או איש זרוע - שאין ראשית כונתו ועיקרה, לסתור תורתנו ולהרוס דתנו בכוח הזרוע וכוח החיל, כסיסרא ועמלק, טיטוס, אדריינוס, והרבה כיוצא בהם - זה המין האחד משני המינים שהתכונו בו לנצח הרצון האלוקי.

"והמין השני: נבוני האומות וחכמיהם, כמו, האדומים והפרסים והיונים, שאלו כמו כן שמו כונתם לסתור את התורה, בטענות שטוענים עליה ובקושיות שמחברים נגדה לסתור אותה, ומגמתם בכל זה, להפר התורה ולמחות עמבותיה".

"כל האומות הקדומות העצומות אבד זכרם... ואנו הדבקים בה' כלנו חיים היום, לא נפקד ממנו בכל תוקף אריכות גלותנו, אפילו אות וניקוד אחד מהתורה שבכתב, וכל דברי חכמים קיימים... לא שלט בהם יד הזמן ולא כולם..."

"חי נפשי, כי בהתבונני בנפלאות אלה, גדלו הם אצלי יותר מכל ניסים ונפלאות שעשה ה' יתב' לאבותינו במצרים, ובמדבר, ובארץ ישראל. וכל מה שארך הגלות יותר - נתאמת הנס יותר, ונודע מעשה תוקפו."

הסיבה להתפעלות המיוחדת מנס קיומו של עם ישראל, כי בעוד שניסי יציאת מצרים והמדבר התמשכו על פני כארבעים שנה, נס קיומם של ישראל מתמשך אלפי שנים. אלא שבניסי יציאת מצרים, שהיו שינוי מסדרי הטבע, הבחינו כולם, בעוד שנס קיומו של עם ישראל, ניכר רק על ידי התבוננות.

הרמב"ן (דברים י"ג ב') אומר, שיש הבדל בין אות לבין מופת. בעוד שמופת הוא מעשה של שינוי מדרכי הטבע, 'אות' אינו מעשה של שינוי מדרכי הטבע, אלא שמודיעים מראש על דבר העתיד להתרחש.

עפ"י דבריו אפשר לומר, שקיום ההבטחה "כי לא תשכח מפי זרעו" הוא מופת שלא כדרך הטבע, והבטחת התורה מראש, שבכל הדורות לא יהיה מצב שהתורה תשכח לגמרי מישראל, היא אות לכך שהתורה ניתנה על ידי האלוקים.

ובאמת, נצחיותו של עם ישראל כרוכה באחיזתם בתורה, שהרי כבר אמר רבי סעדיה גאון, שאין אומתנו אומה אלא בתורתיה (שבכתב ושבע"פ). ונמצא שנצחיותם של ישראל, מחייבת שהתורה לא תשכח.

הטומאה הרשות לכלות ממנו את הקדושה לגמרי, אלא תמיד ישאר ניצוץ של קדושה, אשר יהיה יתד ואבן פינה להתפשטות הקדושה בכולו.

הגה"ק ר' אלחנן וסרמן היה אומר, שכאשר החפץ חיים היה מגיע לפסוק זה, אחזתו רעדה, משום שההבטחה היא רק שלא יהיה כליון של העם-כולו, וכלשון המקרא: "לא מאסתם לכולתם", אך אין הבטחה ביחס לחלק מהעם. ואמנם, במהלך הדורות עונו ונטבחו מליונים מעם ישראל, אך מזימתם של שונאנו לכלות את עם ישראל (בנוסח 'הפתרון הסופי' רח"ל), לא צולחת.

התגשמות הבטחת התורה - "כי לא תשכח מפי זרעו"

כך גם לעניין קיום התורה בעם ישראל. רבבות רבבות יהודים עמדו במהלך הדורות בפני גזירות הרג, גירוש ושמד, וארצות שהיו מרכזי תורה נותרו חרבות ושוממות, אך תמיד נותרה במקום כל-שהו בעולם, פינה שהתורה הייתה קיימת שם, ומאותה פינה התפשטה התורה מחדש לעולם כולו.

ברור לכל בר דעת שלולי ההבטחה האלוקית "כי לא תשכח מפי זרעו", לא הייתה שום סיבה טבעית שפינה אחת של תורה כן תשאר, אדרבה, כשם שהצליחו אויבנו לבטל תורה מרוב העולם, אין סיבה שלא יצליחו לבטלה לגמרי.

החסיד יעב"ץ כותב בהקדמה לסידורו: "מי שיעיין ביחוד ענינינו ומעמדנו בעולם... אחרי כל מה שעבר עלינו מהצרות והתמורות אלפיים מהשנים, ואין אומה נרדפת בעולם כמונו... מה עצמו נשאו ראש הקמים עלינו מנעורנו להשמידנו לעקרנו לשרשנו... לא יכלו לנו לאבדנו ולכלותנו."

לחיות את הרעב בזמן השובע

ועתה ירא פרעה איש חכם ונבון וישיתוהו על ארץ מצרים (מא, לג).

מורנו הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל היה תמה, מדוע יש צורך באיש חכם ונבון לתפקיד של צבירת המזון בימי השובע ושימורו לימי הרעב, וכי אין די לתפקיד זה איש בעל כושר ארגון, שמוכשר לצבור את עודפי התבואה ולשומרם לזמן הרעב?

ביאר מורנו הגה"צ ר' אליהו לאפיאן זצ"ל, שהיות שנתברר ע"י החלום שבתחילה יהיו שבע שני שבע ורק אחר כך יבואו שני הרעב, הנה מטבע הדברים, בשנים שבהם מצוי המזון בשפע עצום וכמעט שאינו נחשב, קשה מאד לחוש את המצוקה האיומה שעתידיה להיות כאשר יפרוץ הרעב וכל גרגיר חיטה או שיירי מזון ייחשבו למעדני מלכים. היעדרה של תחושת המצוקה בשנות השובע, מחלישה באופן טבעי אצל אדם רגיל את ההתמסרות המלאה לפעולות הנדרשות להתמודדות עם המחסור העתידי, לפיכך מצרים זקוקה ל"איש חכם ונבון", שרואה בשכלו את הנולד, וחי את מצב הרעב כבר בשנות השובע.

ואמר ר' אלי', שגם העוה"ז הוא זמן השובע לעומת העולם הבא, משום שרק בעולם הזה יש בידינו האפשרות לקיים מצוות ולרכוש באמצעותם קנייני נצח. לפיכך אם חפצים אנו להיות חכמים הרואים את הנולד, שומה עלינו לאגור עוד ועוד מצוות לזמן הרעב, היינו לזמן שלאחר המוות, שאז לא יהיה יותר באפשרותנו לאסוף זכויות נוספות.

הגרא"א דסלר זצ"ל, הגדיר את העולם הזה כעולם הזריעה, ואת העולם העליון כעולם הצמיחה. פירושם של דברים, שהמעשים הטובים שאדם עושה בעולם הזה, מצמיחים פירות בעולם העליון ופירות אלו הם החלק שנוחל בעולם העליון. ומכיון שכך, אפשר לקבל שכר בעולם העליון, רק אם עשה מעשה שיכול להצמיח את השכר.

עוד הוסיף ר' אלי', שימי הבחירות גם הם ימי שובע, לפי שבתקופה זו הבחור משוחרר בדרך כלל מכל עול, וישנה בידו האפשרות להקדיש את כל זמנו לתורה ולעבודת ה' ולתיקון אישיותו.

ספרים טו"ל

התפילה
במחיצת החפץ חיים

השבת
במחיצת החפץ חיים

הימים הנוראים
במחיצת החפץ חיים

הגדה של פסח
במחיצת החפץ חיים

פרקי אבות
במחיצת החפץ חיים

החינוך
במחיצת החפץ חיים

ביד הלשון

פעילויות תורניות

מבצעי סמירת הלשון

שיעורים תורניים

מילגות לנוקשים

בס"ד חפ"ש "במחיצת החפץ חיים". פרשת מקץ-חנוכה גליון מס' 94

קץ לימי הרעה

וַיִּשְׁלַח פְּרָעָה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף וַיְרִיצֵהוּ מִן הַבּוֹר וַיַּגְלֵחַ וַיַּחַלֵּף שְׂמַלְתָּיו וַיָּבֵא אֶל פְּרָעָה (מא, יד).

רבנו (שיחות החפץ חיים) מעיר, מה העניין של התורה לספר לנו על כך, שכשהוציאו את יוסף מהבור הוציאו אותו במרוצה - במהירות. ותיירץ, שהתורה מלמדת אותנו בזה יסוד באמונה של שכר ועונש, שהעונש המגיע לאדם ניתן לו בדקדוק, ואינו מתארך רגע יותר ממה שהיה צריך. הנה, מבואר שיוסף נענש שישב עוד שתי שנים בבית הסוהר, בגלל שתלה את בטחונו בשר המשקים, שיוכירחו אצל פרעה להוציאו משם (רש"י מ, כג). לאחר שתי שנים בדיוק, חלם פרעה את חלומותיו, והגיע זמן שחרורו של יוסף מבית כלאו. ואז הוציאוהו במהירות, שאם היו עושים זאת במתינות היה נענש כמה רגעים יותר ממה שהגיע לו. התבוננות בזה, מחזקת בנו את האמונה הכתובה בתורה (דברים לב, ד) "הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט א-ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא", שגם בשעה שהי' עושה משפט ומעניש, כל משפטו מדוקדק מצדק, כי הוא צדיק וישר. וכנאמר (תהלים יט, ט) "משפטי ה' אמת צדקו יחדיו".

ומוסיף רבנו (הח"ח חיו ופעלו עמ' תתתטו), שגם ביאת המשיח במהרה בימינו, יתכן ותהיה בדרך זו. הרי נאמר (ישעיה ס, כב) "אני ה' בעתה אחישנה", וביארו חז"ל (סנהדרין צח, א) "זכו אחישנה, לא זכו בעתה". עוד אמרו (שם), שיש שתי צורות לביאת המשיח, אם יזכו המשיח יבוא במהירות כמו אדם הרוכב על ענני השמים, ואם לא יזכו יבוא המשיח כעני הרוכב על החמור בעצלות. כלומר, אם לא נזכה במעשינו, המשיח יבוא בזמנו. אבל אם נזכה במעשינו הטובים ונהיה ראויים להיגאל, יקדים המשיח את בואו, ואז יבוא במהירות ללא שהיה כלל, בשביל שלא נשהה בגלות אפילו רגע אחד מיותר, רגע אחד של ייסורי הגלות שלא מגיעים לנו על פי משפטו וצדקתו.

וביאר רבנו (ח"ח עה"ת), שזהו הנאמר בביאת אליהו הנביא מבשר הגאולה (מלאכי ג, א), "הנני שולח מלאכי ופנה דרך לפני ופתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים ומלאך הברית אשר אתם חפצים הנה בא אמר ה' צבאות". כלומר, ביאת אליהו הנביא לא תתעכב אפילו רגע אחד, ומיד בזמן שיוכל לבוא יבוא מיד 'פתאום'. וזה גם מה שאומר הקב"ה (שם פסוק כג) "הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא", לא נאמר 'אשלח' את אליהו הנביא אלא 'שולח'. כלומר, אליהו הנביא כבר נשלח ע"י הקב"ה, הוא עומד מוכן למלא את שליחותו, ומיד בשעה שנהיה ראויים וזכאים לכך, הוא מיד יבוא.

בעמדנו בימי החנוכה, בהם אנו מתפללים (פיוט 'מעוז צור'): 'חשוף זרוע קדשך וקרב קץ הישועה - כי ארכה לנו הישועה ואין קץ לימי הרעה'. נתחזק באמונה שלימה, שהגלות התארכה לנו בצדק ובמשפט, והשמדות והייסורים הנלווים אליה מדודים במידה מדויקת. ומיד כנשוב לבוראנו באמת ובתמים, ונהיה ראויים להיגאל, לא תתעכב הגאולה אפילו לא לרגע אחד.

אורחות חיים במחיצת רבינו: "אין לנו למדוד שום אדם" איזה שנים לפני הסתלקותו, בבואי אליו קרא פעם את בני ביתו ואמר להם: "ידעו כי בכל ימי חיי נזהרתי שלא לדחות לשום אדם, אדרבה הייתי תמיד נדחה, וכך טוב הוא לאדם". מספרים על אבא, כי פעם בחיותו בגראדנא והלך ברחוב על המדרכות שאצל הבתים, פגש בשר צבא שהלך לכלי".

והשיב לו: "עם טבע כזה תעבור את חיך באושר". וכה היה דברו תמיד: "צריכים להשאיר לכלי". וכנגד זה מאס בני אדם הדוחים את חבריהם ורודפים אותם, אפילו אם לפי דבריהם יש להם טענות על חבריהם. והיה משנן לפרקים דברי המדרש (ויקרא רבה כז, ח): והאלקים מבקש את הנרדף, אפילו צדיק רודף רשע - "אלוקים יבקש את הנרדף" (קהלת ג, טו) ובאמת כעין זה אמרו חכמינו (ילקוט שמעוני ויקרא, רמז תמו): 'לעולם יהיה אדם מן הנרדפים'.

לע"נ מורינו הרב יוסף חיים סיטרוק זצ"ל רבה הראשי של צרפת

ספרים ט"ל

התפילה
במחיצת החפץ חיים

השבת
במחיצת החפץ חיים

הימים הנוראים
במחיצת החפץ חיים

הגדה של פסח
במחיצת החפץ חיים

פרקי אבות
במחיצת החפץ חיים

החינוך
במחיצת החפץ חיים

ביד הלשון

פעילויות תורניות

מבצעי שמירת הלשון

שיעורים תורניים

מילגות לנוקקים

ימי חנוכה "במחיצת החפץ חיים"

בס"ד

קידוש ה'

"ואחר כן באו בניך לדביר ביתך ופנו את היכלך וטהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו לחודות ולהלל לשמך הגדול."

מילים אלו, שהם סיום דברי השבח בתפילת 'על הניסים', מתארים את מעשי החשמונאים מיד לאחר ניצחונם במלחמה. רבינו (הח"ח חיינו ופעלו עמ' תתקכד, ח"ח עה"ת פ' מקץ) מוסיף לבאר, שבמילים אלו מתארים חז"ל את מטרותם היחידה בכל מלחמותיהם, וכפי שנבאר.

לא בכדי, נס חנוכה ארע בימות החורף. החורף בקרירותו ורוחותיו וסערותיו, מסמל את ימי הגלות. היוונים ביקשו להחריב את התורה - את נשמות ישראל. החשמונאים נלחמו בהם בכל כוחם ומאודם, ורצונם היחיד היה רק לקדש את שם ה', לשחרר את נשמות ישראל מעול היוונים, ולטהר ולקדש את רוח העם. אפשר היה לחשוב, שמא היתה להם מטרות נוספות, השתלטות מדינית על שונאיהם, שאיפה לשלטון, או שמא רצון נקם - לנקום באויביהם. אולם חז"ל גילו לנו, שמטרותם היחידה היתה קידוש שם שמים בקרב עם ישראל. רק מסיבה זו, הם מסרו את נפשם ללחום נגד מעצמת יון, ושאיתם לקדש את שמו ית' היא שעשתה אותם אמיצים עד כדי כך במלחמתם. ורק בזכות מטרה יחידה זו, הם זכו לניסים הגדולים שנעשו להם: "מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים" וכו'.

מטרה זו מוגדרת בדברי הסיום הנ"ל, טהרת בית המקדש, חידוש הדלקת הנרות, וההודאה לה'. "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו" וכו' לא נאמר כדברי הלכה בתפילת הודאה זו, מילים אלו מתארות את מטרות מלחמתם, שעם ישראל ישוב להודות ולהלל לה' יתברך ולא יעבדו א-ל אחר זולתו.

קביעת ימים אלו לדורות-עולם להלל והודאה, מטרות החדרת והשרשת האמונה בליבות בנינו ובנותינו. כפי שכתב הרמב"ן (שמות יג, טז) על ניסי יציאת מצרים, שמצוה לזכרם ולקובעם בלב צאצאינו, שהם מעידים על בריאת העולם על ידי הבורא ית', ועל השגחתו על כל הנעשה בו. והוסיף רבינו (נדחי ישראל פמ"ג), שכן הוא בכל הניסים שנעשו במשך הדורות, ובכללם נס חנוכה. השרשת האמונה ע"י הניסים, סייעה בידי המון בית ישראל בכל דורותיו לנהוג כחשמונאים המעטים, למסור עצמם על קדושת ה', בידעה מוחלטת שהתורה ומצוותיה הם הם חיי נפשם, ובחרו מוות מחיים ולא לעבור על אף מצוה ממצוות התורה.

ניצחון הגדול של החשמונאים

בימי חנוכה, היה מבליט את הנצחון הגדול של החשמונאים המועטים על היונים המרובים, כתוצאה מהרעיון והרצון הנשגב לקדש שם שמים ברבים, לא תאוות שלטון המריצם, לא שלטון ממשלתי על אויביהם הייתה מטרותם, אף לא הרצון לכבש אותם עשאים כה אמיצים במלחמתם, רק הרעיון הקדוש לשחרר את הנשמה הישראלית מכבלי, ולטהר את רוח ישראל סבא ולקדש שם ד', ותפלת על הנסים מוכיחה, ואחרי כן באו בניך לדביר ביתך גוי, להודות ולהלל לשמך הגדול, הרי כי המטרה העיקרית למלחמתם וניצחונם, הייתה רק בשביל להודות ולהלל לשמך הגדול, מעשי למלך עה"ת- ויגש

טיסה לקברו של רבינו החפץ חיים

בימים אילו, עמלים במכון על הוצאת הספר "שתי הלכות במחיצת החפץ חיים". הספר מחולק ללימוד יומי בספר החפץ חיים, הכולל מאות מאמרים, רעיונות, ביאורים, ומעשה רב של רבינו, היה שותף בהקדשת יום בספר, להצלחתך, או לעיני יקירך. בין המקדישים יום בספר, תיערך הגרלה על טיסה לקברו של רבינו בעירייה ראדן, להצטרפות - 180032-33-34

לעיני ה"ה שלמה בן מרים. ולהצלחת ה"ה דניאל בן שלמה

פניני דעת

משיחות שהשמייע רבינו הגדול מרן רבי מיכל יהודה ליפקוביץ' זלה"ה

דעת תורה

התורה. הם אמנם לא זממו להרוג את הגוף אולם חמור מכך - זממו הם להרוג את התכלית שבעבורה אנו חיים. בקשו היוונים שנמשיך נחיה ונתקיים אולם נקבל ונחיה את הכפירה שאותה בקשו הם להנחיל לנו. רצו הם להטמיע בתוכינו את השכלת הכפירה של כוחי ועוצם ידי עשה לי את החייל הזה, בקשו הם להשכיחם תורתך, וכך להביא להכחדתו של עם ישראל.

ומה היתה הדרך לעמוד כנגד מזימתם של היוונים - מסירות נפש! רק עמידה בנסיון מתוך מסירות נפשם של הכהנים מתיתיהו ובניו, רק זה הביא את ההצלה לעם ישראל, ומכאן אותה מסירות נפש זכו הם לאור הגדול של ימי החנוכה, האור של "שם גדול וקדוש בעולמך", האור של תשועה גדולה ופורקן, ישועה ופורקן לכל הבריאה כי מבלי כלל ישראל הרי שאין קיום לכל הבריאה כולה.

מאי חנוכה בגליון הקודם הרחבנו חלק ב' אודות תכלית הנסיונות הבאים על

האדם. הרחבנו שעמידה בנסיון מקרבת את האדם לבורא עולם, קרבה שהיא תכלית החיים של כל יהודי ויהודי בעולם הזה. המשכנו שלב נוסף וביארנו על פי זה את המדרש המלמדנו שארבעת הגלויות נוצרו כבר בבריאת העולם. הרחבנו והבאנו שכפי שאמרנו מטרת הגלויות הינה לקרב את ישראל לאביהן שבשמים, ומשכך אין זה פלא שכבר מששת ימי המעשה נוצרו גלויות אלו.

בגליון זה נתמקד בגלות יוון, ונראה ונלמד מהי התועלת ומהי הקרבה לה זכו עם ישראל בעקבות אותה גלות.

אותם

ניסים שמקורם

במסירות נפש למען

התורה ומצוותיה, ניסים

אלו מרוממים אותנו ומביאים

אותנו לידי דרגה של קדושה

בה יכולים אנו להגיד

הלל ושירה לפני

הבורא

יתברך.

מסירות נפש

אודות גלות בבל לומדים

אנו מאמר חז"ל וזה לשונו

- "שם הראשון פישון זה

בבל, אשר שם הזהב אלו ד"ת

שהם נחמדים מזהב ופז רב, שם

הבדולח אבן השוהם שהוא מקרא

משנה תלמוד תוספתא ואגדה". רואים

אנו להדיא שאותה גלות בבל שאליה שלח

בורא עולם את עמו, מזומנת היתה ותכלית

לה. בזכות אותה גלות זכינו לתורה שבעל פה. הן

ידוע הוא שאת כל התורה שבע"פ חידשו חכמינו

ז"ל בהיותם בגלות בבל. דווקא אז כאשר הם במצב

קשה, דווקא אז בגלות בבל, הגיעו הם לגדלות

ולמעלה בה זכו לחדש ולסדר את התורה שבע"פ.

סגולת ויקרת התורה מתוך הדחק שלמדו דווקא מתוך

צרות וקשיי הגלות, היא שעמדה להם לזכות לכך.

מוצאים אנו זאת אצל דוד המלך שאומר "תורה

שלמדתי באף היא שעמדה לי". כך גם אצל כלל

ישראל, תחת שתהא הגלות משברתן ומכפירה את

רוחם, תחת זאת בזכות העמידה בנסיונות הרבים גם

בזמנים הקשים, הרי שדווקא בזמנים אלו זוכה עם

ישראל לחדש את התורה שבעל פה.

באותו אופן מוצאים אנו גם בגלות יוון. הבה ונתבונן

מה היתה מזימתם של היוונים. ברור הוא שלא ביקשו

היוונים להורגנו נפש. מוכנים היו להשאירנו בחיים,

מוכנים היו לפתח את כל הטעון פיתוח ולתקן את כל

הטעון תיקון, אך לשיטתם. רצו הם שנחייה ללא

משום ניסא

משנחלנו יסוד זה הרי שיכולים אנו להבין לעומקו של ענין את ביאור דברי הגמ' במסכת ערכין (י.) - "דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק שמונה עשר ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל שמונה ימי החג ושמונה ימי חנוכה ויום טוב הראשון של פסח ויום טוב (הראשון) של עצרת". ממשיכה ומסבירה שם הגמ' את הטעם לאמירת הלל השלם בכל יום מימי הסוכות, ותולה זו הגמ' בקורבנות ימי הסוכות, באשר כל יום חלוק בקורבנו מהימים האחרים ולכך, מבארת הגמ', ראוי הוא כל יום ויום בפני עצמו לסיים בו את ההלל. הנה כי כן למדים אנו שסגולת הקורבנות אשר מקרבים בין עם ישראל לאביהם שבשמים, היא זו המאפשרת לומר הלל השלם. הן נדע, בכדי לזכות ולהגיד הלל ושירה לפני בורא עולם צריכים אנו לעמוד בדרגה ראויה של קדושה. הן בימים בהם אין גומרים את ההלל, הרי הוא איסור לגמור את ההלל והגומר את ההלל בימים אלו הוא בגדר של חירוף וגידוף. האם קיבלת רשות מבורא עולם לעמוד ולשבח, לא כל הרוצה ליטול יבוא ויטול. האם חשוב אתה מספיק בכדי לומר לפניו שירה, בכדי להגיע לידי מצב כזה צריכים אנו זכויות, והזכות העומדת לנו בימי חג הסוכות, שבעבורה יכולים אנו לומר הלל השלם,

היא זכות הקורבנות.

ממשיכה הגמ' שם ושואלת מהי הזכות בחנוכה, הזכות שבעבורה יכולים אנו להגיד הלל השלם אף בימי החנוכה. מבארת הגמ' "משום ניסא". פשטות דברי הגמ' הינה שהלל השלם נאמר בכדי להודות על הניסים הגדולים שארעו בימי החנוכה - רבים ביד מעטים, גיבורים ביד חלשים ועוד ועוד, אותם ניסים שעל ידם נעשה שמו גדול וקדוש בעולמו, בעבורם אומרים אנו את ההלל השלם. אולם לפי ביאורנו אין די בכך, שכן צריכים אנו לבקש ולדעת מהי אותה זכות שעל ידה ניתנה לנו הרשות לומר הלל השלם. לכן מבארים אנו שאותם ניסים אשר להם זכינו בימי החנוכה, אותם ניסים שמקורם במסירות נפש למען התורה ומצוותיה, ניסים אלו מרוממים אותנו ומביאים אותנו לידי דרגה של קדושה בה יכולים אנו להגיד הלל ושירה לפני הבורא יתברך.

נסיים בדברי הב"ח בהלכות חנוכה (סימן תר"ע) המלמד אותנו שעיקר הגזירה בחנוכה היתה בגין כך שנתרשלו בעבודה. לכך אומר הב"ח "וכשחזרו בתשובה למסור נפשם על העבודה הושיעם השי"ת על ידי הכהנים עובדי העבודה בבית השם, לפיכך לא קבעום אלא להודות ולהלל שהיא העבודה שבלב". מבאר הב"ח שזוהי הסיבה שבחנוכה בניגוד לפורים לא קבעו סעודה ומשתה, והוא משום שהגזירה היתה גזירה רוחנית, על התרשלות בעבודה הרוחנית ולכן תקנת הדבר היא בעבודה שבלב.

אחר כל הדברים שלמדנו הרי שדברי הב"ח הללו צריכים להיות נר לרגלינו בעבודת ימי החנוכה - נתחזק בלימוד התורה, נתחזק בעבודת שבלב היא תפילה, נתחזק בכל דבר שבקדושה ובכך נפיק מימי החנוכה את תכליתם ונושפע מאורם לאורך כל ימות השנה.

למען דעת

חינוך

בימי החנוכה עת מדגישים אנו לעצמינו ביתר שאת את הצורך החינוכי לשמור על פך השמן הטהור בכל העניינים ובענייני חינוך בפרט, נביא בזה כמה דברים הנוגעים לנושא זה.

שימת לב בחינוך

סיפר מו"ר זללה"ה על ר' שמעון שוחט ז"ל מפ"ת שהיה אדם צדיק. לר' שמעון היתה בת יחידה והיה דואג תמיד שחברותיה תבואנה לשחק אצלם בבית ולא שהיא תלך אצל אחרים. והוסיף רבינו שזה לימוד גדול בחינוך צריכים הרבה לעקוב על המילים ששומעים מהילד לראות אם לא נקלט ח"ו מהחברה משהו לא טוב, מפני שאם כן מוכרחים להרחיקו מחברה זו.

החברה היא עיקר ההשפעה

שאלה: ילד ממשפחה חילונית שלומד בחינוך תורני ומצליח מאוד ועתידו לגדולות, האם להכניסו לישיבה הנחשבת למובחרת ביותר - אולם שם לא יהיה מבין צוות הרבנים מי שיעמוד לימינו לתמוך בו ולסעודו כתחליף לביתו, או שמא להכניסו לישיבה שהיא גם מצויינת אם כי ברמה פחותה יותר - ושם יש מי שיקרבו ויטפל בו בכל הבעיות שיווצרו מהבית.

תשובה: השיקול העיקרי צריך להיות רצינות החברה, היכן שהתלמידים יותר רציניים עם יראת שמים, לשם צריך להכניסו, כי החברה היא עיקר ההשפעה.

לא לעקור אותם ממקומם

אברך שעול החובות העיק עליו בא להתייעץ האם לעבור למקום שהדירה זולה יותר וכך יוכל לפרוע חובותיו (שהם כשלושים אלף דולר). מו"ר זללה"ה

הורה לו שלא ימכור ויעבור, כיון שהילדים מסודרים ומצליחים במוסדות החינוך שהם נמצאים כעת, וע"י שימכור דירתו יצטרכו לעבור לבתי חינוך אחרים, ועדיף לא לעקור אותם ממקומם. וצריך לחפש עצות אחרות לפרעון חובותיו.

חינוך לאחוה בין חברי צוות הרמי"ם

בהזדמנות א' השתתף מו"ר זללה"ה בשמחת אחד מבני ממשפחתו. אותו אדם כיהן כר"מ בישיבה גדולה והשמחה נערכה ע"י הישיבה שבה מכהן כר"מ, זאת לפי הוראתו של ראש הישיבה דשם, והתקיימה בחדר האוכל של הישיבה.

מו"ר פנה לראש הישיבה ואמר לו: דבר כזה שרה"י והישיבה עושים את השמחה לאחד הרמי"ם - גם זה חינוך גדול לכל התלמידים, שיראו וילמדו את האחוה והכבוד שצוות ההנהלה מכבדים איש את רעהו. זה דבר חשוב מאוד בחינוך הבחורים בישיבה.

הנהגות מיוחדות לגיל ההתבגרות

שאלה: אלו הנהגות מיוחדות עלינו לנקוט עם ילדים בגיל המתבגר?

תשובה: יש להיזהר מלהכניס את הבנים ללחץ, שהבנים לא ירגישו שלוחצים בבית. כמו כן חשוב להקפיד על שיחותיהם בין החברים, ובעיקר להתפלל רבות שלא תצא תקלה מתחת ידינו. גם בקיום המצוות - להסביר להם וללמדם בתקיפות שהבן יפחד. הפחד צריך להיות עם זהירות, שהילד יראה שרוצים את טובתו.

נפשו גחלים תלהט

גליון 122 מקץ חנוכה תשע"ז

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל
לתרומות והנצחות, הוספת מננים, הצעות והערות יש לפנות בטלפון: 05276-97944

דבר המערכת

בעקבות תקלה טכנית חמורה לא יצא העלון בשבועיים האחרונים וכמו כן לא נשלחו למנויים הקבועים במייל. עמכם הסליחה. נקוה להתגבר על התקלה בס"ד בקרוב.

השבוע הבא מאמר נוסף ממאמרי חנוכה. כמו כן המשך פרקי הספר נפשו גחלים תלהט על עקבותא דמשיחא.

הבהרה: מחמת סגסום היחודי שאינו שווה לכל נפש דברי תורתו של רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני מתוך השתדלות מירבית שלא לפגוע בתוכן וכוונת הדברים וכפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" שי"ל בעדו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך. כל הערה תתקבל בברכה.

המערכת

הצדיקים לעת"ל. הרמח"ל בתחילת המסילת ישרים הגדיר שהשכר של לעתיד לבוא נקרא "להתענג על ה' ולהנות מזיו שכניתו". אופי תענוג זה מבואר בארוכה בספרו דעת תבונות שהיא "השגת יחודו ית"', היינו השגה ש"אין עוד מלבדו". כמו של האור הגנוז להאיר ולהבהיר ש"אין עוד מלבדו" עד לדרגת השלמה שתתגלה לעת"ל ודו"ק [א.ה] אמנם צריך להרחיב מדוע זהו החפצא של התענוג אך אין המקום לכך במסגרת זו כי רחב עמוק ועדין הוא ועוד חזון למועד].

הרכבת אור הגנוז בקומת האדם

כעת ניגש לבאר מדוע חזר אור זה להאיר ביום ו' בו נברא אדה"ר. אור זה היה נצרך להכלל בבניית קומת האדם. והביאור בזה שעבודת האדם היא להביא את הבריאה לתקופה של אחרית הימים, תקופה בה יתגלה שהיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. זוהי עבודת האדם להביא את העולם לשלב של "ה' אחד" [א.ה] בכח עבודתו שכל ענינה הוא קבלת עול מלכותו ובה מוכרז שאכן ה' אחד. א"כ מוכרח להיות בכוחות האדם אותו כח של הבהרת סוגית "אחד" [א.ה] דאם אינו שייך לכך בעצם מהותו אינו יכול להביא. זהו הקשר של אור הגנוז עם האדם, ומשו"ה אור הגנוז שוב האיר בשעת בריאת אדה"ר ל"ו שעות עד מוצ"ש.

תקנת י"ג התשחואות

במשנה במסכת מדות למדנו שתקנו י"ג השתחואות כנגד י"ג פרוצות שפרצו יוונים בהסורג המבדיל בין מקום היתר כניסת עכו"ם, להחיל ששם נכנסים רק ישראל. מה פשר תקנה זו. יון קטרגו על ההבדלה שבין ישראל ליון. רק על ישראל נאמר "אתם קרוים אדם" ולא שאר האומות. עומק ההבדלה נעוצה במה שיש לנשמת ישראל אחיזה במהלכים שלא מושגים בחושי הגוף, זהו מכח האור הגנוז המורכב בנשמתם. ולכן ישראל משיגים ומעידים בברירות שה' ית"ש הוא אחד בעולמו בפשיטות גמור הגם שיש עולם. לגבי החושים זהו למעלה מהמושג שהרי משיגים את עצמם שהם נמצאים גם כן. עבודת מסירות נפש נובעת מהשגה זו [א.ה] כפי שהתבאר בעלון הקודם, כי היא מעידה על היותו הוא ית"ש אחד בעולמו. המהלכים בדרכי שמים המראים על ה"אחד" האמיתי הם הנקראים י"ג מידות של רחמים [א.ה] התבאר ענינו במאמרי יום הכפורים עיי"ש]. ונתנו חכמינו

חנוכה – גלוי אור הגנוז [עיני ישראל עמ' קס"ט]

ברש"י ר"פ בהעלותך מביא דברי חז"ל, ולמה נסמכה פרשת המנורה לחנוכת הנשיאים, לפי כשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו שלא הי' עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות בקר וערב. ועיי"ש מה שהקשה על זה הרמב"ן והביא מרבנו נסים במגילת סתרים שמביא מדרש שההבטחה לאהרון היתה הדלקת הנרות בחנוכת בית חשמונאי שנוהגת אף לאחר חורבן בגלותינו ע"ש. והדברים אומרים פרשני.

דברי הרוקח שנרות חנוכה כנגד ל"ו שעות ששימש אור הגנוז

הנה כתב הרוקח בס' רכ"ה זצ"ל, מדליקין בחנוכה ל"ו נרות לפי שבחנוכת העולם "ויתן אותם אלקים ברקיע השמים להאיר", וכדאיתא בפסיקתא רבתי, אותה אורה שנשתמש אדה"ר היתה ל"ו שעות כדאיתא בבראשית רבה, יום ו' י"ב שעות וליל ז' י"ב שעות ויום ז' י"ב שעות, וכשיצאו ל"ו שעות החשיך העולם עכ"ל. היינו שהל"ו נרות שמדליקים בחנוכה הם כנגד הל"ו שעות בהם האיר אור הגנוז במעשה בראשית. חז"ל (ב"ר י"ב, ה') מלמדים אותנו מדוע האיר אור זה רק ל"ו שעות. א"ר יהודה ב"ר סימון אותה האורה שנברא בה העולם, אדה"ר עמד והביט בה מסוף העולם ועד סופו, כיון שראה הקב"ה מעשה דור אנוש ומעשה דור המבול ומעשה דור הפלגה שהן מקולקלים עמד וגנזו מהם. שנא' וימנע מרשעים אורם, ולמה גנזו, אלא גנזו לצדיקים לעת"ל וכו'. ר' לוי בשם ר"נ אמר ל"ו שעות שמשה אותה האורה, י"ב של ע"ש וי"ב של ליל שבת וי"ב של שבת. כיון שחטא אדה"ר בקש לגנזה, חלק כבוד לשבת שנא' "ויברך אלקים את יום השביעי" ובמה ברכו באור ע"ש. נמצאנו למדים שלמרות שביום הראשון של בריאת העולם גנזו אור הגנוז, מ"מ כשהתחילה שעה ראשונה של יום השישי למע"ב, שוב האיר האור הגנוז עד מוצ"ש, והם הל"ו שעות.

עדיין הדברים סתומים, נשתדל לבארם. תחילה נעמיק להבין מה המשמעות שהאיר אור הגנוז ביום הראשון. רש"י בר"פ בראשית (א, ה') עמד על כך שעל היום הראשון נאמר יום אחד, ולפי סדר לשון הפרשה היה לכתוב יום ראשון כמו שכתוב בשאר הימים שני שלישי רביעי, ולמה כתב אחד, לפי שהיה הקב"ה יחיד בעולמו, שלא נבראו המלאכים עד יום ב' עכ"ל. מצב זה שהקב"ה היה יחיד בעולמו ומשום שעדיין לא נברא שום דבר נוסף על מציאות הבורא ית' גרם לבהירות מוחלטת ש"אין עוד מלבדו". בהירות זו נקראת "אור הגנוז" ולכן שימש ביום הראשון וגנזו [א.ה] אכמ"ל מדוע גנזו], ומ"מ אור זה יהיה שכר

ז"ל רמז על זה ד"אחד" בגי' י"ג. במהלכים הללו מתברר יחידותו הגמור ית"ש לעולמו. זו הסיבה שפרצו בהסורג י"ג פרצות דוקא. על כן בני חשמונאי שהיו צריכים להעמיד חזרה את נקודת ההבדלה הזו ניצחו את היוונים דוקא על ידי עבודת מסירות נפש.

אך עדיין צריך להבין מדוע תקנו "השתחוואות". כשהאדם עומד בקומה זקופה עמידתו מורה על חילוקי הבחנות בקומתו, ראשו למעלה ולמטה ממנו שאר האיברים. אבל כשהוא במצב של השתחוואה בפישוט ידים ורגלים משתוו מעמד ראשו לסופו. ההשתחוואה מורה על זה שהגם שיש כאן אדם עם כל קומתו מכל מקום הוא מבוטל אליו לגמרי ואינו חוצץ כלל בפני יחידותו ית"ש כי כלפיו ית"ש אין מדרגות של ראש עדיף מגוף וכו'. תקנה זו היא פרי החזרת האור הגנוז על ידי החשמונאים שהוא גילוי ה"אחד", י"ג מידות הנ"ל. אתה הוא עד שלא נברא העולם ואתה הוא משנברא העולם בהשוואה גמורה. (בסוד ישרים מקץ תשמ"ח) והם דברי הרוקח שהובאו בריש דברינו. הל"ו נרות של חנוכה הם כנגד אותן ל"ו שעות שבהן שימש האור הגנוז. אור גנוז זה בוקע בנרות חנוכה. המשכיל יבין איזה רכוש גדול יכולים לזכות מהתבוננות בנרות אלו (א.ה. שמענו מרבינו)

כיצד להגיע לאור הגנוז

איך יכול האדם להגיע לידי אותו "אור הגנוז" שעל ידו מבהיר סוגית ה' אחד, יחידו של עולם. המהרי"ץ בהג"ה שנדפסה בנפה"ח סוף שער א' כתב **שהאור הגנוז מששת ימי בראשית נגנז באורייתא**. פתיחתו של האור הגנוז הוא בכח תורה שבע"פ, וע' במדרש תנחומא פ' נח אות ג', לפי שלא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על תורה שבע"פ וכו' וזו היא תורה שבע"פ, שהיא קשה ללמוד ויש בה צער גדול שהיא משולה לחושך שנא' (ישעי' ט') "העם ההולכים בחושך ראו אור גדול", אלו בעלי תלמוד, שראו אור גדול שהקב"ה מאיר עיניהם וכו', ובפ' שניי' כתיב בה בכל לבבכם ובכל נפשכם ולא כתב בכל מאדכם, ללמדך שכל מי שאוהב עושר ותענוג אינו יכול ללמוד תורה שבע"פ, לפי

שיש בה צער גדול ונדוד שינה ויש מבלה ומנבל עצמו עליה, לפיכך מתן שכרה לעוה"ב שנאמר העם ההולכים בחושך ראו אור גדול, אור גדול אור שנברא ביום הראשון וגנוז הקב"ה לעמלי התורה שבע"פ ביום ובלילה שבזכות העולם עומד וכו' עכ"ל, והיינו עם ההולכים בחושך, עמלי תושבע"פ, שרק אחרי רוב עמלות בדבר שלא מבינים בבחינת "חושך", ממעטין באכילה ושתיה ושינה ושאר תענוגים, ואז "ראו אור גדול", זהו אור שנאמר עליו ויאמר אלקים יהי אור. כי רק אחרי עמלות **בתורה שבע"פ** זוכין לאור הגנוז. שכן רק בחלק התורה שבע"פ ההשגה היא על ידי הבנה וזו אינה מושגת ללא עמל נורא, משא"כ בתורה שבכתב אפשר לברך עליה ברה"ת אף בלי שום הבנה.

התורה גלוי היחוד

נרחיב בזה עוד. הנפה"ח בכל שער ד' כשמדבר על מעלתה של התורה מאוד רגיל להבליט מכל סגולותיה של תורה, את היופי של התורה שהיא מרוממת על כל המעשים ועל כל המצוות ועל כל הברואים, ומביא לשון הזוה"ק (והובא ברמב"ן בהקדמה לבראשית) אורייתא כולה שבחי' דקוב"ה. פירושו שצריך לצאת מכל הלימוד של כל התורה כולה, שיתברר לעיני האדם שהוייתו ית' נמצאת, היינו לעמוד על דבר זה שיש שם הוי"ה, ושם הוי"ה פירושו אין עוד מלבדו, כמ"ש הטור בס' ה' דשם הוי"ה מהוה הכל, וחוצ' ממנו אינו זז כלום, כפשוטו. אין בריאה ואין מעשה ואין כלום. וזהו הפי' לפי הפירוש דמהוה הכל, עכ"פ ציור של אין עוד מלבדו. כי בשאר השמות הק' יש להם צירופים עם נבראים, שם אלקים יש לו צירוף עם מלאכים, צירוף עם דיינים ועם נשיא, ושם צבקות ג"כ צירוף עם למטה... משא"כ שם הוי"ה רק הוא ית' לבדו, משום דכשנתגלה "אין עוד מלבדו", ואין שום השתוות עמו וכו"ל. וזהו התוכן הפנימי של התורה הק'. לפי"ז מובן שהמקום לגנוז בעולמינו את האור הגנוז ששופע בתוכו קצת ממשות של העתיד, שאין עוד מלבדו, הוא בתורה, משום שהתוכן הפנימי של התורה הוא ג"כ תוכן של "אין עוד מלבדו".

תהיה תלמיד טוב להשגחה העליונה [אגרות דעת ס"ד]

ולעולם אל יליזו מכנגד עיניך דברי הרמב"ן סוף בא, אין שלוח שלא תצא מקיום מצותיו ית"ש ואין צער שלא יצא מהעברה על רצונו ית"ש, זוהי אמונת ההשגחה הפרטית יעו"ש. עכשיו תדע מאיפה נולדו מצבים אלו. רק אם תהיה לאיש ותתגבר עליהם לבל תתרפה תשוקתך לחזור למצבים של ימי עלייתך, אזי תרגיש בזה בחילה במעשיך הראשונים ויתחזק אצלך הרצון להבדל מהם בהחלט. ואז מן המצר קראתי וכו' ענני במרחב וכו'. ותזכה להארה מחודשת בעבודת ה' הבא אחרי מילוי הצמאון וההשתוקקות שהיתה לך בהיותך בימי החשך הללו במאסר עוה"ז, עכשיו ניתנה לך היכולת להרגיש בחוש מהו השכר עבירה של מעשים לא טובים, תהיה תלמיד טוב להשגחה העליונה, ותקנה בשעות אלו הון רב אשר לא ישוער. וזהו הרב טובך שצפנת

פרק ז' באור הפסוק "כל עושי רע טוב בעיני ה'"

[אנו ממשיכים להביא כאן עיקרי משנת רבינו זצ"ל בביאור סוגית תקופת העקבתא דמשיחא כפי שדלה מדברי הגר"א בכתביו ובהם הראה כחו לבסס ההשקפה הטהורה בתקופה מסוערת זו. עיקרי הדברים מדפסו בספרו "התקופה בסערת אליהו" שהוצאנו בחסדי ה' לאור במהדו"ה חדשה. ובעדודו בסגנון קל יותר עם הוספות]

משאר כתביו בספר "נפשו גחלים תלהט". בפרק זה נבאר טעם הצלחת "כל עושי רע" [היינו שלטון הערב רב] ומה הדרכים לעמוד מולו. ובזה יורחבו גם העינים שדוברו בפרקים הקודמים.

מהות הנסיון של דורינו "כל עושי רע טוב בעיני ה'" – נסיון האמונה

דברי הנביא מלאכי, אחרון הנביאים, מוסבים על סוף תקופת הגלות. הנביא מתאר חילופי טענות של כנס"י והנביא. ואלו הם דבריו. חזקו עלי דבריהם אמר ה', ואמרתם מה נדברנו עליך. ואמרתם שוא עבוד אלקים, ומה בצע כי שמרנו משמרתו, וכי הלכנו קדורנית מפני ה' צבאות. ועתה אנחנו מאשרים זדים, גם נבנו עושי רשעה, גם בחנו אלקים וימלטו. ועוד אומר שם הוגעתם ה' בדבריהם, ואמרתם במה הוגענו, באמרם "כל עשה רע טוב בעיני ה' ובהם הוא חפץ", או "איה אלקי המשפט". בטענות אלו הנשמעות מכנס"י מבטא הנביא את הסכנה הצפויה למאמין לנוכח הצלחת הרשעים בסוף הדורות. מבואר מדבריו קדשו כי עיקר כשלון הדורות האחרונים יהיה **ברפיון חוזק האמונה**.

בזמן שהשגחתו ית' מתגלה ליראיו דוקא, והשגחתו הפרטית נראית עליהם בפרטות לטובה, והם מובדלים מכלל בני עולם בשמירתו ית' עליהם אז אין מקום לאמרות הללו "כל עשה רע טוב בעיני ה' ובהם הוא חפץ" או "איה אלקי המשפט". מוכח אם כן שהנביא ראה שעומדת להגיע תקופה מיוחדת במשך הגלות אשר בה יוצר מצב הפוך לגמרי מחזיון זה של השגחת ה' על יראיו. ויהיה נראה לעין כי כל עשה רע טוב בעיני ה'. כלומר שיראה **כאילו שעין השגחתו לטובה יהיה עליהם בטעות** על כל מראה זה כהוכחה כי אכן כל עושה רע טוב בעיני ה' ובהם הוא חפץ או שח"ו סילק הקב"ה מדת משפטו מן העולם. כי הרי גם נבנו עושי רשעה, גם בחנו אלקים וימלטו.

במשנה בסוף מסכת סוטה מבואר שתקופה זו היא תקופת עקבתא דמשיחא. וכך נכתב שם בעקבות משיחא חוצפא יסגא ואין תוכחת ואנשי הגבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו, **וחכמת סופרים תסרח, ויראי חטא ימאסו**, והאמת תהא נעדרת, נערים פני זקנים יליבנו וזקנים יעמדו מפני נערים וכו' ועל מה יש לנו להשען על אבינו שבשמים. מבואר מזה שבתקופה האחרונה שלפני הגאולה יראה שכאילו ההשגחה העליונה מסולקת מעבדיו הנאמנים, ואדרבא **דוקא החוצפא תפרח בהצלחה מופלגת**.

באור הנהגת ה"שחוק לרשע"

יש להבין פשר הנהגה זו של ההשגחה העליונה. בדברי חז"ל מצאנו תשובה נפלאה לכך. ישנו זמן שנקרא "רשע שהשעה משחקת לו". וגילו לנו חז"ל הקדושים שדרכי המשפט הנשגבות משכלנו מחייבים תשלום שכר גם לרשעים על מיעוט המצוות שעשו. הנהגה זו התפרשה בתורה בפרשת ואתחנן. **ומשלם לשנאיו אל פניו להאבידו** ומפרש שם רש"י משלם לשונאיו בחייו גמולו הטוב כדי להאבידו מן העולם הבא. ולכן תקופה זו מגיעה לרשע בדיון. השעה שמשחקת לו היא השעה המיוחדת לשלם לו שכרו בעוה"ז. ואמרו שם עוד שבזמן שהשעה משחקת לרשע [כדי לקבל שכרו] בולע הוא צדיק שאינו גמור ועל זה כתיב "כבלע רשע צדיק ממנו", אבל **צדיק גמור** אינו בולע. וכמובן שדברים אלו צריכים הסברה. למדנו אם כן מה הסיבה להשגחה זו, שהיא שילום שכרו. אבל תקופה זו מבלבלת מאוד כי נראה כלפי חוץ כאילו "כל עושי רע טוב בעיני ה'". כי הרי האוירה של שעה זו הוא **שחוק לרשעים וכעס לצדיקים**.

פשר הצלחתם המופלגת מאוד

מוסיף הגר"א ז"ל ששילום שכרם הוא כדי לבסוף "להשמדם עדי עד" וכדברי נעים זמירות ישראל במזמור שיר ליום השבת המדבר מהגאולה. בו יציצו כל פועלי און להשמדם עדי עד. ולכן **יצליחו מאוד**. כי ככל שיותר מצליחים יותר מתקרב סופם.

ומה שכתב הגר"א ז"ל שיצליחו **מאוד** הוא בדקדוק גדול. שהרי מדובר כאן על שלום שכרם לעוה"ב בעולם הזה. וכיצד זה יתכן הרי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, כי רק בעוה"ב אפשר לשלם שכר מצות כי הוא מקום התענוג האמיתי. וממילא נבין שכאשר מגיע הזמן לשלם לרשע

שכר מעוט מעשיו, הרי נותנים לו חלקו בעוה"ב, מוכרח להיות שכר גדול "מאוד", כי פורעים להם חוב גדול מאוד. לכן מתקיים בהם מה שנאמר בתהילים "חילו דרכיו בכל עת מרום משפטיך כנגדו כל צוריו יפיח בהם", שמתגברים על כל אויביהם ואי אפשר לעמוד כנגדם, ועל כן מצליחים במלחמותיהם באופן מופלא ממש, לנצח אויביהם פעם אחר פעם, ושולטים בא"י ממש כמו בעלים ודורסים כל העומד כנגדם. אך כאמור **אין כאן שום ראיה לצדקתם או לסיעתא דשמיא המלווה מעשיהם** אלא להיפך ממש ככל שהצלחתם מופלאה אות היא כי מקבלים את ה"מאוד" של עוה"ב כאן כדי לדחותם לגמרי במקום העונג האמיתי.

סכנת בליעת הצדיק שאינו גמור והעצה לכך

אחרי שראינו סיבת הצלחת הרשעים צריך להבין באיזו צורה הם בולעים את הצדיק כמו שאמרו **שהרשע בולע את הצדיק**. מהי אותה בליעה. ומיהו הצדיק הגמור שאינו נבלע על ידי הרשע. דברי חז"ל בסוף מסכת מכות שגורים בפי כל. בא חבקוק והעמידם על אחת שנאמר **וצדיק באמונתו יחיה**. נעמיק בדבריו. המדובר כאן הוא על מדרגה בבהירות האמונה.

מיהו הצדיק החי באמונתו. מי שאמונתו **בהירה וברורה לגמרי**. ולכן יכול [מרגליה בפומא של רבינו זצ"ל שאדם חייב לבנות את עולמו הפנימי ולחיות בו ושם אף רוח זרה לא יכולה להכנס]. לחיות רק **במסגרת אמונתו** אף על פי שבעיניו רואה הכחשה לאמונתו שהרי הרשע מצליח, אך הוא אינו מתפעל מכך כלל. אך אצל הצדיק שאינו גמור יתכן שהצלחת הרשע תתפרש אצלו בטעות כהכחשה לאמונתו, וממילא תגרום התרופפות **לבהירות אמונתו**. נמסר לנו כאן קנה מידה ברור לבחון בהירות אמונתו **למעשה**. עד כמה מושפעים ממראית העין ועד כמה חיים את הידיעות הפשוטות שנתפרשו כאן.

זו כוונתם **שרשע בולע את הצדיק**. היינו שמראה זה של הצלחת הרשע, כשהשעה משחקת לו דוקא, יכול לבלוע את הצדיק שאינו גמור. היינו שעלולים להתעורר אצלו פקפוקים שאכן כל עושי רע טוב בעיני ה'. כי נראה בעיניו שיש כביכול חותם שמימי על הצלחת הרשעים שהיא **בהפלגה גדולה** וממילא מתחילים להתרועע אצלו יסודות האמונה. אך כבר התבאר למעלה באריכות **שעומק** מצב זה שיש בו סכנה עצומה של בליעת הצדיק היא הטובה הגדולה שתאפשר יציאה מהירה יותר מהגלות בסיום תקופה זו.

עצה נפלאה לא להתפעל מהצלחת הרשע

אמרו חז"ל על הפסוק ולאום מלאום יאמץ, שלא נבנתה צור אלא מחורבנה של ירושלים. גילו לנו כאן חז"ל הקדושים שיש יחס מיוחד בין עשו לישראל שלא נמצא ביחס לשאר האומות. בשאר האומות יתכן שיעלו וירדו בלי קשר להצלחת או כשלונו ישראל, אך ביחס לעשו אינו כן. **כשזה קם זה נופל**. היינו שעשו קם על גבי נפילת ירושלים ולהיפך. ובלשונם של חז"ל חורבן צור בונה את ירושלים וחורבן ירושלים בונה את צור. עומק הענין שבנפילת האחד **נלקחים האוצרות הרוחניים שלו לשני**. וצריך להבין איזה אוצר רוחני יכולה כנסת ישראל לקחת מעשו.

כחו העיקרי של עשו כפי שבא לידי בטוי אצל נכדו עמלק הוא **הכשרון לא להתפעל משום דבר**. אף אם הוא מוכרח ממש. כזכור עמלק בא להלחם כנגד ישראל היוצאים ממצרים אף שאימת ישראל נפלה על כל האומות וכפי שנכתב בשירת הים. חיל אחז יושבי פלשת וכו'. אך עמלק אינו מתפעל מכל זה, ובגאון מתנגד ומכריז "אז מה".

רכוש זה של עמלק הוא כלי רב עוצמה לקחת אותו ולעמוד מול כל העולם הצועק להיפך מאמיתית התורה ומאיים לבלוע את הצורת ת"ח המקורית והאמיתית. וכן לעמוד מול כל החומריות המתחדשת בכל יום ולא להתפעל ולהכריז בגאון "אז מה". זו הדרך בעקבתא דמשיחא לבנות את ירושלים מרכושו של עמלק [באגרות דעת [אגרת ק"א] רבינו זצ"ל המליץ להשתמש בתחושת העצמאות השופע בתקופה זו - עיי"ש הטעם - לפתח היכולות הפנימיות לשגשג ולהרקייע שחקים ולעלות לדרגות רמות בעזרתו ית"ש. עיי"ש].

פרק ח' סלוף התורה

חסרון העמל בגפ"ת שורש סלוף דעת תורה

המפתח להנצל מתעתועי הדמיון הוא רק בהשתעבדות השכל לתורה. נרחיב בזה מעט. צריך לדעת שהוא כפשוטו ממש. שיהיו אזניו נטוים כאפרכסת לקבל דעתה של תורה, בלי לנסות להתאים את תורה לדעתו הפרטית.

בדורים רואים גם בין חלק מיושבי ביהמ"ד שפורח נגע הדמיון בתפיסת התורה. הסיבה העיקרית לכך היא משום שרפו ידיהם מעמל הגפ"ת בפרט ועוסקים בחלקי האגדה אשר אין שם דרך סלולה. סיבה נוספת לשבשים אלו היא מכיון שניגשים ללימוד התורה עם הנחות מוקדמות בנפש ביחס למאורעותיה של כנסת ישראל בדורינו, הנחות אשר אין להן שום מקור בתורה ורק נובעים מדמיונם. ומתוך שהדמיון ערב לחיכם, יוצאים לחפור במעניות התורה, להשוות דעת תורה להזיותיהם, ובאמת שרק מעלים חרס בידם. זאת יש לדעת שגישתם מיוסדת רק על הנחות של הדמיון הנובעות מהבטה שטחית על המציאות שלפניהם. ומפליא הדמיון לשכנע, כדרכו, בטענות "תורניות" שהרי קבעו חז"ל שאין לדיין אלא מה שענינו רואות. ואחרי שכבר קבעו פירוש המציאות על פי תפיסתם זו חתרו למצוא בתורה מקור לשיטתם שאכן יתכן מיזוג ושיתוף פעולה בין הטוב והרע בכל עניני ההנהגה של כנסת ישראל. אחרי שהגדירו מטרת חיפושם, ירדו לצלול במים אדירים, והעלו משם רק רפש וטיט, אשר תכנינה כל אוזן השומעת אלו דעות כוזבות והזויות תלו בדעת תורה. וכאמור לעיל, הסיבה האמיתית לכל זה היא משום שחסר להם העמילות בגפ"ת, שרק עמל זה מכשיר את הלומד לשעבד שכלו לתורה, ולהבין רק דעתה של תורה בלי הוספת כחל ושרק של הדיעה העצמית שלו בתוכה, ולעמוד רק על אמיתיה, לשמה ממש [ע"ן בהערה דעת הפוסקים בזה]. והם הורגלו בצורת לימוד שמטרתו רק למצוא הנאה והערב להם, ובזה להתאים כל "הדעת תורה" לשרירות ליבם והחלטת שכלם.

שובש פירוש המציאות הנראית לעין

מפורסם בפי חז"ל הקדושים בכמה מקומות שבתורה נברא הכל, אסתכל באורייתא וברא עלמא. זאת אומרת שהגדרת כל המציאות היא רק כפי שהתורה קובעת אותה, וכל הגדרה אחרת מלבד זה היא שיבוש של הדעת. כשאדם נתקל בכל מאורע שבעולם, אם אינו מביט עליו מתוך אספקלריה זו של תורה ברור מעל כל ספק שמבטו בחזקת משובש. הסיבה לכך פשוטה שהרי חז"ל מגדירים בכמה מקומות את מציאות העוה"ז כחושך. זאת אומרת שאי אפשר לעמוד על משמעותם האמיתית של מאורעות עוה"ז כשנגשים להבחין רק מצד ההבחנה האנושית הטבעית, כשם שבחושך המוחלט אי אפשר להבחין שום מציאות כפי אמיתיה. ובודאי שבמציאות חושך זה ישתמש הצופה רק בכח דמיונו לבאר ולהסביר לעצמו מה שנעדר מעיניו. ומכיון שמסר לכה הדמיון להיות מבחין את הכל, אם כן לא לבד שלא יבחין את האמת כמו שהיא, אלא אדרבה יתחדשו אפשרויות פירוש רחוקות לגמרי מהאמת. כי הרי אחד ממאפייני כח הדמיון שלא ניתן לו כח להבחין בין דבר לדבר. כי רק לדעה נמסרה סגולת ההבדלה, וכפי שחרצו חז"ל ברוח קדשם אם אין דעה הבדלה מנין. ולכן אם אין לאדם הכושר להבחין בין הנבדלים, אז יוכל דמיונו לאחד ולמזג גם את הרחוקים בתכלית.

הדרך לזכות למבט הדעת הנכונה היא רק ע"י שקיעות מוחלטת בתוך שביליה של התורה הקדושה עד שרק דרכה יראה את כל המציאות. אבל בחסרון דבקות השכל והדעת בתורה הרי בהכרח הוא שישתמש בכח הדמיון שלו להבחין המציאות. ובימי העקבתא דמשיחא, העין רואה איך שהשעה משחקת לרשע כי כל עושי רע טוב בעיני ה' ובהם הוא חפץ. כי אכן זוהי צורת המציאות בשטחיותה. ובעת שהשכל נרדם, אז יורשת השפחה את גבירתה, והדמיון הוא החי אז בעת השינה.

והנה אדם זה שוקע לעולם שכולו דמיון אשר בשקר יסודו. ולכן הוא רואה מציאות אחרת לגמרי לפניו ובה חי הוא את חייו ממש. וכמאמר הכתוב וילם אחרי ההבל ויהבלו. ומכיון שאי אפשר להכחיש בפניו את המציאות הנראית לעין הרי זה אצלו כמאה עדים שאכן המציאות הנראית לו באופן זה דוקא היא האמת לאמיתה. אך הוא אינו יודע כי ירדתו ממדרגת בר דעת [הבחון את המציאות מצד שכלו] לבר דמיון היא אשר גרמה לו שינוי ראית עולמו. ורק היא סחבה אותו לתוך ההבל ויהבל. הדברים אמורים גם לגבי חובש ספסלי בית המדרש. חסרון הדבקות בתורה גורם לשינוי צורת הסתכלותו על מאורעות החיים. ולאט לאט מתרופפת אצלו האמת הברורה הגנוזה באור האורות של תורה, ומוכחשים חייו הקודמים שהיו מיוסדים על אדני האמת של חכמת התורה. וברפיון זה נעשה מוכן להיות נבלע ונסחב לתוך החיים שנוצרו בתקופת רשע שהשעה משחקת לו. כי רק צדיק גמור, שבאמונתו יחיה, אינו בולע. כל בר דעת מבין שאין הדברים "שחור לבן" וקיימים רבבות גווני ביניים. ואף במשך חייו של כל בן עליה ישנם עיתים בהם מחזיק יותר במדרגת "צדיק גמור" ופעמים שיוּרד ממדרגתו. אך כאשר הגדרת הגבולות ברורה היטב בדעת ידע לפחות באיזה בחינה נמצא ויטכס עצות להתרומם.

היווצרות אהדה לרע

הלואי והיה מסתיים הדבר כאן. אבל טבע הדמיון שאינו נעצר בפני שטף הדמויות המתראות לעיניו. ותהליך הדרדר ממשך ולאט לאט עובר לשלב חדש. אהדה לרע. הוא כבר מתחיל להבחין ברע מעלות וגם ניצני קדושה וטוב, כי אכן בהם חפץ ה'. ובפרט כאשר [כחלק מתקופת השחוק לרשע] נמסרים כל עניניה של כנסת ישראל לתוך ידיהם של הרשעים. והם נעשים הבעלים והאפוטרופסים על כל רכושה של כנסת ישראל. הם כבר שותפים בתמיכה בתורה, בהפצת תורה, סיוע בפרנסה, הצלה וכו' וכו'. ובאמת לב מי לא מרגיש עכ"פ מעט אהדה ואולי התרגשות שאחרי הכל גם האפוטרופסים הבלתי קרואים משתפים פעולה בעניני קדושה. אך צריך שיהיה ברור שאין זה אלא פרי הדמיון המביט רק בחיצוניות. רק הדמיון מסוגל להבחין בכל זה כניצוצי קדושה אשר מסוגל גם הרע להפריח. ואין כאן שום נקודה של טוב, עיין היטב בהערה.

אחדות עם הרע

וממילא מתרקמת אצלו עוד דעה כי אכן יתכן שהטוב והרע יתמזגו ויתאחדו בשיתוף פעולה, ושניהם כאחר טובים להנהיג הכל בשיתוף דעות. שהרי אין הרע, רע בעצם, והרי הטוב נהנה ממנו, ומסתייע על ידו להשיג מגמתו. ובהיותם שותפים יוצא מזה קלקול נוסף, שמעתה כל הישג של הטוב יזדקק גם על חשבונם של הרע לחזקו, ולפארו, ולבסס יסודות קיומו. אך צריך לדעת שהמסקנה היוצאת מכל המראות הללו, שנראים כאות ומופת על מציאת חן לרע בעיני ית', היא אחת. נלכה ונעבוד אלהים אחרים. צא וראה עד היכן משתבש המפרש את המציאות כפי דמיונו עד שמסיק מסקנות הפוכות לגמרי ממבטה של תורה. שהרי נפסק להלכה, שמי שמוחזק לרשע במעשיו וכל שכן פוקר בדעותיו, מחויבים לדון כל מעשיו לחובה גם באפשרות רחוקה. ואם כן אין צמיחת שום הטבה מצדם, ואין הם שייכים כלל לשום טובה היוצאת מזה.

העמקה בפשר שותפות הרע בעיני קדושה

בשבוע הבא א"ה נתבונן במשמעות האמיתית של הצלחת הרע להפריח גם הקדושה. חז"ל לימדו אותנו שיש מצב בו הקב"ה כביכול בוכה במסתרים. על חורבן בית המקדש נאמר על הקב"ה "במסתרים תבכה בפרק זה נבאר טעם הצלחת "כל עושי רע" [היינו שלטון הערב רב] ומה הדרכים לעמוד מולו. ובזה יורחבו גם העיניים שדוברו בפרקים הקודמים.

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה - פרשת מקץ - חנוכה תשע"ז -

תפילת הדרך

חם יצאו את העיר לא החזיקו יוסף אמר לאשר על ביתו קום ריף
אחרי האנשים (מ"ד ד')

הנה איתא בספר עץ הדעת טוב (למהר"ח ויטאל זצ"ל, ומובא בפרדס
יוסף שם) דנתגלה לו בחלום דהא דקאמר יוסף הצדיק לאשר על ביתו
דדוף אחרי השבטים, היינו כדי שיוכל להשיג השבטים מהרה לפני
שיאמרו תפילת הדרך, שאם כבר יספיקו לומר תפילת הדרך, אם כן
זככות התפילה ודאי ינצלו ממנו.

ותו יש לבאר בעוד דרך, דהנה יש לחקור בגוונא דבירך תפילת הדרך,
ואחר כך נמלך ולא נסע פרסה, האם הוה ברכה לבטלה, ואם נימא דהוה
ברכה לבטלה, יש לבאר דיוסף רצה להשיגם לפני שיברכו תפילת הדרך,
דלאחר שיברכו, אם טרם הלכו פרסה ואחר כך יחזרו, תהא ברכתם
ברכה לבטלה למפרע, וזה לא רצה יוסף. [ועין מה שכתבנו בפרשת מקץ תשע"ה].

הנה בענין תפילת הדרך, יש לדון ממתי אפשר לברכו, דהנה
קיימא לן (שולחן ערוך סי' ק"י סעי' ז' ומשנה ברורה שם ס"ק כ"ט) דאינו
חייב בתפילת הדרך אלא כשהולך דרך של פרסה, ואין לאומרה אלא
לאחר שהחזיק בדרך, והיינו כשיצא מעיבורה של עיר, [דהיינו שבעים
אמה ומעט יותר סמוך לעיר לאחר שכבר כלו כל הבתים].

ויש לעיין מהו בבירך לפני שיצא מעיבורה של עיר ושתק עד שיצא,
האם תחול הברכה לאחר מכן, אע"פ שבשעת הברכה טרם התחייב.

א. ברכת המצות

יש לדון דמהני, דנימא דתפילת הדרך דמי לברכת המצות
כשמברך קודם שהגיע זמן החיוב, כגון במברך על לולב לפני עלות
השחר, כד נימא דבברכת המצות מהני, עיין בגליון מהרש"א (ו"ד
סי' י"ט סעי' ה' על הש"ך סק"ו) ובהגהות רד"ל (סוטה ל"ט ב' סד"ה ואין).

ב. ברכת ראה

אך יש לדון דלא מהני, כמו בברכות בראה ומברך קודם שראה
ואחר כך יראה, כגון שמברך על ים הגדול לפני שרואהו, דיש לומר
דהתם לאו שפיר דמי.

אך יש לדון דתפילת הדרך לא דמי לברכות הראיה, דהרי בברכת
הראיה מברך על מה שיראה אחר כך, והרי עדיין אין ראייה, משא"כ
בתפילת הדרך הרי מברך על הדרך שעתיד ללכת.

ג. ברכה אינו שייך

אך יש לדון דלא שייך לבקש על העתיד בתור ברכה, כל זמן שאינו
בתורת דבר זה. [ואם נימא דשייך מאי איכפת לן שידבר].

עניני חנוכה

ונפקא מינה, דהנה הטי"ז מתיר לברך אפילו בתוך העיר, משעה
שגמר בלבו והכין עצמו לצאת, וכתב במשנה ברורה (שם) דהאחרונים
חולקין על הטי"ז והסכימו דלכתחילה יש ליזהר שלא לעשות כך.

נמצא דאם אדם יש לו ספק בתפילת הדרך וצריך לשמוע מחבירו,
וחבירו מברך בתוך עיבורה של עיר, והנה יצא ממנו בדיעבד מכח
שיטת הטי"ז, האם יש ענין שישתוק השומע עד שיצא מעיבורה של
עיר, ואם נימא דאין לדמות לברכת המצות ולא יצא קודם החיוב,
אם כן למה ישתוק. [ועי' בדעת נוטה סי' שצ"ח לענין עיבורה של עיר בזמן הזה].

[וכיוצא בו בברכת הנהנין, ויהא לו פרי לאחר זמן, וספק אם חייב בברכה, ויש
מי שמברך על פרי עכשיו, בזה שפיר נימא שישמע מחבירו וישתוק ואחר כך
כשיגיע הפרי יאכלנו. ואם ידבר לפני איכא בזה משום ברכה שאינה צריכה].

הזמה בנדוי

אנכי אפרבנו מידי תבקשנו אם לא תביאתי אליך והצגתי לך
וחטאתי לך כל הימים (מ"ג ט')

איתא בקרא 'וחטאתי לך', ופירש רש"י במכות (י"א ב') דהוא לשון
נידוי, שיהא מנודה לאביו. [ומהכא ילפינן התם נידוי על תנאי צריך
הפרה, דהנדוי חל על יהודה אע"פ דהיה על תנאי].

והנה בענין נדוי, יש לחקור מהו בעדים שהעידו על אחד שחייב
נדוי והוזמו, האם העדים זוממין יהיו מנודים מפאת כאשר זמם.

וכי תימא דהרי אשתו נאסרת עליו, ואם כן לא אמרינן כאשר זמם,
וכמו שכתבו תוספות במכות (ב' א' ד"ה בעינן) לענין מצרי שני, דילפינן
מקרא ד'ועשיתם לו כאשר זמם', ילוי ולא לאשתו, אינו כן, דהרי
קיימא לן דמנודה מותר באשתו. [עיין ש"ך יו"ד סי' ש"ד ס"ק י"ב].

אך בריטב"א במכות (שם) כתב דמהא דלא שייך הזמה במעידים
עליו שהוא בן גרושה, ילפינן לכולי דוכתא. [ופליג על תוספות דסברי דגם
במצרי שני היינו פוסלים אי לאו דאמרין לו ולא לאשתו].
[א"ה, אולי כוונת רבינו, דכמו דלא פסלינן אדם בפסולי יוחסין, הכי נמי לא
מרחיקים אדם בנדוי, אע"פ דלשון הריטב"א דלא חלקה תורה בפסולי יוחסין].

ובתשובות נודע ביהודה (קמא אהע"ז סי' נ"ז) דן במעידים על אחד
שפסול לעדות והוזמו, נעשים הזוממין פסולים לעדות מפאת כאשר
זמם. [אלא כתב דאינו כן מכיון דאם נפסלה למפרע יפסידו הלקוחות שלקחו
על פיו וכן נשים שנתקדשו ונתגרשו בפניו יבטלו הקידושין והגירושין, והתורה
אמרה ועשיתם לו ולא לאחרים. ויש לעיין מהו לענין מלקות של לא תענה].

אבל הוא לא יכול לברך במיוחד בשבילם מכיון דהוה רק ספק חיוב,
אלא יברך לעצמו בביתו ואחר כך ידליק להם.

ב. האם לברך במקום שנשארו

הנה אם למעשה לא חזרו לביתם, חייבים להדליק במקום שנשארו.
ויש לדון האם יברכו על ההדלקה, ובפשוטו חייבים להדליק בברכה,
כיון שהדלקה הראשונה היתה בפטור.

אך לאידך גיסא יש לדון דלא ידליקו בברכה, דהרי בהדלקה
הראשונה יצאו מספק, ואם כן בהדלקה השניה במקום שנשארו אינו
יכול לברך.

דהרי בנמלך, כגון אם דעתם היתה לחזור ואחר כך נמלכו להשאר,
לכאורה ההדלקה הראשונה של האחר עבדו היתה הדלקה מעליא,
ואם כן השתא יהא דינם כמי שהדליק בזמן בביתו, ואחר כך נמלך

נסעו בזמן ההדלקה

עובדא הוה במשפחה שנסעו מביתם לעיר אחרת, ותהא שם בזמן
ההדלקה, ומסתפקים אם יחזרו לביתם בלילה או דילמא ישארו
מחוץ לעיר. ויש לדון מה דינם לענין הדלקת נרות חנוכה.

א. ספק אם ידליקו בביתם

הנה אם לא יחזרו לביתם בלילה, הא פטור מהדליק בביתם, אך
אם יחזרו לביתם בלילה, נמצא דחייבים להדליק בביתם, ואם כן יש
לומר דעדיפא שאחר ידליק עבורם בזמן ההדלקה, [והוא באופן
שרואים הנרות בחוץ, כד נימא דגם בזמן הזה עיקר זמן ההדלקה הוה
משתשקע החמה עד שתכלה רגל מהשוק].

והשתא דספק אם יחזרו לביתם, נמצא דהוה ספק אם חייבים
להדליק בביתם, אם כן יש לומר דיבקשו מאדם אחר להדליק עבורם,

לילך למקום אחר, דיש לומר דלא יתחייב שנית במקום האחר דכבר יצא במקום הראשון. וצריך עיון.

ואם כן הכי נמי בנידון דידן לא יברך, דבשעה שהדליקו עליהם בביתם יצאו מספק, ורק אחר כך החליטו להשאר מחוץ לביתם.

ג. ברירה

אמנם לכאורה יברך, דהרי לכאורה נידון דידן דספק אינו דומה לנמלך, דהרי כיון דהיה להם ספק אם יחזרו או לא, יש לומר דמתברר למפרע שכן חשבו מתחילה, ואם יחזרו יצאו ואם לא יחזרו לא יצאו, ואע"י דאין ברירה, יש לומר דהכא בדברבן יש ברירה. נמצא דעכשיו שנשארו במקום השני, נתברר שזה מקומם, והדלקה ראשונה אינו הדלקה בשבילם.

וזה כד נימא דהא דבדרבנן יש ברירה, היינו מדין ודאי, ולא מפאת ספיקא דרבנן לקולא, דאם הוא מפאת ספיקא דרבנן לקולא, היאך יברך בפעם השנית הא להצד דאין ברירה כבר יצא. [ועיין בחזון איש (גיטין סי' קמ"ז סק"י ד"ה ומיהו, דמאי סי' ט') דהכריע דאין ברירה מן התורה לאו משום ספיקא]. וכל הדברים האלו טעונים ביורור וליבון.

לברך שנית בכבה

הנה יש לדון מהו בנכבה נר חנוכה, באופן דחוזר ומדליק, כגון למאן דאמר דכבתה זקוק לה, האם חוזר ומברך.

א. הדליק לפני השקיעה

הנה דעת הט"ז (סי' תרע"ג סק"ט בסופו, מובא במשנה ברורה שם ס"ק כ"ו) דאם כבה נר חנוכה קודם השקיעה זקוק לה, ותמה על תרומת הדשן (סי' ק"ב) דלא סבירא ליה הכי.

מעתה יש לעיין להט"ז האם בכהאי גוונא יברך, והדבר מבואר בדברי הט"ז (שם) דכתב דלא מברך, וטעמא דכבר בירך קודם כשהדליק בהיתר.

ואם כן יש לפשוט מדברי הט"ז גם לענין שאלה הנ"ל למאן דאמר דכבתה זקוק לה דלא יברך.

והנה במשנה ברורה (שם) כתב נמי דבכבה קודם השקיעה נהי דחייב להדליק לדעת הט"ז, מכל מקום לא יברך, אך זה יש לומר דטעמו דחשיב לדעת תרומת הדשן שפסול לגמרי להדליק, אך בט"ז עצמו מבואר דגם לשיטתא דיליה לא יברך.

ב. נר שבת

הנה בנר שבת גם לדין אם כבתה זקוק לה, והנה איתא בשולחן ערוך (סי' רס"ג סעי' ד') דלא יקדים למהר להדליק נר שבת בעוד היום גדול שאז אינו ניכר שמדליקו לכבוד שבת, וכתב במשנה ברורה (סי' רס"ג סעי' ד' בה"ל ד"ה מבעוד) דלא יקדים היינו רק לכתחלה, אבל אם בדיעבד הדליק מוקדם, אין להחמיר לכבות ולחזור להדליק בזמנה, דהרי אם כן יצא שכרו בהפסדו דתהיה ברכתו הראשונה לבטלה.

חזו"נ מדבריו דאם כבה הנר שבת, חוזר ומדליק בברכה. אם כן חזו"נ דאין הברכה נמשכת, ואפילו באופן דאיירי התם שכיבה על מנת להדליק. והוא חידושא רבנא, דאם איש בירך על נרות שבת קודם ההדלקה, ואחר כך הדליק ונכבה מחמתו שלא בכונה ומדליק שנית, יצטרך לברך שנית.

ונמצא דמהט"ז יש ראייה שלא יברך, ומהמשנה ברורה יש ראייה שיברך, ונמצא דיש ראייה לכאן וראיה לכאן, ויש לעיין מהו לענין למעשה.

ג. מאי שנא מסלית ושופר

לכאורה קשה על דברי המשנה ברורה, אמאי כתב במכבה נר שבת על מנת להדליק שנית חוזר ומברך, מאי שנא מפושט טליתו על מנת לחזור וללבוש דאינו מברך, (כמבואר במשנה ברורה סי' ח ס"ק ל"ז).

וכן הרי לגבי תקיעת שופר כשהתחיל לתקוע ואחר כך החליף השופרות אינו חוזר ומברך, (כמבואר במשנה ברורה סי' תקפ"ה ס"ק ד', בשם הבנין עולם סי' ל"א).

ויש לבאר דהתם בנר שבת אף שהדליק לא מקרי שהתחיל כבר המצוה, שהרי עדיין יום חול. אבל אם כן נמצא דבנר של יום טוב

והדליק ונכבה ביום טוב, נימא שלא יברך. וכל זה צריך תלמוד.

איזה ידליק ראשון

כתב במשנה ברורה (ביאור הלכה סי' תרע"ג סעי' ב') דבעינן שבעת הדלקה יהיה כל הנרות לפי חשבון הימים וכך נחשב למהדרין מן המהדרין, ועל כן אם כבתה אחת מהנרות קודם שהשלים להדליק נרות ההידור, צריך לחזור ולהדליקה משום ההידור.

ויש לעיין איזה ידליק תחילה, הראשון או זה שעכשיו לידו. וצדדי הספק, דלחד גיסא נימא דידליק זה שעכשיו לידו, דהרי אין מעבירין על המצוות, אך לאידך גיסא נימא איפכא, דידליק הנר הראשון, דהרי זה היה הנר שהיה חייב ראשון להדליק, ואם כן נימא דעלוי חייל דינא דאין מעבירין.

א. דעת משנה ברורה

הנה מצאנו בזה פלוגתת רבנן בתראי, דהנה איתא בשולחן ערוך (סי' כ"ה סעי' א') דלבושין טלית לפני שמניחין תפילין, ומכל מקום אם פגע תחילה בהתפילין אינו כן, אלא אמרינן דאין מעבירין על המצוות, וחייב להניח התפילין לפני הטלית.

ויש לעיין מהו בגוונא דעשה שלא כדין, דפגע תחילה בהתפילין, ומכל מקום עזב התפילין ולקח הטלית בידו, מי אמרינן דאזלינן בתר קמא, דכיון דכבר חייל דינא דאין מעבירין על התפילין תו לא פקע מינה, וחייב לעזוב הטלית ולהניח התפילין, או דילמא אזלינן בתר השתא, ומכיון דהשתא הטלית בידו, חייל דינא דאין מעבירין על הטלית וילבוש הטלית קודם.

וכתב במשנה ברורה (סי' כ"ה סק"ה) כהצד השני, דאזלינן בתר השתא, ואם כן מכיון דעכשיו הטלית בידו, ילבש הטלית תחילה. ואם כן הכי נמי בנידון דידן, ידליק הנר שעכשיו לידו.

ב. דעת טורי אבן וחזון איש לא כך

אך בטורי אבן (שם) וחזון איש (זבחים סי' ט"ו סק"א) מבואר כהצד הראשון, דאזלינן בתר אין מעבירין קמא, דאי חייל דינא דאין מעבירין, דין זה קיים אף אי נתחדש אחר כך אין מעבירין לאידך גיסא.

ואם כן בנידון דידן מכיון דמתחילה היה חייב על הראשון גם מדין מהדרין, אם כן יש לחזור אליו. וצריך תלמוד.

ג. מהו בלא יצא כלל נר הראשון

יש לעיין בגוונא כעין הנ"ל, אלא דלא יצא כלל נר ראשון, כגון שלא הדליקו כראוי וכבה מיד, ועכשיו נמצא אצל נר השני, מי אמרינן דיחזור לראשון, או דילמא ידליק השני שנמצא עכשיו לידו.

ובפשטותו יחזור לראשון, וכהנ"ל לדעת הטורי אבן וחזון איש.

אך הכא יש לדון לא כך, דהנה באופן דהאין מעבירין קמא היה על מצוה דאורייתא, והאין מעבירין דהשתא הוה על מצוה דרבנן, יש לומר דעשה הדרבנן, וכסברת השאגת אריה (סי' כ"ב) לענין דינא דתדיר ואינו תדיר דתדיר קודם, דאע"פ דהתדיר הוה רק מדרבנן, והאינו תדיר הוה מדאורייתא, מכל מקום אמרינן דתדיר קדים, דהרי לגבי המצוה דאורייתא, הדרבנן לא הוה מצוה כלל והוי כמו שהקדים דבר רשות. [ולגבי המצוה דרבנן אין עדיפות בדאורייתא, דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקון].

ולפי זה נימא דמהדרין דהשתא קדים, דהרי מכיון דהראשון הוה עיקר החיוב והשני אינו אלא מהדרין, אם כן יקדים המהדרין, דלגבי עיקר הנר לא חשיב שהקדים מצוה אלא דבר הרשות.

אך יש לחלק, דדוקא בדרבנן לעומת דאורייתא, אמרינן דהדאורייתא אינו עדיף, משא"כ במהדרין לעומת עיקר החיוב. וצריך תלמוד.

בסייעתא דשמיא לקראת סוף השבוע ייצא לאור הגליון המלא

"שלמים מציון"

דברי תורה בפרשת השבוע בהלכה ובאגדה מתורתו של מורנו ורבנו
הגאון הגדול רבי שלוי בן ציון פלמן זצוק"ל

פרישת מקץ

מרכבת המשנה - באיסור רכיבה על בהמה

"וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו ויקראו לפניו אבדך ונתן אותו על כל ארץ מצרים". (פרק מ"א פסוק מ"ג).

"מרכבת המשנה" היינו שהמרכבה היתה מונחגת על ידי שני סוסים, וזהו לשון "משנה" שפירושו פי שניים. שכל מרכבה בדרך כלל נהוגה על ידי סוס אחד, ובמצרים חידשו מציאות כזו שהמרכבה נהוגה בידי שני סוסים.

והנה בגמרא בשבת (דף קנ"ג ב') מובא לגבי איסור מחמר כלל שנאמר בדיני שבת, והוא "אמר רב פפא כל שבגופו חייב חטאת, בחברו פטור אבל אסור. כל שחברו פטור אבל אסור, בחמורו מותר לכתחילה". ומדובר בגמרא לגבי ההלכה של שנים שעשאוה פטורים, שבמלאכות שבת הכלל הוא שמלאכה כזו שהדרך הוא שאדם אחד לבדו עושה אותה, אם עשאוה שנים פטורים, שכיון שאין הדרך היא ששנים עושים אותה בצורה כזו, ממילא יש בזה מיעוט שהם פטורים. אבל למעשה אסור לעשות כן את המלאכה, שאפילו שהם פטורים מחטאת בכל זאת זה פטור אבל אסור. אבל אם עושה את המלאכה הזו עם בהמתו בצורה כזו של שנים שעשאוה, הרי זה מותר לכתחילה, שההלכה של פטור אבל אסור שנאמרה בשנים שעשאוה, נאמרה דווקא בשני בני אדם שעושים יחדיו את המלאכה, אבל בבהמה אין את ההלכה הזו. וממילא גם מלאכה כמו מחמר שאסור לעשותה עם הבהמה, האיסור נאמר דווקא כשהבהמה עושה את המלאכה לבדה, אבל אם המלאכה נעשית בצורה של "שנים שעשאוה" הרי זה מותר לכתחילה.

ומעתה לגבי האיסור של שביתת בהמתו, שנאסר מהאי טעמא לרכוב על הבהמה, י"ל שאם רוכב על שתי בהמות יחד הרי זה בגדר שנים שעשאוה, שעל זה נאמר הכלל שבבהמתו מותר לכתחילה. שכיון שאת עצם הרכיבה אפשר לעשותה על ידי בהמה אחת, א"כ כשמצרף שתי בהמות יחד ורוכב עליהם, כיון שהצירוף של שתי הבהמות אינו נצרך לגוף הרכיבה, ממילא זה מוגדר בגדר שנים שעשאוה, שעושה את המלאכה על ידי שתי בהמות. ובזה ההלכה היא ששנים שעשאוה בבהמה, הוא מותר לכתחילה.

ולפי זה מיושבת הקושיא איך יוסף הצדיק שקיים את כל התורה כולה, רכב במרכבת המשנה במצרים בראש השנה, הרי זה אסור מדין שביתת בהמתו. משום שהמרכבה היתה "מרכבת המשנה" שהיתה מחוברת לשני סוסים, וממילא נמצא שמלאכת הרכיבה נעשתה על ידי שתי בהמות, והוא בגדר שנים שעשאוה, שבבהמה מותר לכתחילה לעשות את המלאכה בצירוף של שנים שעשאוה. ולכן התורה מדגישה באופן מיוחד וכותבת את סוג המרכבה שרכב עליה שהיתה "מרכבת המשנה".

חי נושא את עצמו ברכיבה על גבי בהמה

אמנם לכאורה יש לעיין בדברי המהרי"ל דיסקין הללו, דהנה מבואר מדבריו שאילו המרכבה שיוסף רכב עליה היתה מונחגת רק על ידי סוס אחד, היה אסור ליוסף לרכב עליה באותו היום שהיה יום טוב של ראש השנה, מדין שביתת בהמתו ומחמר.

ולכאורה יש לדון בזה שאפילו אם יש איסור שביתת בהמתו ומחמר ביום טוב, הרי היה צריך להיות שמותר ליוסף לרכוב במרכבה אפילו אם היתה מונחגת רק על ידי סוס אחד, ולא היה לו בזה לא איסור שביתת בהמתו ולא איסור מחמר.

דהנה בטור בהלכות שבת (סוף סימן ש"ה) כותב "מי שיש לו נער גוי ורוכב על בהמה בשבת כשמוליכים להשקותה, אין צריך למנועו שהרי החי נושא את עצמו וכו'". וכן נפסק בשו"ע (שם סעיף כ"ב). והיינו שהרי מדין שביתת בהמתו אסור לעשות שימוש בבהמה, שגם הבהמה צריכה לשבות, וממילא היה צריך להיות שכאשר הישראל רואה שהנער

ופרש"י, "במרכבת המשנה, השניה למרכבתו, המהלכת אצל שלו".

מבואר ברש"י שהפירוש "מרכבת המשנה" הוא, שהיא המרכבה השניה שהולכת יחד עם מרכבתו של פרעה, שמרכבת המלך היא המרכבה החשובה ביותר, והמרכבה השניה שהולכת יחד עימה היא המרכבה החשובה ביותר במדינה לאחר המלך בעצמו. וממילא כשהוליכו את יוסף במרכבה הזו, זה היה סימן לכולם על גדלותו של יוסף שהמלך העלהו לגדולה יותר מכולם, עד כדי כך שהוא האיש שעומד בדרגה ראשונה שישנה תחת המלך.

בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים

ובספר "חידושי מהרי"ל דיסקין" על התורה, כתב עוד ביאור על ענין "מרכבת המשנה" שהתורה מדגישה שיוסף רכב עליה.

דהנה בגמרא בראש השנה (דף י"ב) איתא, "בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים", שהזמן שבו יצא יוסף מבית האסורים והובא לפני פרעה שיפתור לו את חלמו היה בראש השנה. והנה בפסוק כתוב שמיד לאחר שפתר לפרעה את החלום, והפתרון הוטב בעיניו, מיד אמר פרעה "אין נבון וחכם כמוך, אתה תהיה על ביתי ועל פִּיךְ יִשָּׁק כָּל עַמִּי וְגו'". ובאותו מעמד פרעה הליביש אותו בגדי שש, והרכיבו במרכבת המשנה. ואם כל המעשה הזה היה בראש השנה, א"כ יוצא שיוסף רכב על המרכבה בראש השנה, שהוא יום טוב.

ולכאורה קשה איך הותר לו לרכוב במרכבה ביום טוב, הרי זה אסור מדין שביתת בהמה, שאדם מצווה בשבת ויום טוב על שביתת בהמתו, ונכלל בזה שאסור להשתמש בבהמה, ורכיבה על בהמה מוגדרת כהשתמשות בבהמה, ואסור. ובבית יוסף בהלכות יום טוב (סימן תצ"ה סעיף ג') הביא שבכל בו הביא שתי דעות לגבי שביתת בהמה ומחמר ביום טוב, שיש אוסרים ויש מתירים. ובבית יוסף תמה מהו טעמו של המתיר, הרי כיון שיום טוב הוקש לשבת צריך להיות שכל מה שאסור בשבת, אסור ביום טוב, חוץ מכמה דברים שנזכרו בתלמוד שבוזה שונה יום טוב משבת. אבל כל שאר הדברים שלא הוזכרו בהם חילוק, צריך להיות דדין יום טוב הוא כדין שבת, וממילא כיון שבשבת שביתת בהמתו ומחמר אסור משום "לא תעשה כל מלאכה", צריך להיות שגם ביום טוב יהיה אסור מטעם זה. ומטעם זה נוקט הבית יוסף למעשה ששביתת בהמתו אסורה ביום טוב מדאורייתא, וכתב שהפוסקים סתמו את דבריהם ואמרו שיום טוב שווה לשבת חוץ מהוצאה והבערה וכו', ולא הוציאו את שביתת בהמה ומחמר מתוך הכלל, ומשמע מזה שלגבי זה שווה יום טוב לשבת, והרי זה אסור בשניהם.

וברמ"א בהלכות שבת (סימן רמ"ו סעיף ג'), נוקט כדעות המתירים, שכל איסור שביתת בהמתו נאמרה רק בשבת, וביום טוב אין אדם מצווה על שביתת בהמתו. אבל במגן אברהם (סקי"ב) מביא שבמהרש"ל חולק על הרמ"א וסובר שגם ביום טוב יש איסור שביתת בהמתו, והביא את דברי הבית יוסף, ונוקט שלמעשה יש להחמיר בזה. ובמשנה ברורה (סקי"ט), מביא שגם בביאור הגר"א כותב שהעיקר כדעת מהרש"ל, ואיסור שביתת בהמתו ביום טוב, אסור מדאורייתא כמו בשבת.

ומעתה קשה, יוסף הצדיק שקיים את כל התורה כולה איך הותר לו לרכוב במרכבה שמונחגת על ידי בהמה, הרי יש בזה איסור שביתת בהמה שאסור מן התורה.

איך איסור שביתת בהמתו במרכבת המשנה

אלא כתב במהרי"ל דיסקין, שהתורה מיישבת את הקושיא הזו, במה שאמרה שהמרכבה שרכב עליה היתה "מרכבת המשנה", והפירוש

הגוי רוכב על בהמתו מחובתו למנוע ממנו שלא ירכב, שהרי אסור להשתמש בבהמה. אבל כותב הטור שלמעשה אין צריך למנוע מהגוי לרכב על הבהמה, שכיון שחי נושא את עצמו, ממילא הישיבה שלו על הבהמה אינה מוגדרת כהשתמשות בבהמה, שנחשב הדבר כאילו הוא נושא את עצמו ואין הבהמה נושאת אותו.

ובבית יוסף מביא מהמרדכי שכותב שאע"פ שכל ההלכה שהחי נושא את עצמו היא רק מדאורייתא אבל מדרבנן יש איסור לישא תינוק בשבת, שהוא אסור משום שבות. בכל זאת בבהמה לא גזרו על שבות, ולכן מותר לכתחילה להניח לגוי לרכב על הבהמה ואין בזה שום איסור.

ולפי זה יוצא שמצד איסור שביתת בהמתו אין שום איסור לאדם לרכב על בהמה, שכיון שהאדם הוא חי, הרי חי נושא את עצמו, ואין הרכיבה הזו מוגדרת כהשתמשות בבהמה.

ומעתה מה שיוסף רכב במרכבת המשנה במצרים, אי אפשר לאסור את זה מדין שביתת בהמתו, שכיון שחי נושא את עצמו ממילא רכיבתו במרכבה אינה מוגדרת כהשתמשות בבהמה. וממילא אפילו אם המרכבה היתה מחוברת רק לסוס אחד, היה צריך להיות שמותר ליוסף לכתחילה לרכב עליה.

וכל האיסור שיכול להיות שבגללו אסור ליוסף לרכב במרכבה יכול להיות מצד איסור מחמר, שהבהמה הולכת מחמתו. אבל באמת גם זה אינו נכון שבפשוטו כאשר הרכיבו את יוסף במרכבה, היה אדם אחר שהוליך את הבהמות, יוסף רק ישב במרכבה, ואת מלאכת מחמר עשה גוי אחר שהיה אחראי על הרכבת מרכבת המלך. וא"כ מצד יוסף במה שישב במרכבה לא היה לו איסור מחמר, ומותר לכתחילה לשבת במרכבה הזו ולרכוב.

ומעתה יש לתמוה בזה על המהרי"ל דיסקין שכתב שאילו היתה המרכבה מונהגת על ידי סוס אחד היה אסור ליוסף לרכב עליה, כיון שאותו יום היה ראש השנה, ויש איסור מחמר ושביתת בהמתו. ולכאורה לפי המבואר אין בזה איסור, שאיסור מחמר אין בזה כיון שיוסף אינו מנהיג את הסוס, ואיסור שביתת בהמתו ג"כ אין בזה כיון שחי נושא את עצמו, וצ"ע.

*

דעת הירושלמי שאסור לרכב על בהמה מדין שביתת בהמתו

ונראה דלפי דברי הירושלמי אפשר לקיים את דבריו של המהרי"ל דיסקין, דהנה בהלכה הזו שמותר לתת לנער הגוי לרכב על הבהמה בשבת, ואין בזה איסור של שביתת בהמתו כיון שחי נושא את עצמו, מביא הבית יוסף, שאסור לרכב על בהמה בשבת ויום טוב מדין איסור שביתת בהמתו. [נסובר הירושלמי שאע"פ שחי נושא את עצמו, והיה צריך להיות שהרכיבה על הבהמה אינה מוגדרת כהשתמשות בבהמה, בכל זאת יש איזו סברא שבוזה לא תועיל הסברא של חי נושא את עצמו, והרכיבה על הבהמה תהא מוגדרת כהשתמשות בבהמה שאסור מדין שביתת בהמתו. ועיין בהמשך הדברים את הסברא בזה].

ולסברת הירושלמי מובן מאוד דברי המהרי"ל דיסקין, שמצד הדין צריך להיות כיון שיש איסור לרכב על בהמה מדין שביתת בהמתו, א"כ אין מותר ליוסף לרכב בראש השנה במרכבת המשנה. ועל זה התירוץ הוא שהמרכבה היתה "מרכבת המשנה" שהיו בה שני סוסים, וממילא שני הסוסים הללו נחשבים כשנים שעשאוה, שההלכה שבבהמה מותר לכתחילה לעשות מלאכה ע"י שנים שעשאוה.

מדוע אין בזה פטור חי נושא את עצמו

אבל באמת גם בזה יש לדון, שיתכן שלסברת הירושלמי לא יועיל התירוץ של שנים שעשאוה, אלא האיסור שנסובר הירושלמי שיש ברכיבה על גבי בהמה מדין שביתת בהמתו ישנו אפילו כשזה נעשה בצורה של שנים שעשאוה, ואין בזה את ההתר של שנים שעשאוה שבבהמה הוא מותר לכתחילה.

דהנה בבית יוסף (סק"ח) מביא את דברי הירושלמי, הירושלמי מדבר על המשנה בביצה (דף ל"ז ב'), שמשום שבות רבנן אסור לרכב על גבי בהמה בשבת ויום טוב. (ומדאורייתא אין בזה איסור של שביתת בהמתו, כיון שחי נושא את עצמו, ואין הרכיבה על גבי הבהמה מוגדרת כהשתמשות בבהמה, אבל זה אסור מדרבנן משום שבות). והגמרא מבארת שהטעם שרבנן גזרו בזה איסור שבות, הוא משום "גזירה שמא יחתוך זמורה". ופרש"י, "שמא יחתוך זמורה, להכותה והוי קוצר מן המחומר". והיינו שאם נתיר לרכב על הבהמה, יש חשש שמא בשעת הרכיבה יבוא לקצור זמורה מהעץ כדי להכות את הבהמה שתלך יותר

מהר. ומשום החשש הזה אסור חכמים לרכב על גבי בהמה.

והנה טעם זה "גזירה שמא יחתוך זמורה" זהו דעת הבבלי, אבל בירושלמי בביצה (פרק ה' הלכה ב') כתב טעם אחר, "מפני שהוא מצווה על שביתת בהמה כמוהו". מבואר בירושלמי שהאיסור לרכוב על בהמה בשבת ויום טוב הוא מדין שביתת בהמתו. וזהו מה שהביא הבית יוסף שלפי הירושלמי הזה שמדין שביתת בהמתו אסור לאדם לרכב על גבי בהמה, א"כ צריך להיות שאם רואה גוי רוכב על בהמתו הרי הוא חייב למנוע ממנו לרכב עליה, מדין שביתת בהמתו.

אבל בבית יוסף תמה על דברי הירושלמי, איך יתכן לומר שאסור לאדם לרכב על בהמה מדין שביתת בהמתו, הלא קיימא לן שהחי נושא את עצמו, וממילא כאשר אדם רוכב על בהמה אין זה נחשב כהשתמשות בבהמה כלל וכלל, ואיך יתכן להכלילו בכלל איסור שביתת בהמתו.

ולכאורה יש להבין את קושיית הבית יוסף על הירושלמי, הרי במשנה בביצה לא מדובר על איסור דאורייתא, שהרי מפורש במשנה שהאיסור לרכב על בהמה בשבת ויום טוב הוא רק משום שבות, שזהו איסור דרבנן. וא"כ מה שהירושלמי אומר שזה אסור מדין שביתת בהמתו, אין הכוונה לאיסור דאורייתא של שביתת בהמתו, אלא הכוונה רק לאיסור דרבנן, שמשום שביתת בהמתו גזרו רבנן ואמרו שאסור לרכב על בהמה. והיינו שמדאורייתא באמת אין איסור לרכב על בהמה, משום שהחי נושא את עצמו, ואין זה מוגדר כהשתמשות בבהמה, אלא רבנן גזרו גזירה חדשה משום שבות, וקבעו שמדרבנן רכיבה על הבהמה מוגדרת כהשתמשות בבהמה, והרי זה אסור מדרבנן משום שביתת בהמתו.

ולפי זה לא מובן מה הקשה הבית יוסף על הירושלמי שאיך יתכן לאסור לרכב על בהמה מדין שביתת בהמתו, הרי חי נושא את עצמו, הלא באמת מדאורייתא חי נושא את עצמו ומה שהירושלמי כותב שהאיסור הוא מדרבנן. והרי רבנן אסור לישא תינוק בשבת אפילו שחי נושא את עצמו, משום שרבנן קבעו ואמרו שמדרבנן נשיאת תינוק מוגדרת כמשא. וכל ההלכה שחי נושא את עצמו היא מדאורייתא, אבל רבנן גזרו שזה יחשב למשא, וממילא כשם שאסור מדרבנן לישא תינוק בשבת, כך אסור לרכב על בהמה שזה נחשב מדרבנן כמשאוי על הבהמה, וממילא מדרבנן יש בזה איסור שביתת בהמתו.

ונראה לומר שהבית יוסף נקט בפשיטות שלא מסתבר שרבנן יגזרו לאסור דבר משום שבות בבהמה, שאם מדאורייתא ההלכה היא שהחי נושא את עצמו, לא יתכן שרבנן יגזרו ואמרו שמשום שבות זה אסור בבהמה. שכל הגזירה משום שבות שייכת דווקא באדם, שמשום שבות יש לאסור לאדם לישא תינוק ולהחשיבו כמשא, אבל כלפי בהמה לא גזורים כאלו גזירות, ואין גזירת שבות באיסור שביתת בהמתו, שהוא איסור שחל רק כלפי בהמה.

וממילא אם אין גזירת שבות בבהמה, קשה מאוד איך הירושלמי אומר שאסור לרכב על בהמה מדין איסור שביתת בהמתו, הרי כיון שקיימא לן שהחי נושא את עצמו, צריך להיות שלא יהיה איסור לרכב על בהמה מדין שבות.

הבהמה מצטערת ברכיבתו

וכתב הבית יוסף ליישב את דברי הירושלמי, "ושמא יש לומר שאע"פ שאינו מצווה על רכיבתו על גבי בהמה, מכל מקום כיון שהבהמה מצטערת ברכיבתו עליה הרי הוא עובר על שביתת בהמתו".

מבואר בבית יוסף שהטעם שרבנן גזרו שאסור לרכב על הבהמה משום שביתת בהמתו, הוא מכיון שהבהמה מצטערת ברכיבתו, וצער הבהמה זה סיבה לאסור רכיבה על הבהמה.

ובפשוטו הביאור שבאמת מצד הדין כיון שחי נושא את עצמו ממילא הרכיבה על הבהמה אינה מוגדרת כהשתמשות בבהמה, וממילא אין בזה איסור שביתת בהמתו. ומה שנסובר הירושלמי שרבנן אסרו רכיבה על בהמה משום שביתת בהמתו, אינו מצד שהרכיבה על הבהמה מצד עצמה מוגדרת כהשתמשות בבהמה, אלא מדין אחר מדין צער הבהמה, שכיון שיש לבהמה צער ברכיבה עליה לכן רבנן גזרו גזירה חדשה וקבעו שאסור לרכב על בהמה. ואיסור שביתת בהמתו שכתב הירושלמי אין הכוונה בזה לאיסור שביתת בהמתו הרגיל, שמצד זה האיסור הוא דווקא כשמשתמש בבהמה וכאן הרכיבה אינה מוגדרת כמעשה שימוש בבהמה. אלא הוא איסור חדש שרבנן קבעו שכיון שהרכיבה מצערת את הבהמה, ממילא בשבת ויום טוב צריך להשבית את הבהמה ולא לעשות בה מעשים שגורמים לה צער.

איך יש בזה התר של שנים שעשאוה

אמנם אם זה הביאור, א"כ תמוה מאוד דברי המהרי"ל דיסקין, שכתב

שהטעם לגזירה הזו אין זה משום שגזרו על שביתה בבהמה, אלא מדין צער הבהמה שכיון שהבהמה מצטערת ברכיבתו עליה לכן גזרו ואמרו שכזה דבר מוגדר כמשא על הבהמה. וממילא אם זה נחשב כמשא יש בזה איסור "שביתת בהמתו".

ומעתה אם האיסור הוא שביתת בהמתו הרגיל, א"כ גדר האיסור הוא כדין כל מלאכת שבת, וממילא אם במלאכות שבת הכלל הוא ששנים שעשאוה פטורים, שאין זה מוגדר כמלאכה, ולכן בבהמה זה מותר לכתחילה, א"כ גם כאן לענין רכיבה על גבי הבהמה שהאיסור מדין השתמשות בבהמה י"ל שאם ההשתמשות היא בגדר שנים שעשאוה אין בזה גדר השתמשות, ואינו נחשב בגדר משאוי על הבהמה, וצריך להיות שהוא מותר לכתחילה.

ולפי זה מובנים מאוד דברי המהרי"ל דסקין, שמרכבה שמונהגת על ידי שני סוסים אין בזה איסור של "שביתת בהמתו" כלפי זה שמותר לאדם לרכב על המרכב ההוא, שכיון שמלאכת המשא ביחס לאדם נעשית על ידי שני הסוסים יחד, ממילא אין זה מוגדר כמלאכה ביחס לבהמה. ולכן הותר ליוסף לרכב ב"מרכבת המשנה" במצרים, כיון שהיא היתה מונהגת על ידי שני סוסים שאין בזה איסור "שביתת בהמתו".

*

משום כבוד מלכות הותר ליוסף לרכב

והנה כל הדברים הללו שיש איסור מדרבנן לרכב על בהמה מדין שביתת בהמתו, הם רק לדעת הירושלמי, אבל לדעת הבבלי מדין שביתת בהמתו אין איסור לרכב על הבהמה, שהחי נושא את עצמו ואין הרכיבה מוגדרת כהשתמשות וכמשא על גבי הבהמה. ורבנן לא גזרו על שביתת דרבנן בבהמה, ולכן אפילו מדרבנן אין איסור מצד שביתת בהמתו לרכב על הבהמה.

ומה שכתוב במשנה בכיצה שמשום שבות אין רוכבים על הבהמה בשבת ויום טוב, איתא בגמרא בכיצה שהאיסור הוא מדין אחר, שיש בזה גזירת דרבנן שמא יחתוך זמורה בעת רכיבתו על הבהמה, וזהו איסור וגזירה חדשה שאיננה שייכת כלל לדין שביתת בהמתו.

ולכאורה לפי זה אין הבדל בין רוכב על הבהמה אם יושב על הבהמה או על מרכבה שמחוברת לבהמה, שבשניהם יש איסור מחשש שמא יבוא לחתוך זמורה. וכן מפורש ברמ"א בהלכות שבת (סימן ש"ה סעיף י"ח) שכתב "ואסור לישב על קרון שהאינו יהודי מנהיגו בשבת, משום שמשמש בבהמה, גם שלא יחתוך זמורה".

וכן לפי זה אין הבדל בין אם המרכבה מחוברת לסוס אחד או לשנים, שלא שייך בזה את הפטור של שנים שעשאוה, שזה שייך רק בדיני מלאכות שבת, אבל כאן שזה לא אסור מצד דיני וגדרי מלאכה, אלא נאסר מדין החשש שמא יבוא לחתוך זמורה, הרי בזה אין חילוק בין בהמה אחת לשתיים, אלא בשניהם יש לנו לאסור מצד החשש הזה שמא יבוא לחתוך זמורה.

ומעתה יש להקשות איך הותר ליוסף לרכב במרכבת המשנה, הרי לכל הפחות יש לו בזה איסור דרבנן משום שבות, שאסור משום שמא יבוא לחתוך זמורה.

וצריך לומר לדברי הבבלי שיוסף משום כבוד מלכות סבר שיש להתיר בזה איסורי דרבנן, ולכן התיר לעצמו לרכב במרכבה הזו.

שבאיסור הזה שאסור לרכב על הבהמה אם הרכיבה תהא על ידי שתי בהמות יחד, יהיה בזה הפטור של שנים שעשאוה, ויהיה מותר לכתחילה לרכב על קרון שמונהג על ידי שתי בהמות.

ולכאורה הסברה הזו שבשנים שעשאוה פטור, ובבהמה מותר לכתחילה לעשות מלאכה בצורה של שנים שעשאוה, זה שייך דווקא כאשר האיסור הוא בגדרי מלאכות שבת, שכזה אנו אומרים שדיני מלאכות שבת נאמרו דווקא ביחיד ולא בשנים שעשאוה, ולכן אם נעשתה המלאכה על ידי שנים פטור, ואם נעשה על ידי שתי בהמות זה מותר לכתחילה.

וממילא לענין איסור "שביתת בהמתו" שנאמר בתורה שאסור להשתמש בבהמה, בזה שייך לומר שהאיסור הוא דווקא כשעושה את השימוש והמלאכה בבהמה אחת לבד, אבל כשעושה את זה בשתי בהמות יחד, על זה לא נאמר האיסור של השתמשות בבהמה, ומותר לכתחילה לעשות כן.

אבל אם האיסור אינו איסור "שביתת בהמתו" הרגיל, שהמעשה שעושה בבהמה אינו מוגדר כהשתמשות בבהמה כלל וכלל, אלא רבנן גזרו שאסור לעשותו משום צער הבהמה, א"כ בזה אין שום חילוק בין אם עושה כן על ידי בהמה אחת או שתי בהמות, שבכל אופנים אם המעשה הזה הוא מעשה שאמור לגרום צער לבהמה צריך להיות שגזירת דרבנן קיימת בזה ואסור לעשותו.

וממילא אם ההבנה בבית יוסף שאיסור "שביתת בהמתו" שכותב הירושלמי אינו איסור מצד השתמשות בבהמה, אלא הוא איסור חדש שקבעו חכמים מצד צער הבהמה, א"כ אין האיסור הזה בגדרי איסורי מלאכות שבת, אלא הוא איסור בפני עצמו בכל מקום שיש צער לבהמה, וצריך להיות שאיסור זה נוהג בין בבהמה אחת ובין בשתי בהמות, ואין בזה את הפטור של שנים שעשאוה.

וא"כ דברי המהרי"ל דסקין שמותר לרכב על מרכבה שנהוגה בידי שני סוסים תמוהים ביותר, איזה הותר יש בזה, הרי האיסור בזה הוא איסור חדש מצד צער הבהמה, ובוהו אין חילוק בין סוס אחד לשנים, ובכל גווני כיון שיש צער לבהמה הרי זה צריך להיות אסור.

צער בהמה הוא סיבה לגזור איסור שביתת בהמתו

ונראה לומר שכוונת הבית יוסף היא באופן אחר, שבאמת איסור "שביתת בהמתו" שכותב הירושלמי שיש ברכיבה על גבי בהמה, מדובר על איסור השתמשות בבהמה, שזה דבר האסור מצד דיני וגדרי "שביתת בהמתו". אלא שמצד הדין היינו צריכים לומר שכיון שחי נושא את עצמו, ממילא רכיבת אדם על גבי בהמה אינה מוגדרת כהשתמשות בבהמה, וממילא אינו נכלל בכלל האיסור הזה. ולומר שרבנן גזרו ואמרו שרכיבת אדם מוגדרת כמשא וממילא זה נקרא כהשתמשות בבהמה, זה לא מסתבר כיון שאין סברא שרבנן יגזרו איסור שאסור משום שבות בבהמה. אבל סובר הירושלמי שכל זה בסתם איסור שביתה, שכזה הסברה היא שרבנן לא גזרו על שביתה בבהמה, אבל ברכיבה על גבי הבהמה כיון שיש צער לבהמה הרי משום צער הבהמה קבעו רבנן שזה מוגדר כהשתמשות בבהמה, וכנשיאת משא, וממילא זה אסור מדין האיסור הכללי של "שביתת בהמתו". והיינו שהאיסור הוא איסור שביתת בהמתו הרגיל, שהרכיבה מוגדרת כמשא על הבהמה, אלא

אשריו לאדם שיסורים באים עליו מן התורה

"וא-ל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין, ואני כאשר שכלתי שכלתי". (פרק מ"ג פסוק י"ד).

היסורים מוכרחים לאדם

ובביאור הדבר כתב בספר "ברכת פרץ" למרן הסטייפלר, הגרי"י קנייבסקי זצ"ל, "הכלל דהיסורים מוכרחים הם לאדם, הן למען כפרת עוונותיו, והן למען השגת התורה והעולם הבא. אבל צריך לדעת שאין הם נשלחים אל האדם במידה מרובה ושלא בדקדוק, אלא הם בדקדוק עצום מאוד. ומבואר במסכת ערכין (דף ט"ז ב') שאפילו הושיט ידו לקחת שלשה מטבעות, ועלו בידו שנים, נחשב זה בכלל יסורים מה שיצטרך לטרוח ולהושיט ידו עוד הפעם לקחת עוד מטבע. ובגמרא בעבודה זרה (דף נ"ה א') אמרו על הפסוק "וחליים ורעים וגאמנים", שהמה רעים בשליחותם, וגאמנים בשבועתם שמשביעין אותם שיצאו בשעה פלונית, ולא ישהו אפילו רגע אחת יותר. ובגמרא בחולין (דף ז')

ובמדרש (רבה, פרשה צ"ב אות א') מבאר שיעקב אבינו כשאמר "וא-ל ש-די יתן לכם רחמים לפני האיש וגו'", הוא ביקש בזה בקשה מהקב"ה שיאמר ליסוריו די. וכתב, "כך אמר יעקב מי שעתידי לומר ליסורים די, הוא יאמר ליסורי די, שנאמר וא-ל ש-די יתן לכם רחמים לפני האיש וגו'".

עוד כתב במדרש, "אמר ליה רבי אלכסנדר, אין לך אדם בלא יסורים אשריו לאדם שיסורים באים עליו מן התורה, שנאמר ומתורתך תלמדנו". שבפסוק ומתורתך תלמדנו, נאמר "אשרי הגבר אשר תיסורנו קה ומתורתך תלמדנו", ומפרש המדרש שכוונת הפסוק הוא לומר שאשרי הגבר שהקב"ה מייסרו מן התורה.

מבואר בדברי המדרש שהנהגת העולם היא, שכל אדם מוכרח שיעברו עליו יסורים בעולם, ואין לך אדם שאין לו יסורים.

ואינו רוצה לסובלם כלל. אך כאשר יבוא לעולם הגמול ושם יקבל הרבה שכר תחת כל שעה ושעה של יסורים שסבל בעולם הזה, יחשוב האדם אז בנפשו הלוואי הייתי סובל אז יסורים ביותר, כי עתה היה לי הרבה יותר עונג נצחי על ידי זה".

עמל התורה מנכה מחשבון היסורים הקצובים

ומעתה לפי הדברים הללו, כתב ב"ברכת פרץ" לבאר לפי זה את דברי המדרש "אשרי לאדם שיסורים באים עליו מן התורה", וכתב "וכיון שהיסורים נשלחים במדה ובמשורה מדוייקת מאוד, רק לפי המוכרח לו, ולפי מה שהוא בלא תוספות משהו, א"כ וודאי שהיסורים שיש לאדם על יד עסק התורה והמצוות, במה שמתייגע בלימוד התורה ומנדד שינה מעיניו, וכן כשיגע בעסק קיום המצוות בגופו או בממונו, וודאי שכל אלו היסורים נלקחים בבית דין של מעלה בחשבון היסורים שלו, ומנכים בערכם יסורים אחרים שהיו מזומנים לבוא עליו. ונמצא שביסורים וטורח שבא לאדם בעסק וקיום התורה והמצוות, לא נוסף לו יסורים אפילו משהו, כי תחת זה ינוכה לו ממה שהיה ראוי לבוא עליו בלאו הכי. ועוד הם ריווח עצום ורב שאין לתאר ולהשיג כלל, וכמו שאמרו חז"ל יפה אחד בצער ממאה שלא בצער, ושנינו לפום צערא אגרא. וזהו מה שאמרו במדרש אין לך אדם שאין לו יסורין אשרי מי שיסורים מן התורה", ע"כ עקרי דבריו, וע"ש שהרחיב בזה.

מבואר בדבריו שהיגיעה והעמל שאדם עמל בתורה ובמצוות הם נחשבים לאדם בבחינת יסורים, ובעבור זה לא נותנים לו יסורים אחרים בעולם הזה. וממילא מלבד מה שהיגיעה והעמל מזכים לאדם מעלות עליונות ושכר גדול ועצום, עוד הוא זוכה בזה שינוכו לו מהחשבון של היסורים בעולם הזה. ולכן אמרו במדרש "אשרי לאדם שיסורים באים עליו מן התורה", שבזה הוא זוכה להסיר מעליו יסורים אחרים קשים ורעים.

ב' אמרו, אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה. הרי שכל פרט מהיסורים באים על ידי פסק דין מיוחד מבית דין של מעלה".

ובספר "שיחות החפץ חיים", הביא מדברי הגר"א על התועלת ביסורים שבזכות זה זוכים להנצל מעונשי הגיהנום הנוראים. וכתב (עמוד קל"ב) מדברי החפץ חיים שסיפר, "מעשה באחד שהיה מהיושבים לפני הגר"א מוויילנא זצ"ל, ושמע ממנו פעם אחת שאין לנו ציור בעונשי הגיהנום אפילו על עבירה קלה, וכל המדברים בענין זה כמו בעל ראשית חכמה וחבריו, לא ציירו רק כטיפה מן הים נגד אמתות הענין. וכאשר שמע זאת מהגר"א התעצב אל לבו עד שנפל למשכב, ובא הגר"א לבקרו ושאל לו על מחלתו, וסיפר לו כל הענין. אמר לו הגר"א, הדברים שאמרת אמיתיים הם, אבל יש ספר חשבונות מכל אדם נגד מה שעבר על רצון קונו בכל יום, ולעומתו מה שסבל בזה העולם, כי הצער שסובלים בזה העולם עולה לחשבון גדול, וממילא כבר חלק הכי גדול מנכים על ידי הצרות שסבל בזה העולם, ועל ידי זה יתקטן החשבון".

עוד כתב (עמוד ח' אות כ"ח) "שמעתי פעמים שאמר בשם הגר"א מוויילנא, אלולי היסורים בזה העולם לא מצאנו ידינו ורגלנו בעולם הבא".

מבואר בכל זה שיש מעלה גדולה ועצומה ביסורים שבאים על האדם בעולם הזה, שזה מה שמצילו מהדין הגדול והנורא שבעולם הבא, ואפילו יסורים קלים ומועטים מצטרפים לחשבון גדול.

ובספר "חפץ חיים על התורה" בפרשת האזינו (עמוד רפ"ו) מאריך במעלת היסורים בעולם הזה ומביא על זה משל בשם המגיד מישירים מוויילנא, וע"ש בכל אריכות דבריו, ובסוף כתב "כן הדבר ממש בעוד שהאדם מקבל היסורים בעולם הזה, הוא דואג ומצטער על זה מאוד,

בדרכה של תורה

הגאון האדיר רבי פנחס שרייבר זצ"ל – נלב"ע ד' בטבת תש"ע

ילד הנס.

הרב פונה אל הילד בחיוך, ושואלו "בן כמה אתה". הילד משיב מיד "בן תשע".

הרב ממשיך ושואל, "אתה יודע למה נפצעת?". הילד משיב את התשובה שכבר רבים הספיקו להחזיר לו, "כי לא נוהרתי בכביש".

הרב מסובב את ראשו בתנועת ביטול כאומר "לא", כאילו שמע כאן תשובה שלא ממין השאלה, ומיד אמר "זה כי ילד בן תשע רוכב על אופניים במקום לשבת וללמוד..."

בקשת החכמה

מהיום הראשון שבו הקים מרן הרב מפוניבז', הגרי"ש כהנמן זצ"ל, את הקרייה בעיר אשדוד, הוא בחר בתלמידו חביבו הגר"פ שיעמוד בראש העם כמרא דאתרא, להורות לעם את הדרך בה ילכו ולהפריח את רוח התורה והקדושה במקום.

וכאשר זכו להקים במקום תלמוד תורה, היה הרב הגר"פ עובר בכל שבוע בין הכיתות לבחון את הילדים, לראות את התקדמותם בלימוד, ולאחר מכן היה מעביר להנהלה את התרשמותו מהתקדמות הכיתה בכלל ומכל תלמיד בפרט, כדי ללבן עמם כיצד להמשיך בחינוכם בדרך כזו או אחרת.

באחת מהשבתות בהם שבת באשדוד, כאשר ניגשו המתפללים לאחר התפילה אל הרב בברכת "גוט שבת", סימן הרב לאחד מחשובי המתפללים שברצונו לומר לו דבר מה, וכשהתקרב בפליאה לשמוע במה הענין, אמר לו הגר"פ בחיוך ובמילים קצרות "רציתי לומר לך שאני מאוד מרוצה מבנך הגדול, בהתקדמותו בלימודים, ואני מאחל לך הרבה נחת ממנו". וסיים את דבריו הקצרים.

מה עמד מאחורי אותם דברים, הגר"פ הבחין שכאשר בא לבחון בתלמוד תורה, הרי הילד המדובר מלבד מה שהוא בעצמו שולט בחומר היטב ועונה תשובות טובות על השאלות שנשאל, הרי מקשיב היטב גם לשאלות ששואלים את הילדים האחרים, ובעיקר גם לתשובותיהם. דבר זה מראה כי שאיפתו של הילד היא לגדול ולצמוח, ואם האב ידע זאת ויעודדו לזה יש לו עתיד שיצלח.

רבים הם העובדות מהגאון האדיר רבי פנחס שרייבר זצ"ל, אשר התורה כולה היתה פרוסה לפניו, ומאירה את דרכו כשמש בצהרים. חיוו היו חיי תורה ועבודה בכל המישורים ובכל התחומים, לא מצאו אדם יושב ובטל אלא יושב ושונה, בכל שעה ובכל זמן עונג התורה היה העונג שגבר ודחה את כל הענינים אחרים.

נביא כמה עובדות מהגאון זצ"ל ללמוד וללמד מהי דרכה של תורה.

עד שתחטפנו שינה

מעשה בבחור שניגש אל הגר"פ בשאלה, מהי הדרך שבה יוכל לעלות ולהתעלות להיות גדול בישראל, הרי כידוע מושגי הגדלות של גדולי ישראל הם שונים לגמרי מהמון העם, לימודם וכל מעשיהם נעשה בגדלות האמיתית שקנו לעצמם בתורה ובעבודה, א"כ בוודאי יש איזו דרך בה אפשר ללכת בעקבותיהם לעלות לדרגות של גדלות ללא קץ, ועתה שאלתו מהי הדרך בה ילך ויתעלה.

הגר"פ השיב לו מיד, "כדי לצמוח אדם גדול ישנה רק דרך אחת, ללמוד וללמוד עד שתחטפנו שינה". והמשיך ואמר לבחור, "תדע לך אין דרך אחרת, זו הדרך היחידה, תלמד עד שפשוט תחטף שינה על הגמרא, אם תעשה כך יש מקום שתזכה לצמוח לאדם גדול".

הבחור נחרד, הוא לא שיער לשמוע דרך כזו קשה, ובתדהמה שאל, "האם אין הנחות, אי אפשר להקל קצת ללכת לישון מעט קודם שתחטפנו שינה". הגר"פ משיב בחיוך, "אם אתה רוצה להקל במעט בוודאי שיש מקום להקל – אבל אדם גדול כבר לא צומחים, להיות אדם גדול זו הדרך, ואין דרך אחרת".

ילד הנס

אחד מילדי אשדוד רכב על אופניו בכביש, ורכב שנסע בסמוך אליו פגע בו ונפצע קשה. בתחילה היה חשש גדול לחייו הילד היה ללא הכרה עם פציעות קשות, אבל לאט לאט בזכות תפילת רבים הילד התעורר ושב לעצמו ולהכרתו והחלים מפציעותיו.

כאשר הילד כבר זכה ללכת בכוחות עצמו והגיע לתפילה בבית הכנסת, הביאו אביו בשבת לאחר התפילה לפני המרא דאתרא הגר"פ, שיברך את

יחי ראובן

מתוך הספר "יחי ראובן" מאוצרותיו של הגאון הצדיק רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

מי לימד את יוסף לדבר לפני פרעה?

וַיְרִיעֵהוּ מִן חֲבוּר וַיַּגִּדְהוּ וַיַּחֲלֵף שְׂמֹלָתוֹ וַיָּבֵא אֶל פַּרְעֹה (מא, יז)

חז"ל אומרים כי בלילה לפני שיצא יוסף מן הבור, בא מלאך ולימד אותו שבעים לשון. הרי יוסף דיבר רק לשון הקודש ופרעה אינו יודע לשון הקודש, לכן לימד אותו המלאך שבעים לשון.

הראש אינו תופס זאת, כיצד ניתן ללמוד שבעים לשון בלילה אחד, אבל לדברי רבותינו הוסיפו ליוסף את השם 'הוסף' בשל כך.

כך לשון המדרש (במדבר רבה יד ה): "בא גבריאל והוסיף לו אות אחת על שמו משמו של הקב"ה ולימדו שבעים לשון, שנאמר (תהלים פא): 'עדות ביהוסיף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע', שאילולי כך לא היו המצריים מקבלים את יוסף לשלוט עליהם".

לפרעה היה כסא עם שבעים מדרגות וכל מי שידע שפה נוספת יכול היה לעלות עוד מדרגה. והנה מגיע יוסף ועולה מדרגה אחר מדרגה. עוד שפה ועוד שפה עד שהוא מגיע למעלה. ממש ליד פרעה, והנה הוא יודע שפה נוספת שפרעה אינו יודע. ומדוע באמת צריך היה יוסף לדעת שבעים לשון? מה היה קורה אם היה יודע פחות לשונות? אבל הקב"ה כבר מכין את קבורתו של יעקב אבינו. פרעה לא היה מסכים שיעקב אבינו ייקבר בארץ ישראל, לולי היה יוסף נשבע לו שלא יגלה לאומה המצרית שהוא יודע יותר לשונות מפרעה.

ואז, כאשר מגיע יוסף לבקש מפרעה שיאפשר לו לקבור את אביו בארץ ישראל, הוא אומר לו: "אבי השביעני". אני נשבעתי לאבא שאקבור אותו במערת המכפלה. ואם תבקש ממני להפך את השבועה שנשבעתי לאבי, אני גם אפר את השבועה שנשבעתי לך, שלא לספר כי יש לשון שאינך יודע אותה.

היה ראש הממשלה הראשון שר", מלך קשה כהמן. הוא חוקק אז חוק המחייב את כל הבנות להתגייס לצבא. היה מאבק קשה באותם ימים ובעיצומו של המאבק, הוא הביע את רצונו להיפגש עם החזון איש. כאשר שאלו את החזון איש אם הוא מסכים לפגישה, הוא השיב כי דלתו פתוחה לכולם ומי שרוצה לבוא יכול לבוא.

כמה ימים קודם לכן, החלו להגיע לחזון איש כמה וכמה אנשים משלנו, שומרי תורה ומצוות, אישי ציבור כדי ליעץ לו כיצד לדבר עם אותו ראש ממשלה. הם אמרו לחזון איש: ראש הממשלה מדבר בלשון 'דיפלומטית', ולכן צריך לדבר איתו באותו לשון. החזון איש הרי אינו יודע לדבר 'דיפלומטי', לכן הם ביקשו לתת עצות לחזון איש, מה להשיב לו אם הוא ישאל כך או יאמר כך. ובגט עסקן פלוני וחבר כנסת אלמוני, ועוד אחד ועוד אחד. ותוך כדי כך נכנסה אשה אחת לחזון איש ואמרה לו: שמעתי שראש הממשלה אמור להיות פה מחה יש לי קיסוק ברחוב רוטשילד בתל-אביב ומס הכנסה עושים לו צרות, אני מבקשת מהרב שיבקש מראש הממשלה שידאג שמש הכנסה ירדו מהקיסוק שלי...

כאשר היא סיימה את דבריה ויצאה אמר החזון איש לסובבים אותו: מכל האנשים שבאו לכאן, היא היחידה שדברה לעניין...

רוצים ללמד את החזון איש כיצד לדבר 'דיפלומטית'. גם יוסף שנפגש עם פרעה, היה צריך לדבר 'דיפלומטית', אבל בא מלאך ולימד אותו שבעים לשון. לא צריך לדאוג לו. הוא יודע לבד מה לומר ומה להשיב...

כוחה של נגיעה אישית

וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל יוֹסֵף אֲתָרִי הַיּוֹדֵעַ אֲלֵכֶם אוֹתָהּ אֵת כָּל זֶאת אֲנִי בָּבוֹן וְתַכְסֵּם קְמוּהָ. אֲתָהּ תִּהְיֶה עָלַי בְּיָמֵי וְעַל פִּיךָ יִשָּׁק כָּל עַמִּי (מא, לט-מ)

רבי דוד פוברסקי זצ"ל, ראש ישיבת פוניבז', עורר נקודה נפלאה.

בפרשת שמות, על הפסוק "ויקם מלך חדש על מצרים" ישנה מחלוקת בין רב ושמואל האם הכוונה שקם מלך חדש כפשותו, או שבאמת היה זה אותו פרעה, רק שנתחדשו גזרותיו.

ואם אכן זהו אותו פרעה, רק שנתחדשו גזרותיו, צריך להבין איך יתכן שכשבאים משה ואהרן לבקש ממנו לשלח את עם ישראל, והוא רואה

לנגד עיניו ניסים ונפלאות - אין לכך כל השפעה עליו. הוא אינו מתפעל מהנסים ומסרב להיענות לבקשתם. ואילו כאן, בגלל פתחון של חלום אחד - נותן פרעה ליוסף את השליטה על כל ארץ מצרים. הלא ממש דבר פלא הוא!

אמנם - אומר רבי דוד זצ"ל - לאמתו של דבר ישנו הבדל של יום ולילה בין שני המקרים: כאן, בפרשתנו, לא מדרש מפרעה להקריב מאומה, שהרי "רק הכסא אגדל ממך", הוא נשאר יושב על כסאו, ומה אכפת לו שאדם חכם ומוצלח, אשר רוח אלוקים בו, ימשול על מצרים ויפריח אותה "כגן ה' כארץ מצרים". אדרבה, יקדם יוסף את ממלכתו והוא, פרעה, יהנה מפירות ההצלחה.

לעומת זאת בפרשת שמות, משה ואהרן ביקשו ממנו לשלח את ה"יידאלאן", ופירוש הדבר לשחרר מיליוני עבדים שעבדוהו חנם אין כסף. כאן יש לו נגיעה אישית, הוא צריך לשלם מכיסו על שחרורם של בני ישראל... זה כבר קשה, וגם אם יראה אותות ומופתים - לא יסכים.

כל זמן שהוא לא צריך לשלם - מה אכפת לו שבחור ועבד ינהלו את מצרים. סוף כל סוף לו עצמו תצא רק טובה מכך. במקום שיש נגיעה - זה כבר משהו אחר...

מספרים על מציל שעמד על יד הים וראה אדם שעומד לטבוע, נקלע למערבולת קשה ונאבק בכל כוחו בגלים הסוערים. קפץ המציל לים ושחה במהירות לעברו. כשהגיע בסמוך אליו צעק: "תן ידו" אבל הלה לא זז, ממשיך להיאבק לבד בגלים. שוב צעק: "תן יד, זה הרגע האחרון!" ואין תגובה.

אמר לו מישוה: "אל תצעק 'תן יד', תצעק לו 'קח יד'!"
צעק - והלא הושיט את ידו... לקבל - הוא היה מוכן, לתת - לא!...
זו בדיחה, אבל בדיחה מרה.

מנשה "מצא" את הגביע שהניח בעצמו

וַיַּחֲפֹשׂ בְּגָדוֹ הַחֹל וַיִּבְקֹטֵן בְּלֵב וַיִּמְצָא הַגָּבִיעַ בְּאַמְתַּחַת בְּגָדוֹ (מא, יט)

אומר לכם חידוש יפה, שתלמידי החכמים ייהנו ממנו מאוד. חידוש אמיתי. הגמרא במסכת פסחים (ז ע"ב) שואלת: "מנא הני מילי?" - מהיכן יודעים שבדיקת חמץ נעשית לאור הנר?

ומשיבה: "אמר רב חסדא: למדנו מציאה ממציאה, ומציאה מחיפוש, וחיפוש מחיפוש, וחיפוש מנרות, ונרות מנר. מציאה ממציאה - כתיב הכא 'שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם', וכתיב התם 'ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא'. ומציאה מחיפוש ידידה, וחיפוש מנרות - דכתיב: 'בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות', ונרות מנר, דכתיב: 'נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן'."

שואל המהרש"א (שם), מדוע לא הביאה הגמרא את הנאמר קודם לכן, בפרשת ויצא (בראשית לא, לה): "וַיַּחֲפֹשׂ וְלֹא מָצָא אֶת הַתְּרָפִים", הלא גם שם מוזכרים חיפוש ומציאה!

הטעמינו רב זצ"ל סיפר, שהיה פעם בעיר קראקא ופגש שם שען זקן, שאמר לו פשט יפה בגמרא הזו:

הרמ"א בהלכות פסח (סי' תלב) כותב: "נוהגים להניח פתיתי חמץ במקום שימצאם הבודק, כדי שלא יהא ברכתו לבטלה", ואת הפתיתים הללו יכול להניח אפילו הבודק בעצמו.

שואלים האחרונים: מה מתאים לומר על זה בדיקת חמץ, אם הוא עצמו מניח את הפתיתים ומחפש, איזו בדיקת חמץ היא זו? כלום זה נקרא ש"מצא" חמץ?

השיב השען הדקן: מהיכן לומדים בדיקת חמץ? מ"ויחפש... וימצא הגביע". ומי מצא את הגביע? - מנשה, שהוא עצמו הטמינו שם... הרי שמתאים לומר "וימצא" על דבר שהמחפש עצמו הניחו שם.

לפי זה מובן היטב מדוע לא הביאה הגמרא הוכחה מ"ויחפש ולא מצא את התרפים", כי שם לכן באמת חיפש, לא הוא עצמו הניח שם את התרפים...

ירא אלקים - בכל המצבים

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יוֹסֵף... אֵת הָאֱלֹקִים אֲנִי יָרָא (מב, יח)

אמרו חז"ל במדרש (במדבר רבה כב, א): "את ה' אלקיך תירא" (דברים ו), שתהא כאותן שנקראו יראי אלקים... ויוסף, דכתיב: 'את האלקים אני ירא'.

מה המיוחד ביראתו של יוסף, עד שחז"ל מביאים אותו כדוגמא של יראת שמים?

יש על זה פשט מתוק: ירא שמים אמיתי הוא זה הירא את ה' לא רק כשהכל הולך אצלו למישרין, אלא בכל המצבים, גם כשלא כל כך טוב, גם כשקשה - הוא נשאר שלם ביראתו.

במדרש (ילקוט יחזקאל רמז שטו) כתוב על נבוכדנצר, שכשראה את חניגה מישאל ועזריה יוצאים מכבשן האש, בא להגיד שירות ותשבחות, "ואלמלי לא בא מלאך וסטר על פיו - בקש לגנות כל שירות ותשבחות שאמר דוד בספר תהלים". כלומר, אילולי סטר המלאך על פיו, השירה של נבוכדנצר עלולה היתה להיחשב יותר מפרקי התהלים של דוד המלך ע"ה!

רבי שבתאי יודלביץ זצ"ל כבר תמה, מדוע סטר לו המלאך על פיו, הרי הוא רצה לומר שירה, זה עולם הבחירה, שיתנו לו לשירה וביאר רבי שבתאי פשט נפלא: אין הכוונה שהמלאך הפריע לו לומר שירה, עצר אותו מלשיר. כוונת המלאך היתה לנסותו. קיבלת מכה על פיו - האם עדיין ממשיך אתה לשיר או מפסיק לומר שירה? אם הפסקת - השירה שלך אינה בדרגה של השירה ששר דוד המלך. דוד המלך קיבל מכות על גבי מכות והמשיך לומר שירה. ברח משאול ואמר שירה. בנו הולך להרוג אותו - אמר שירה, אתה אחרי "פראסק" אחד מפסיק לומר שירה? גיי געזונטער הייט, אינך דוד המלך!

ממילא - אומר ה"כתב סופר" - זו כוונת המדרש שתהא ירא שמים כיוסף. ירא שמים הוא זה שירא שמים בכל המצבים. כשהולך לו טוב הוא יודע שזה לא מעצמו, הכל מהרבונו של עולם וכשלא הולך לו - גם זה מהקב"ה. בכל המצבים הוא ירא את ה', כמו יוסף הצדיק שאמר "את האלוקים אני ירא", גם כשהוא אלקים, מדת הדין - בכל המצבים, מלך, עבד, בית האסורים - תמיד נשאר יוסף תמים ביראתו, ללא שינויים.

לא למהר לדבר נגד בני אדם

וַיָּבֹאוּ אֶל יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אַרְצָה כְּנָעַן וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֵת כָּל הַקְּרוֹת אֲתָם לֵאמֹר דַּבֵּר הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ אֲתָנוּ קְשׁוֹת וַיִּתֵּן אֲתָנוּ כַּמְרָגְלִים אֵת הָאָרֶץ (מב, כט-ל)

האחים מתלוננים לפני יעקב אביהם: אדוני הארץ דיבר עמנו דברים קשים, נטפל אלינו וחשד אותנו כמרגלים. כולם עוברים, קונים והולכים, ורק אלינו הוא נטפל. לא נותן מנוחה. תחילה תפס את שמעון, כעת הוא רוצה שבניא אליו את בנימין.

אם יעקב אבינו רק היה אומר מילה אחת נגד יוסף, איזושהי קללה - שתהיה לו מיתה משונה או משהו בדומה לזה, וכמו שהיה אצל רחל, שאמר: "עם אשר תמצא את אלקיך לא יחיה" (לעיל א, לב) - עלול היה להמיט על יוסף, ובעצם גם על עצמו, אסון נורא, כפי שארע לרחל, שמקללתו מתה בדרך.

אבל יעקב אבינו אינו אומר אף מילה רעה נגדו. אדרבה, מנסה ליישב את ההדורים בינו ובין האחים. הוא מבקש מבניו: "קחו מזמרת הארץ בכליכם והורידו לאיש מנחה מעט צר וקמט דבש... וא-ל שדי יתן לכם רחמים לפני הקאיש". בכך הוא בעצם הציל את עצמו!

ללמדנו - אומר ה"חפץ חיים" - כמה צריך האדם שתהיה לו סבלנות. גם אם נראה לו שמישהו לא בסדר, שחבירו נהג עמו שלא כדון - אל ימהר לדבר נגדו. שיתן לו בוטנים ושקדים... אבל אף מילה רעה לא! כי מי יודע אלו השלכות תהיינה למילים הללו!

באדם חבוים כוחות נסתרים
אֲנִי אֶעֱרְבֶנּוּ מִיָּד תִּבְקָשֶׁנּוּ אִם לֹא הִבֵּאתִיו אֵלַי וְהִצַּנְתִּי לִפְנֵיךָ וְחִטָּאתִי לָךְ כָּל הַיָּמִים (מג, ט)

וברש"י: "וחטאתי לך כל הימים - לעולם הבא".
שואלים המפרשים: לשם מה נצרכה ליעקב כזו ערבות מיהודה, משני העולמות?

התשובה היא: אכן, אם יהודה לוקח על עצמו אחריות, גם אם אין זו ערבות בשני העולמות, ברור שיהיה אחראי וישתדל לעשות הכל כדי להשיב את בנימין בשלום אל אביו. ועדיין, יש בידי לעשות יותר מכך, לפעול ביתר כח וביתר נחישות. שכן, בכל אדם חבוים בתוך תוכו כוחות נסתרים שהוא אפילו לא מודע אליהם.

האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל ביקש פעם טובה מיהודי בנוגע לבית החולים לניאדו. אמר לו היהודי: 'רבי, אעשה מה שאני יכול!' אמר לו הרבי: "אתה יודע מה אמרת עכשיו? כלום ידוע לך מה באמת אתה יכול? בן אדם לא יודע מה הוא יכול!"

וסיפר על עצמו: "בהיותי חתן סמוך על שולחן חותני, הייתי חלש מאוד, עד כדי כך שלא יכולתי לשאת בעצמי אפילו את הגמרא, ואחד התלמידים

נשא אותה עבורי. פשוט לא היה לי כוח! והנה הגיעו הגרמנים והתחילו להעביד אותנו בפרך. אותה יודע מה נשאתי על גבי? לא גמרא אלא שקים כבדים, והייתי צריך להעלות אותם שלוש קומות! כיצד זה יתכן? התירוץ הוא: בן אדם לא יודע מה הוא יכול. הוא **חושב** שהוא לא יכול, אבל באמת יש בו כוחות לעשות דברים גדולים מאוד! ממילא, אל תאמר שתעשה מה שאתה יכול כי אינך יודע עד כמה זה מחייב אותך!"

כשראה יעקב אבינו שיהודה לוקח על עצמו כזו ערבות, שאם לא יחזירנו יחטא לו גם לעולם הבא - היה ברור לו שאם ינסו לפגוע בבנימין, יהודה ישתמש בכל הכוחות החבוים בו להצילו, וזאת כדי שלא להיות מנודה בשני העולמות.

יסוד זה רואים במקום נוסף (לקמן מה, כט-לא). לפני מותו מבקש יעקב מיוסף: "וְעָשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וְאֶמֶת אֵל כָּאֲתָבְרָתִי בְּמִצְרָיִם". יוסף מסכים ואומר: "אנכי אעשה כדברך", אבל יעקב לא מסתפק בכך אלא מבקש: "השבעה לי". לשם מה הוא מבקש ממנו שישבע, אחר שיוסף כבר הודיעו שיעשה כדבריו?

התירוץ הוא כנ"ל: על ידי השבעה הוא נעשה מוכרח, וכיון שכן - ישתמש בכל הכוחות החבוים בו.

כוחה של מילה היוצאת מפי צדיק

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהוָה בְּנִי (מב, כט)

רש"י הקדוש מביא: "בשאר שבטים שמענו חניגה, 'אשר חנן אלקים את עבדך' (לעיל ג, ה), ובנימין עדיין לא נולד, לכך ברכו יוסף בחניגה". רבותי, תשמעו מה הולך כאן, מרפסין איגרא: מה יעקב אבינו אמר ולמי הוא אמר?

עשו שואל אותו: "מי אלה לך", מי הם? חשב אולי אלו עבדים שלו, ויעקב עונה לו: "הילדים אשר חנן אלקים את עבדך". זה הכל. יעקב לא התכוון בדברים לברכם בברכה כלשהי.

אבל אם יעקב אבינו הוציא מפיו את המילים "הילדים אשר חנן אלקים" - לכל אחד מהם תהיה חניגה, יהיה לו חן! בנימין לא היה שם, הוא עדיין לא נולד, ועליו אבא לא הוציא את המילה הזו מהפה. אם כן, אמר יוסף, אני אברך אותו בחניגה.

פלאי פלאים! מה אנחנו היינו אומרים? שיעקב סתם ענה תשובה לעשו, לא אמר כן כלום. אבל רש"י מלמדנו שאם הצדיק אומר "אשר חנן", זה נהיה ברכה של חניגה. ובנימין שלא היה באותו מעמד, אין לו את אותה ברכה, ויוסף מעניק לו אותה כעת.

מעשי ראובן

בחג החנוכה, היה עוסק רבי ראובן זצוק"ל בהכנת הפתילות והמנונה בשמחה עצומה. במשך שנים רבות, היתה שמורה בביתו פקעת של חוט צמר הדולק יפה, ובכל שנה היה מחלק ממנו לאברכי הכולל, עבור הדלקת הנרות.

בעת קיום מצוות הדלקת הנרות, היה מברך בגילה וברעדה וברוב עוז ותעצומות, כשקולו 'הולך וחזק' ונשמע עד קצה רשות הרבים, והיה מדליק את הנרות כשפניו מאירות כשלהבת אש.

לאחר ההדלקה, היה הולך בלזווית בני ביתו וסובב עימם מרחוב לרחוב, כדי להראותם את נרות החנוכה המאירים על פתחי בתיהם וחלונותיהם של ישראל, המקיימים דבר חכמים שהורו לעשות 'פרסומי ניסא'. כשביקש לרכוש דירות ליוצאי חלוצי, היה מודא שניתן להקים בהן סוכה כהלכתה ולהדליק נרות חנוכה ב'פרסומי ניסא' כראוי.

ניתן להשיג את הקובץ מודפס בערים הבאות:

<p>כתר תורה הרב אברמוב פוניבז' בית אבא חפציבה 052-7143196 (דרמר) ישיבת כנסת יצחק נאות הפסגה 052-7608620 קרית ספר בית הכנסת: קהילת משך חכמה 053-3127555 ברכפלד * ישיבת מיר 08-9741667 דרך בבתי הכנסת *אוהל תורה *חניכי הישיבות רשב"י גרין פארק ביהכנ"ס בני הישיבות נס ציונה מוסדות אור תורת שלום בכולל בראשות הרב יפת שליט"א נתיבות 054-8454356 (טרבלסי) נחניה רמת אפרים 052-7664668 ביהכנ"ס מנין אברכים רח' גבע 25 054-8452828 (וייס) פתח תקוה גני הר בבתי הכנסת: *אוהל אברהם *מקוה בעש"ט מרכז העיר *אבי עזרי *ישיבת לומז'ה קרית אתא ישיבת מאקאווא 052-7626243 רחובות 050-4101805 ישיבת מאור התלמוד כולל בר שאול רכסים גבעה א' 052-7606491 ישיבת כפר חסידים 053-3136168 גבעה ב' כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722 גבעה ג' 052-7171992 (פרקש) בביהכנ"ס *היכל משה - בנה ביתך תפרח 08-9924520</p>	<p>בר אילן/נוה צבי 054-8474651 הר נוף בבתי הכנסת: *אמרי שפר *קהילת בני תורה *חניכי הישיבות- רח' ברנד כנסת 054-8429113 (גרוד) נוה יעקב 052-7677676 (לוי) בבתי הכנסת: *בני הישיבות *חניכי הישיבות מרכז *מגן אברהם *תורה ותפילה סורוצקין בבתי הכנסת: *אהבת תורה *באר שמואל *היכל שמואל עזרת תורה 054-8474651 (אלקין) *בית הכנסת בית ישראל קרית יובל 052-7639488 רוממה *בית כנסת חניכי הישיבות רמות א' 054-8408719 (גולדשטוף) בבתי הכנסת : *משכן שרגא *שערי תבונה רמות ג' *ביהכנ"ס חניכי הישיבות צא"י 053-3120780 (גליקסברג) רמות מולין *ביהכנ"ס אוהל יוסף 053-3180324 (דורוני) שערי חסד 054-8498969 (קירט) גילה *ביהכנ"ס חזון נחום 052-7653820 מאה שערים ביהכנ"ס תפארת בחורים (הישון) גוש 80 *ביהכנ"ס בראשות הגאון ר' דן סגל שליט"א גבעת שאול ישיבת הגרי"מ דרוק זופניק רמת שלמה בבתי הכנסת: *המרכז *חזון אי"ש גבעת זאב ביהכנ"ס ברכות שמואל רח' גבע 054-8422492 מודיעין עילית *בכוללים: עטרת שלמה, ישכר באוהליך, הר"ן</p>	<p>בכוללים: *בית הלל *נחלת משה *חזון איש *פוניבז' (אוהל קדושים) *ברסלב אצל הנציגים בישיבות: אורחות תורה בית מדרש עליון גאון יעקב משך חכמה פונוביז' קהילות יעקב קרית מלך שערי תורה תפארת ציון נתיבות עולם מרכז *חנות גל פז- ר' עקיבא 88 *חנות שאבעס חזון איש 49 פרדס כץ 052-7168580 (אבוהצירא 30) במקוה בבתי הכנסת: *מנין אברכים (אבוהצירא 9) שכון ה' 053-3151405 (נמירובסקי) *ביהכנ"ס המרכזי זכרון יעקב 04-6392214 (קניגסבוך) חיפה נוה שאנן 054-8454992 (גינור) ישיבת נחלת הלויים ביהכנ"ס מקלט רח' פרל פינת מנדלה הדר *ישיבת תפארת ישראל 04-8699455 (חסידים) טבריה קרית שאול *ביהכנ"ס חניכי הישיבות- שערי דעת רח' המגנים 32 טלז סטון 02-5335545 (חנות כל בו אלן) יסודות *ביהכנ"ס המרכזי ירוחם ביהכנ"ס המרכזי 052-7627788 (מיכאל) ירושלים בית ישראל *ישיבת מיר 052-7677676 (לוי) גאולה 053-3172626 (אלה) *חנות גל פז (מלכי ישראל) בית וגן 02-6449498 (שעיר) הפיסגה 46 (ניתן להשאיר הודעה) בבתי הכנסת: *אמשינוב *מנין אברכים</p>	<p>אופקים 052-7635246 (סמיד) בבתי הכנסת: *קיווי *שיווי *נחלת משה אלעד 054-8415551 (הופנר) ישיבת בני ראובן *ביהכנ"ס מאור שרגא אשדוד רובע ג' - קרית חרדים 054-8454846 (וינגרטון) רובע ז' 052-7668323 (מונק) רובע ט' 077-7656779 (בלומנטל) אשקלון 050-4181543 (לוי) באר שבע 052-7628911 (היקלי) בית שמש קרית 02-9910398 (פינקלשטיין) בביהכנ"ס *שערי תורה *ישיבת אור לשרים רמה ג' *ביהכנ"ס אהבת תורה 02-9920797 יפה נוף 054-8488951 (וקסלר) רמה א' בבתי הכנסת: *כולל עטרת שלמה *ביהכנ"ס לב אליהו ביתר גבעה A *ביהכנ"ס זכור לאברהם בית חלקיה 050-4156578 (מן) בני ברק *שכון ג'/יהודה הנשיא 053-3145900 (גולדשטוף) יוניץ 050-4192923 (טסלר) בבתי הכנסת: *הליכות חיים *המרכזי - רמת אלחנן *הליגמן *לדרמן *נאות יוסף *משכנות יעקב *דברי שיר *שם אבותי *אוהל משה ורחל- רח' פרל *יד אהרון *שבת אחים *היכל צבי רח' סירקין *אשכנז רח' יעל *בית אריה רח' גרוסברד פינת בעל התניא *שלייך</p>
---	---	--	---

הזמנות במוקדים עד יום שלישי בערב. *ללא הזמנה מראש]

המעוניינים להפיץ באזור מגוריהם יפנו ל: 053-3145900

ניתן לקבל קובץ זה בכתובת מייל: k.gilyonot@gmail.com | להנצחות ע"ג הקובץ ניתן לפנות ל: 053-3145900

יום חמישי ב' כסליו י' סיון כתב תורה

כבוד רב שבע נ"י

שלום וכל טוב,

מה שלום, ואיך זכרה הנסיעה, קובאי לא הקפידו בבית על
שנאותות קצת שאי אפשר לצמצם.

אצלנו לך הכל שלום ואין כל חדש זאת דתה, ד"ש מאמי
ואחיותי נ"י וכל משפחתי.

ונצח אכתוב לך איזה הדרה מה שחשתי וכדומה שנה
בכך נכון.

כפרשת מקץ אצל חלום פרעה כתוב והנה שלש פירות אחרי
עלות אחיהן מן היאור, "רעות מראה ודקות קשר".

ותמצנע אצל הפירות על שפת היאור ותאכלנה הפירות
"רעות מראה ודקות קשר" זאת שלש פירות וגו'.

ואחר כך כשפרעה ספר ליוסף את חלומיו כתוב והנה
שלוש פירות אחריה עלת אחיהן, "רעות מראה ודקות קשר".

מאז ודקות קשר "לא ראיתי כהנה וגו' ואחר
כך כשיוסף כתב לו את חלומיו כתוב שוב ושלוש

הפירות "פירות והפירות" העלות אחיהן שלש
שנים הנה וגו' וצריך להבין מה זה שכתבה כתוב

כך רעות מראה ודקות קשר ואח"כ כדור כתוב
גם כן דלות (ודקות ודקות דבר אחד הוא)

ואח"כ שוב כתוב דקות ורעות ולא כתוב דלות
הלא דבר הוא, ואפשר לומר שכאמת אפרעה לא

חלם כך רעות ודקות ולא דלות והוא רצה לנסות
את יוסף אם פתרוננו יפה נכון לכך הוסיף

דכונה להיות גם כן דלות מה שלא חלם לו כדי
לכונן אם יוסף יפתור גם את זה יפה ראוי שאין

פירונו אמת ויוסף לעד האמת דרום הקוצם
לפניה לא ראה דלות לכך לא הכייר פתרוננו

דלות כך דקות ורעות וזה מיושר כל הפסוקים.
והנה ד"ש ושלום אביך הציון שליט"א וכל המשפחה

חיים

אחשוב שאין קפידו על שכתבי נאחר קצת.

מכתב שכתב מרן שר התורה
הגרי"ח קניבסקי שליט"א
לרבנית ע"ה בתקופת
האירוסין (באדיבות הספר
החדש 'בית אמי')